

Σειρά Β΄
Συμβολή στην Ἀντι-οικουμενιστική Θεολογία

5

Ἡ συμβολὴ καὶ ἡ εὐθύνη
τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν
στὸ διαθρησκειακὸ ἄνοιγμα

† Ἱερομονάχου Κλήμεντος Ἀγιοκυπριανίτου

Α'

Ἡ συμβολὴ καὶ ἡ εὐθύνη
τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν
στὸ διαθρησκευτικὸ ἄνοιγμα

Β'

Ἡ διαθρησκευτικὴ προοπτικὴ
τοῦ πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου

Γ'

Προετοιμασία τοῦ δρόμου
γιὰ μιὰ «παγκόσμια θρησκεία»

Δ'

Οἰκολογία καὶ θρησκεία

Σειρά Β΄
Συμβολή στην Ἀντι-οικουμενιστική Θεολογία

⑤

Α΄
Ἡ συμβολὴ καὶ ἡ εὐθύνη
τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν
στὸ διαθρησκευτικὸ ἄνοιγμα

Β΄
Ἡ διαθρησκευτικὴ προοπτικὴ
τοῦ πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου

Γ΄
Προετοιμασία τοῦ δρόμου
γιὰ μιὰ «παγκόσμια θρησκεία»

Δ΄
Οἰκολογία καὶ θρησκεία

† Ἱερομονάχου Κλήμεντος Ἀγιοκυπριανίτου

Ἱερά Σύνοδος τῶν Ἐνισταμένων
Ἀθήνα 1999

Φωτογραφία έξωφύλλου:

**«Διεθνές Συνέδριον
περι Ειρήνης και Άνεξιθρησκείας»
(Κωνσταντινούπολις, 7-9.2.1994)**

Ὁ κ. Βαρθολομαῖος διεκήρυξε στό «Συνέδριον» αὐτό, ὅτι «καίτοι πάντες - Ρωμαιοκαθολικοί, Ὁρθόδοξοι καὶ Προτεστάνται, Ἑβραῖοι καὶ Μουσουλμᾶνοι - δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὰς μεταξὺ ἡμῶν διαφοράς, ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν καὶ τὴν ἀνάγκην συμμαχίας καὶ ὁμαδικῆς συνεργασίας διὰ νὰ συμβάλωμεν εἰς τὴν καθοδήγησιν τοῦ κόσμου μας, μακρὰν τῆς αἰματηρᾶς ἀθύσσου τοῦ ἀκράϊου ἐθνικισμοῦ καὶ τῆς θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας».

Ἀπὸ τὸ «Συνέδριον»: ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ. Βαρθολομαῖος ἐν μέσῳ ἀλλοδόξων καὶ ἀλλοθρήσκων συνέδρων.

**Ἱερὰ Σύνοδος τῶν Ἐνισταμένων
Σειρὰ Β΄**

Συμβολὴ στὴν Ἀντι-οικουμενιστικὴ Θεολογία - Νο 5

© 1999 Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Κυπριανοῦ
Τ.Θ. 46006, 133 10 ΑΝΩ ΛΙΟΣΙΑ, GREECE.
Τηλ.: (01) 24.11.380 - FAX: (01) 24.11.080
E-mail: Kyprianos@hol.gr

ISBN 960-8024-00-5

Τίτλοι «Σειράς»

Έχουν έκδοθῆ:

- Μητροπολίτου Ὁρωποῦ καὶ Φυλῆς Κυπριανοῦ:
«Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν»
καὶ Διαθρησκειακὴ Κίνησις
(σσ. 72) [καὶ ἀγγλιστί] **B1**
- Ἀρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ Ἀγιοκυπριανίτου:
 - α. Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις – Κριτικὴ ἀναφορὰ σὲ ἓνα φουνταμενταλιστικὸ κείμενο τῶν Οἰκουμενιστῶν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στὴν Γενεύη.
 - β. Ὁρθοδοξία καὶ Φουνταμενταλισμὸς – Ὁ Φουνταμενταλισμὸς τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν ἢ περὶ φουνταμενταλιστικοῦ Οἰκουμενισμοῦ.
 - γ. Τὸ «Π.Σ.Ε.»: ἡ ὀρατὴ ἐκδήλωσις τῆς *Unae Sanctae*; - Ἡ πατερικὴ στάσις καὶ μαρτυρία τοῦ π. Ἰουστίνου Πόποβιτς.(σσ. 112) [καὶ ἀγγλιστί] **B2**
- Ἐπισκόπου Αὐλῶνος Ἀγγέλου:
Οἰκουμενισμὸς: Κίνησις γιὰ τὴν ἔνωσι
ἢ συγκρητιστικὴ αἵρεσις;
(σσ. 80) [καὶ ἀγγλιστί] **B3**
- Μητροπολίτου Ὁρωποῦ καὶ Φυλῆς Κυπριανοῦ:
Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ
καὶ ἡ Πατερικὴ στάσις τῶν Ὁρθοδόξων
(σσ. 86) [καὶ ἀγγλιστί] **B4**
- Ἱερομονάχου Κλήμεντος Ἀγιοκυπριανίτου:
Ἡ συμβολὴ καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν στὸ διαθρησκειακὸ ἄνοιγμα
(σσ. 104) **B5**

Ἰπὸ ἔκδοσιν:

- Ἐπισκόπου Χριστιανουπόλεως Χρυσοστόμου:
Ἰπὸ τὸν Οἰκουμενισμό στὸ πανθηρησκειακὸ δρᾶμα
τῆς «Νέας Ἐποχῆς» - Εἰσαγωγή στὴν προβλη-
ματολογία τοῦ θέματος.
- Ἀρχιμανδρίτου Γλυκερίου Ἀγιοκυπριανίτου:
Ὁ ρόλος τοῦ Βατικανοῦ
στὴν σύγχρονη Διαθηρησκειακὴ Κίνησι.
- Ἀρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ Ἀγιοκυπριανίτου:
Ὁ ἐξωχριστιανικὸς Οἰκουμενισμὸς τοῦ Βατικανοῦ.
- Ἀρχιμανδριτῶν Κυπριανοῦ καὶ Γλυκερίου
Ἀγιοκυπριανιτῶν:
Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ τὰ «δρια» τῆς
Ἐκκλησίας: Ἡ διάθρωσις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκ-
κλησιολογίας στὴν Οἰκουμενικὴ καὶ Διαθηρησκεια-
κὴ Κίνησι.
- Μητροπολίτου Ὠρωποῦ καὶ Φυλῆς Κυπριανοῦ:
Ἡ αὐτοκριτικὴ τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἡ κριτικὴ
τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν καὶ ἡ διπλῆ
κρίσις τοῦ «Π.Σ.Ε.».

Σκοπὸς τῆς «Σειρᾶς»

ΟΙ Οἰκουμενισταὶ διαπιστώνουν ἐσχάτως μὲ ἀνησυχία, ὅτι τὸ ἀντι-οικουμενιστικὸ ρεῦμα γίνεται συν-εχῶς ἰσχυρότερο μέσα στοὺς κόλπους τῶν Ἀγιωτάτων Ὁρθόδοξων Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, οἱ δὲ Κοινότητες τῶν Ἐνισταμένων κατὰ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ αὐξάνονται καὶ ἐνοποιοῦνται πανορθόδοξως.

Οἱ ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταί, σπὴν προσπάθειά τους νὰ ἀναχαιτίσουν τὴν πανορθόδοξο αὐτὴ ἀντίδρασι, ἀποπειρῶνται - ἐκτὸς τῶν ἄλλων - νὰ περιγράψουν ὡς ἀκίνδυνη («οὐδέτερη») τὴν ἐκκλησιολογικὴ φύσι τοῦ «Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν» («Π.Σ.Ε.») καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως εὐρύτερα, ἐπικαλούμενοι τὸ Καταστατικὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Γενεύης καὶ ἄλλα ἐπίσημα κείμενα.

Τοιοιτοτρόπως ὁμως διαπράττουν τὸ λογικὸ σφάλμα τῆς «λήψεως τοῦ ζητουμένου» (*petitio principii*: τὸ ἀποδεικτέο προϋποτίθεται πρὶν αὐτὸ νὰ ἀποδειχθῆ): τὸ Σύνταγμα μιᾶς χώρας ἢ τὸ Καταστατικὸ ἐνὸς Σωματείου (τὸ «Π.Σ.Ε.» εἶναι ἓνα πανομολογιακὸ Σωματεῖο) δὲν ἐρμηνεύονται «ἀφαιρετικὰ» («ἰδεατά»), ἐφ' ὅσον δὲν ἔχουν αὐτοτελῆ ὑπόστασι, δηλαδὴ δὲν αὐτοερμηνεύονται πάντοτε οὔτε καὶ ἐκφράζουν πλήρως καὶ ἀληθῶς τὴν κατάστασι τῆς χώρας ἢ τοῦ Σωματείου, παρὰ μόνον ἂν τεθοῦν μέσα στὸ γενικώτερο κοινωνικὸ καὶ λειτουργικὸ τους πλαίσιο.

Τὸ Καταστατικὸ τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Ἐγκύκλιος τοῦ 1920 μαρτυροῦν μὲν πρωτογενῶς γιὰ τὴν ἐκκλησιολογικὴ ταυτότητα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Γενεύης καὶ εὐρύτερα τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἀλλὰ ἐρμηνεύονται πλήρως καὶ σαφῶς μόνον μέσῳ τοῦ γενικωτέρου πλαισίου τῆς προϊστορίας, γενέσεως, αὐξήσεως καὶ ἐξελίξεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Ἐκεῖ ἀκριβῶς ἀποβλέπει ἡ παροῦσα «Σειρά»: νὰ παρουσιάσῃ τὸ «ἄγνωστο» πλαίσιο τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ νὰ κατανοηθῇ ὁ Οἰκουμενισμὸς μέσῳ τοῦ «ζωτικῆς χώρου» του, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου καλλιεργεῖται σαφῶς ἓνας ἀντορθόδοξος δογματικός, κανονικός καὶ ἠθικός «μινιμαλισμός».

Ἡ «Σειρά» ἐπιδιώκει, Χάριτι Κυρίου, νὰ ἐπισημάνῃ μὲ τρόπο σοβαρὸ καὶ ὑπεύθυνο, ὅτι οἱ Ἰουδαϊστικὲς καὶ Εὐχαριστιακὲς προϋποθέσεις τῆς ὀρθοδόξου κριτικῆς στάσεως ἐναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἀντιλαμβάνονται βαθύτατα, ὅτι ὁ Οἰκουμενισμὸς ἀποτελεῖ μίαν ἀπολύτως νέα «ἐκκλησιολογικὴ στάσι» καὶ ἐντεῦθεν τοῦ 1920 ἔχομε κυριολεκτικῶς μίαν «Ἐκκλησιολογικὴ Νεωτερικότητα», ἡ ὁποία προεκάλεσε ριζικὴ ἀλλαγὴ στὴν θεολογικὴ σκέψι καὶ συνείδησι τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν κατὰ τὴν θεώρησι τῶν ἑτεροδόξων (ἀλλὰ καὶ ἑτεροθρήσκων) Κοινοτήτων.

Οἱ ὑπεύθυνοι τῆς «Σειρᾶς» εὐχονται νὰ εὔρουν ἀπήχησι τὰ κείμενά της καὶ οἱ μὲν ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταὶ νὰ προβληματισθοῦν καὶ ἀνακρούσουν πρῦμναν ὅσο εἶναι καιρός, οἱ δὲ ἀντι-οικουμενισταὶ νὰ ἐργασθοῦν στὸ ἐξῆς σοβαρώτερα, ἂν θέλουν βεβαίως ὁ λόγος τους νὰ εἶναι ἀξιόπιστος καὶ ἐπομένως οἰκοδομητικός, κατανοοῦντες βαθύτατα ὅτι ὁ ἀντι-οικουμενισμὸς δὲν εἶναι εὐκόλο ἐγχείρημα, ἀλλὰ πολυῶδνος ἀσκησις στὴν διάκρισι, τὴν ἀγάπη, τὴν ἐμβάθυνσι στὸν Πατερικὸ λόγον, καθὼς ἐπίσης καὶ γόνιμος προβληματισμὸς ἐναντι τῶν ζωηρῶν προκλήσεων ἀπὸ τίς ραγδαῖες κοινωνικὲς ἐξελίξεις, ποὺ ἀπετέλεσαν κυρίως τὴν ἀφετηρία (καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι ὁ «πειρασμός») τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως.

«Συνάξεις Ὁρθοδόξου Ἐνημερώσεως»

ΟΙ «Συνάξεις Ὁρθοδόξου Ἐνημερώσεως», οἱ ὁποῖες διοργανώνονται ἀπὸ τὴν Ἱερά Μονὴ τῶν Ἁγίων Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης Φυλῆς Ἀττικῆς, τῇ ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ἐνισταμένων, ἀποβλέπουν στὴν ἐνημέρωσι τῶν εὐσεβῶν μὲ τρόπο ὑπεύθυνο καὶ σοβαρό, γιὰ τὰ φλέγοντα θέματα τῆς Πίστεώς μας καὶ ἰδίως γιὰ τὸν θάνασιμο κίνδυνο τῆς αἵρέσεως τοῦ αἰῶνος μας, τῆς παναιρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ.

Μέχρι τώρα ἔχουν πραγματοποιηθῆ ἕξι «Συνάξεις», οἱ ἐξῆς:

- «**Α΄ Σύναξις**» (Κυριακὴ Ὁρθοδοξίας 1990), μὲ θέμα: «Τὸ σύνδρομο τῆς “Νέας Ἐποχῆς” καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς Ὁρθοδοξίας μας».

- «**Β΄ Σύναξις**» (Κυριακὴ Ὁρθοδοξίας 1994), μὲ θέμα: «Ἀπὸ τὸν Οἰκουμενισμό στὸ πανθηρησκιακὸ ὄραμα τῆς “Νέας Ἐποχῆς” καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων».

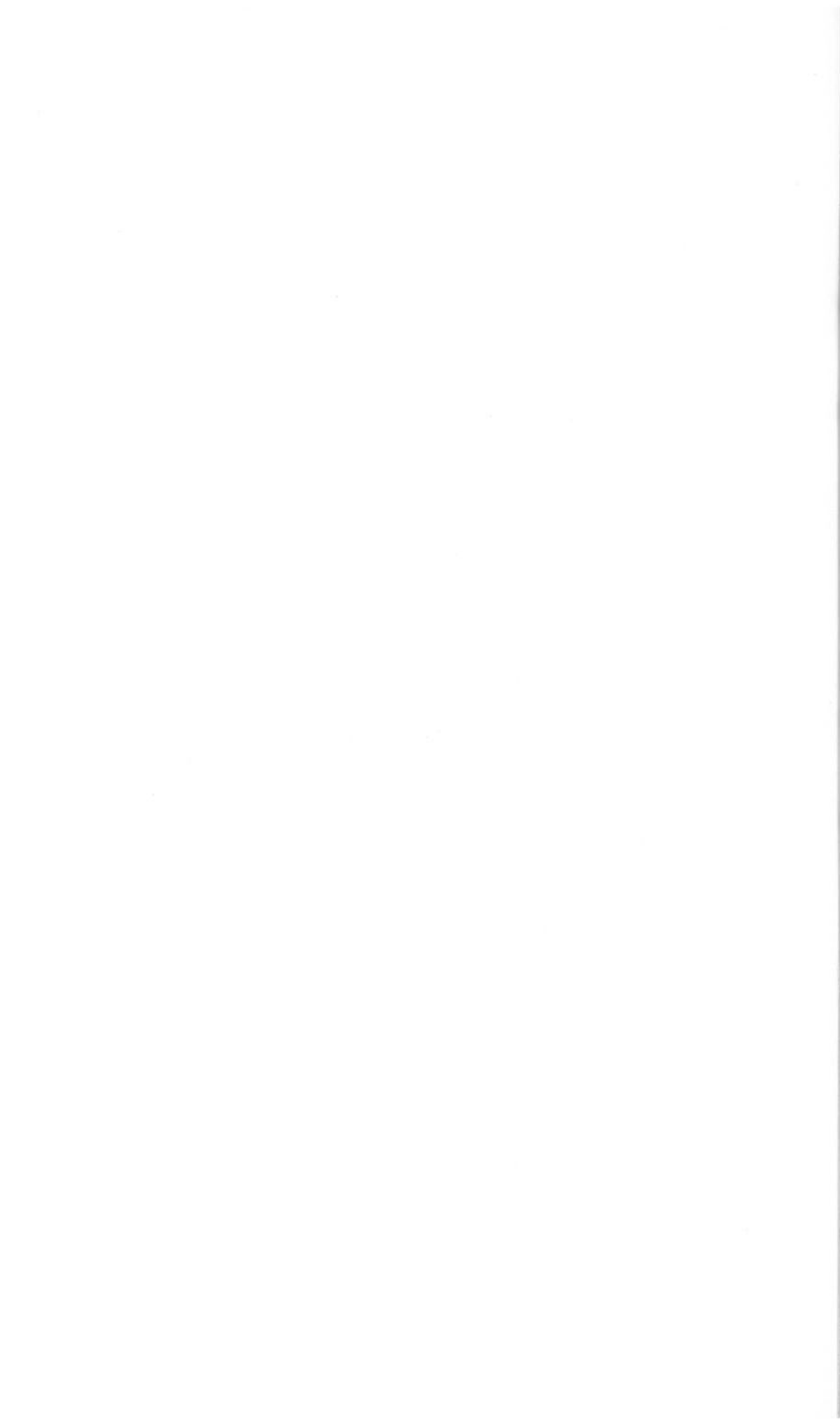
- «**Γ΄ Σύναξις**» (Κυριακὴ Ὁρθοδοξίας 1995), μὲ θέμα: «Ὁ ρόλος τοῦ Βατικανοῦ στὴν σύγχρονη Διαθηρησκιακὴ Κίνησι καὶ ἡ μεγάλη πτώσις τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν».

- «**Δ΄ Σύναξις**» (Κυριακὴ Ὁρθοδοξίας 1996), μὲ θέμα: «Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ τὰ “ὄρια” τῆς Ἐκκλησίας: Ἡ διάθρωσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας στὴν Οἰκουμενικὴ καὶ Διαθηρησκιακὴ Κίνησι».

- «**Ε΄ Σύνταξις**» (Κυριακή Ὁρθοδοξίας 1997), με θέμα: «*Οἰκουμενισμός: Κίνησις γιὰ τὴν ἔνωσι ἢ συγκρητιστικὴ αἵρεσις;*».
- «**ΣΤ΄ Σύνταξις**» (Κυριακή Ὁρθοδοξίας 1998), με θέμα: «*Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ ἡ Πατερικὴ στάσις τῶν Ὁρθοδόξων*».
- «**Ζ΄ Σύνταξις**» (Κυριακή Ὁρθοδοξίας 1999), με θέμα: «*Ἡ δραματικὴ κρίσις τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ ἡ ἀφύπνισις τοῦ Ὁρθοδόξου Ἀντι-οικουμενισμοῦ*».

Περιεχόμενα

Α΄. Ἡ συμβολὴ καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων Οἰκου- μενιστῶν στὸ διαθρησκειακὸ ἄνοιγμα	
1. Πρὸς ἓνα ἐξωχριστιανικὸ μέλλον.....	19
2. Ὁ «τρίτος πειρασμός».....	23
3. Ἡ πορεία πρὸς τὸ διαθρησκειακὸ ἄνοιγμα.....	27
4. Ὁ πρωτεργάτης τῶν Διαθρησκειακῶν Διαλόγων....	45
5. Ἡ διάβρωση τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν... ..	53
6. Διάλογος - Διεΐσδυσις - Κύκλοι τεμνόμενοι.....	69
Β΄. Ἡ διαθρησκειακὴ προοπτικὴ τοῦ πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου.	
1. Ὁ Διαθρησκειακὸς Διάλογος «ὀδεύει πρὸς τὸν διαθρησκειακὸ συγκρητισμὸ».	77
2. Ἡγέτης καὶ τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου.....	79
3. Τὸ ταξίδι στὶς Η.Π.Α. τὸ 1997.....	80
Γ΄. Προετοιμασία τοῦ δρόμου γιὰ μιὰ «παγκόσμια θρη- σκεία»	
1. Ἡ διπλὴ ἀποτυχία: ἔναντι τῶν μεγάλων παγκο- σμίων θρησκειῶν καὶ ἔναντι τῆς Κοσμικότητος (<i>Secularism</i>).	87
2. Ἡ «βασικὴ θρησκεία» καὶ τὸ «πανθρησκευτικὸ μέτωπο».	88
3. Οἱ «βασικὲς θρησκευτικὲς ἀξίες».	89
4. Πρὸς μιὰ «παγκόσμια θρησκεία».	92
Δ΄. Οἰκολογία καὶ θρησκεία	
1. Ἡ θρησκευτικὴ ψυχολογικὴ συναρπαγὴ.....	97
2. Ἡ οἰκολογικὴ ἠθικὴ.....	98
3. Ἡ συνεργασία τῶν θρησκειῶν.....	98
4. Ἡ λογικὴ καὶ ἡ γλῶσσα τῆς θρησκευτικῆς οἰκο- λογίας.....	99
5. Τὸ ἰδιαίτερα ἐπώδυνο: ἡ συμμετοχὴ τῆς Ὁρθο- δοξίας.....	100
6. Τὸ συνεπέστερο: ἡ σωτηρία τοῦ τρόπου ἢ τῆς πράξεως τῶν Ὁρθοδόξων στὴ σχέση μὲ τὴν ὕλη καὶ τὸν κόσμο.....	101

α) Η εργασία αυτή του Ἱερομονάχου Κλήμεντος Ἀγιοκυπριανίτου με τίτλο «**Ἡ συμβολὴ καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν στὸ διαθρησκειακὸ ἀνοιγμα**» ἐξεφωνήθη ὡς τρίτη Εἰσήγησις στὴν «**Β' Σύναξι Ὁρθοδόξου Ἐνημερώσεως**», τὴν 7/20.3.1994, Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, στὴν Ἀθήνα.

Ἡ «**Β' Σύναξις**» περιελάμβανε τρεῖς κύριες Εἰσηγήσεις με γενικὸ τίτλο «**Ἀπὸ τὸν Οἰκουμενισμό στὸ πανθρησκειακὸ ὄραμα τῆς "Νέας Ἐποχῆς" καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων**», καθὼς ἐπίσης καὶ μίαν Εἰσαγωγή στὴν προβληματολογία τοῦ θέματος· ἐξ αὐτῶν ἔχει ἤδη δημοσιευθῆ ἡ πρώτη Εἰσήγησις στὴν παρούσα «Σειρά», ὡς Β1, ἐπίκειται δὲ ἡ δημοσίευσις τῆς Εἰσαγωγῆς καὶ τῆς δευτέρας Εἰσηγήσεως.

Κυκλοφορεῖ σχετικὴ ὁμότιτλος βιντεοταινία (260'), ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν Εἰσαγωγή, τὶς τρεῖς Εἰσηγήσεις καὶ τὴν προβληθεῖσα ταινία στὴν «**Β' Σύναξι**» γιὰ τὴν ἀπόλυτη τεκμηρίωσι τῶν Εἰσηγήσεων.

Τὸ κείμενο τῆς τρίτης Εἰσηγήσεως δημοσιεύεται γιὰ πρώτη φορά, βελτιωμένο, ἐπηξημένο καὶ πλήρως ὑπομνηματισμένο.

β) Τὸ ἄρθρο «**Ἡ διαθρησκειακή προοπτικὴ τοῦ πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου**» εἶναι τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ Ἀγιοκυπριανίτου δημοσιεύθηκε γιὰ πρώτη φορά στὸ περιοδικὸ «Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις» (ἀριθ. 27/Ἰανουάριος-Μάρτιος 1998) καὶ τὸ συμπεριλαμβάνουμε στὴν παρούσα μελέτη ὡς ἄμεσα σχετικὸ μὲ τὴν Εἰσήγησι καὶ ὡς ἐνδεικτικὸ τῆς συνεχείας τοῦ διαθρησκειακοῦ ἀνοίγματος ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου.

γ) Τὸ κείμενο «**Προετοιμασία τοῦ δρόμου γιὰ μιὰ "παγκόσμια θρησκεία"**» εἶναι τοῦ π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν († 1983) ἀπὸ τὸ βιβλίο του «**Γιὰ νὰ ζήσει ὁ κόσμος**» (ἐκδόσις β', «Δόμος», Ἀθήνα 1987, σελ. 160-166, Κεφάλαιο 7: Καὶ ὑμεῖς ἐστὲ μάρτυρες τούτων, § 1)· τὸ δημοσιεύουμε ὡς κυριολεκτικὰ προφητικὰ καὶ ἐξαιρετικὰ ἐπίκαιρα.

δ) Τὸ ἄρθρο «**Οἰκολογία καὶ θρησκεία**» εἶναι τοῦ Καθηγητοῦ Χρήστου Γιανναρά δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα «Καθημερινή» (Κυριακὴ, 23.11.1997) καὶ ἀποτελεῖ κατὰ κάποιον τρόπο συνέχεια καὶ συμπλήρωσι τοῦ προηγουμένου κειμένου τοῦ π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν.

• Οἱ δύο αὐτὲς μαρτυρίες (γ καὶ δ), βαθιεῖς ὄντως καὶ διεισδυτικὲς, ἐπιβεβαιώνουν πλήρως καὶ μὲ ἐγκυρο τρόπο τὴς ἀπόψεις τῆς δημοσιευομένης παρουσίας τρίτης Εἰσηγήσεως, ἡ ὁποία ὅταν συνετάσσετο (1994) τὴν μὲν πρώτη ἀγνοοῦσε, τὴν δὲ δεύτερη δὲν ἦταν δυνατόν νὰ γνωρίζῃ ἐφ' ὅσον εἶναι μεταγενέστερη.

Α΄.

Ἡ συμβολὴ καὶ ἡ εὐθύνη
τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν
στὸ διαθρησκευτικὸ ἄνοιγμα

Ἡ συμβολὴ καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν στὸ διαθρησκευτικὸ ἄνοιγμα

1. Πρὸς ἓνα ἐξωχριστιανικὸ μέλλον

ΜΕ ΤΙΣ δύο προηγούμενες *Εἰσηγήσεις*, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας¹ καὶ τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Ἀδελφοῦ μας π. Γλυκερίου², ἀπεδείχθη σαφῶς καὶ ἀναμφισβητήτως ἡ συμβολὴ καὶ συμμετοχὴ γενικῶς τῆς λεγομένης *Οἰκουμενικῆς Κινήσεως* στὸ διαθρησκευτικὸ ἄνοιγμα.

Παρουσιάσθηκε ἀνάγλυφα ἡ συμμετοχὴ τοῦ Παπισμοῦ καὶ τοῦ Προτεσταντισμοῦ στὴν προσπάθεια προλειάνσεως τοῦ ἐδάφους, γιὰ τὴν ἐπίτευξι ἐνὸς *Παγκοσμίου Μετασχηματισμοῦ*, καὶ ἡ ἔμμεσος συμβολὴ τους στὴν ὑλοποίησι τοῦ συγκρητιστικοῦ ὁράματος τῆς «*Νέας Ἐποχῆς*».

Ἄρα γε, μήπως οἱ ὀρθόδοξοι *Οἰκουμενισταὶ* εἶναι ἀμέτοχοι εὐθύνης γιὰ τὴν πορεία αὐτῆς τῆς ἑτεροδόξου Δύσεως καὶ - διὰ μέσου αὐτῆς - ὅλης τῆς Οἰκουμένης πρὸς τὸ πανθρησκευτικὸ χάος;

Ὅσα μέχρι τώρα ἐπεσημάνθησαν εἶναι ὅπως-δήποτε ἐνδεικτικὰ τῆς ἐνοχῆς τῶν ὀρθοδόξων, τόσο σὲ πρακτικὸ ὅσο καὶ σὲ θεωρητικὸ πεδίο, ἀλλὰ θεωρεῖται ἀναγκαῖο νὰ ἐπιμείνωμε περισσότερο, ἔστω καὶ ἐν συντομίᾳ, στὸ ὄντως τραγικὸ καὶ ὀδυνηρὸ αὐτὸ κεφάλαιο.

Θὰ πρέπει εἰσαγωγικῶς νὰ διευκρινισθῇ καὶ ἰδιαιτέρως ὑπογραμμισθῇ, ὅτι ἡ πτῶσις αὐτῆ, εἶναι πτῶσις τῶν ἐκκοσμικευμένων ἐξουσιαστικῶν φορέων

1. Μητροπολίτου Ὁρωποῦ καὶ Φυλῆς Κυπριανοῦ, «*Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν*» καὶ *Διαθρησκευτικῆς Κίνησις*» (Ἀθήνα 1997, σσ. 72).

2. Ἀρχιμανδρίτου Γλυκερίου Ἀγιοκυπριανίτου, «*Ὁ ἐξωχριστιανικὸς Οἰκουμενισμὸς τοῦ Βατικανοῦ*» (ὑπὸ ἐκδοσιν).

τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν αὐτοί, ὄχι μόνο δὲν ἐκφράζουν τὸ σύνολο Χαρισματικὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ἐνεργοῦν καὶ ἐρήμην Αὐτοῦ.

* * *

Τὴν 27η Ἰουνίου τοῦ 1965, μία «Σύγκλησις τῶν Θρησκευτῶν γιὰ τὴν Εἰρήνην τοῦ Κόσμου» συνήλθε στὸ Σὰν Φραντσίσκο τῶν Η.Π.Α., ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν εἰκοστὴ ἐπέτειο τῆς ἰδρύσεως τοῦ «Ὄργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν» στὴν πόλι αὐτή.

Ἐνώπιον 10.000 θεατῶν ἀκούσθησαν ὁμιλίες, γιὰ τὸ «θρησκευτικὸ» θεμέλιο τῆς Παγκοσμίου Εἰρήνης, ἀπὸ ἀντιπροσώπους τοῦ Ἰνδουϊσμοῦ, Βουδισμοῦ, Ἰσλαμισμοῦ, Ἰουδαϊσμοῦ, Προτεστάντισμοῦ, Παπισμοῦ καὶ δυστυχῶς... τῆς ὀρθοδοξίας.

Μία διαθρησκειακὴ χορωδία, μὲ 2.000 μέλη, ἔψαλε ὕμνους ἀπὸ ὅλες τὶς θρηκεῖες³!...

Πῶς ἐφθάσαμε στὸ σημεῖο αὐτό;

Οἱ διαπιστώσεις καὶ ἐρμηνεῖες τῶν προηγουμένων Εἰσηγήσεων γιὰ τὴν ρίζα καὶ ἀφετηρία αὐτῶν τῶν ἀνηκούστων γεγονότων, ἰσχυροποιοῦνται ἀρκούντως ἀπὸ τὴν θεοφώτιστη ἀποψὶ ἐνὸς συγχρόνου μας Ὀρθοδόξου Ὁμολογητοῦ, τοῦ λογίου καὶ ἐναρέτου Ἀμερικανοῦ Ἱερομονάχου π. Σεραφεὶμ Ρόουζ († 1982).

Ὁ μακαριστὸς π. Σεραφεὶμ, σὲ σχετικὸ βιβλίον του, ἔγραφε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ πρὶν ἀκριβῶς ἀπὸ 25 χρόνια:

«Ἄν ὅλα τὰ "Χριστιανικὰ" σώματα εἶναι συγγενῆ μεταξύ των, τότε ὅλα μαζί εἶναι συγγενῆ»

3. Βλ. Hieromonk Seraphim Rose, *ORTHODOXY and the Religion of the Future*, ed. Saint Herman of Alaska Brotherhood, Platina California, Fourth printing (Revised edition): March 1979, p. 14/Introduction, §1. «The Dialogue with Non-Christian Religions».

πρὸς τὰ ἄλλα “θρησκευματα”, καὶ (ἐπομένως) ὁ “Χριστιανικὸς” Οἰκουμενισμὸς δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ καταλήξῃ σὲ μία συγκρητιστικὴ Παγκόσμια Θρησκεία»⁴.

Ἡ ἀποψινὴ μας «Σύναξις», τόσο μὲ τὶς Εἰσηγήσεις, ὅσο καὶ μὲ τὰ ὀπτικά «ντοκουμέντα», ἰδίως τοῦ δευτέρου μέρους, σ’ αὐτὸ κυρίως ἀποβλέπει: νὰ κατανοηθῇ πλήρως, ὅτι ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις βαδίζει μὲ συνέπεια τὸν δικὸν της δρόμον, ὥστε τελικὰ νὰ καταστῇ μία Πανθρησκειακὴ Κίνησις.

Τοῦτο εἶναι ἀναπόφευκτο, διότι αὐτὴ εἶναι ἡ δομὴ τοῦ ἰδίου τοῦ συστήματος.

Ἡ ἀπόληξις αὐτὴ ἀναμένεται ὁπωσδήποτε, διότι εἶναι ἡ «έντελέχεια» τοῦ ἐκκοσμικευμένου Παγ-χριστιανικοῦ Κινήματος, τὸ ὁποῖο φυσιολογικὰ ὀδηγεῖται πρὸς τὴν «ὀλοκλήρωσί» του, πρὸς ἓνα ἐξω-χριστιανικὸ μέλλον.

Μέσα στὴν σύγχυσι αὐτὴ ποὺ ἐπικρατεῖ λόγῳ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ἔχει ἀμβλυθῆ τόσο πολὺ ἡ αἴσθησις τῆς ἑτερότητος μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ ἄλλων θρησκειῶν, ὥστε φθάσαμε στὸ ἐκπληκτικόν, ἴσως μάλιστα καὶ ὀριακὸ σημεῖον, νὰ προσφέρεται ἡ Εὐχαριστία ἀκόμη καὶ σὲ μὴ Χριστιανούς, ὅπως ὠμολογήθηκε ἀπὸ ἐπιφανῆ Οἰκουμενιστή⁵!...

4. Hieromonk Seraphim Rose, *ORTHODOXY...*, αὐτόθι, π. 13.

5. Professor John Zizioulas (νῦν Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης), «*Orthodox Ecclesiology and the Ecumenical Movement*», περιοδ. «*Sourozh*»/August 1985, π. 23:

«It would then be an over - simplification to say that you can treat a baptised Christian the way you treat someone who is not baptised, just as it is an over-simplification on the part of many people today - and I think they are dangerously on the increase - to see no difference between a Christian and a non - Christian, and to open even the Eucharist to non-Christians».

[«Θὰ ἀποτελοῦσε λοιπὸν μίαν ὑπεραπλοῦστευσι νὰ εἰποῦμε, ὅτι μπορούμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε ἓναν βαπτισμένον Χριστιανὸ μὲ

Εἶναι λοιπὸν αὐτονόητος ἡ συμβολὴ τῶν ὀρθοδόξων *Οἰκουμενιστῶν* στὴν «Ἀποστασία», ἡ δὲ εὐθύνη τους εἶναι τεραστία γιὰ ὅσα σχετικὰ συμβαίνουν καὶ ἀκούγονται ἀκόμη καὶ στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο.

Πιθανὸν νὰ μὴ γνωρίζουν οἱ πολλοί, ὅτι τὸν περασμένο Ὀκτώβριο σὲ ἄρθρο ἐφημερίδος ἔγινε λόγος «γιὰ μιὰ νέα οἰκουμενικὴ ἐποχὴ τῆς αἰώνιας Ἑλλάδας», καὶ προτάθηκε «μιὰ δέσμη πολιτιστικῶν θεσμῶν», μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἴδρυσις «*Παγκόσμιας Ἐκκλησίας Θρησκείων στὸ Ἅγιον Ὄρος*»⁶!...

Ποιὸς ἀνοίξε τὴν λεωφόρο πρὸς τὸ ἐφιαλτικὸ αὐτὸ μέλλον;

τὸν τρόπο πὸς μεταχειριζόμεθα κάποιον μὴ βαπτισμένον, ὅπως ἀκριθῶς εἶναι ὑπεραπλούστευσις ἐκ μέρους πολλῶν ἀνθρώπων σήμερα - καὶ νομίζω ἀυξάνουν ἐπικινδύνως - νὰ μὴ βλέπουν διαφορὰ μεταξὺ ἐνὸς Χριστιανοῦ καὶ ἐνὸς μὴ Χριστιανοῦ, καὶ νὰ προσφέρουν ἀκόμη καὶ τὴν Εὐχαριστία σὲ μὴ Χριστιανούς»].

6. Περιοδ. «*Πρωτῶτον*», ἀριθ. 44/Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1993, σελ. 193. • Τὴν πρότασι ἔκανε ὁ Γ. Καζανᾶς σὲ ἄρθρο του στὴν ἐφημερ. «*Ἐξόρμηση*», 8.10.1993, σελ. 37.

2. Ὁ «τρίτος πειρασμός»^{6α}

ΓΙΑ ΝΑ γίνη ὁμως βαθύτερα κατανοητὴ ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων *Οἰκουμενιστῶν*, κρίνεται ἀπαραίτητο νὰ ἐξετάσουμε μία πολὺ βασικὴ πλευρὰ τοῦ ὅλου ζητήματος· πρόκειται γιὰ τὸ ὄραμα τῆς *Παγκοσμίου Εἰρήνης*.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνος μας, μὲ τὴν *Πατριαρχικὴ Ἐγκύκλιο τοῦ 1920*, γιὰ τὴν ὁποία ἐγίνε λόγος στὴν *Εἰσαγωγή*, ἐγκαινιάζεται σαφῶς μία νέα περίοδος διαλεκτικῆς Ἐκκλησίας καὶ κόσμου.

Ἡ *Ἐγκύκλιος τοῦ 1920* ἔχει ὑπὲρ ὅσιν τῆς τὶς προσπάθειες τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων γιὰ τὴν εἰρήνη, μετὰ μάλιστα τὸν φοβερὸν Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον καὶ τὴν σύμψηξι τῆς λεγομένης Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, καὶ ὁραματίζεται καὶ προτείνει ἐπίσης τὴν σύμψηξι μιᾶς, ὅπως ἔλεγε χαρακτηριστικὰ, «*συναφείας καὶ κοινωνίας μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν*»⁷, ὥστε νὰ μὴν ὑστεροῦν αὐτὲς στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀγάπη καὶ σύμπνοια μεταξύ τῶν ἐθνῶν.

Τὸ «*Διάγγελμα*» ἐν συνεχείᾳ προτείνει τὴν συνεργασία Ὀρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων

«στὸν πρακτικὸ καὶ κοινωνικὸ κυρίως τομέα, μὴ δίνοντας ἰδιαίτερη προτεραιότητα στὸν

6α. Στὴν «Γ' Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντησι Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων» (Σαμπεζύ, 12-15.12.1988), ὁ Καρδινάλιος Ἰωσήφ Ράτινγκερ εἶπε μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«*Μὲ τὴν προσπάθεια νὰ δημιουργήσουμε τὸ βασίλειον τῆς εἰρήνης στῆ γῆ μὲ μιὰ μορφή παγκόσμιας ἑνώσεως τῶν θρησκειῶν πλησιάζουμε ἐπικίνδυνα στὸν τρίτον πειρασμὸν τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. δ' 9)*».

(Περιοδ. «*Καθ' ὁδόν*», ἀριθ. 3/Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1992, σελ. 10-11).

7. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου καὶ Εὐαγγελίας Ἀ. Βαρέλλα, *Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως*, ἐκδόσεις γ', Ἀνάλεκτα Βλατάδων 47, ἐκδόσεις «Π.Ι.Π.Μ.», σελ. 335, *Παράρτημα, β'*) Ἐγκύκλιος τοῦ 1920, Θεσσαλονίκη 1996.

θεολογικὸ διάλογο. Καὶ τοῦτο, διότι πίστευε ὅτι, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς δογματικὲς διαφορὰς τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ προσέγγιση καὶ συνεργασία τους αὐτὴ ἦταν «εὐκταία καὶ ἀναγκαία καὶ πολλαχῶς χρήσιμος εἰς τε τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον ἐκάστης τῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν καὶ ὅλου τοῦ Χριστιανικοῦ σώματος»⁸.

Εἶναι προφανές, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις χάνει τὰ ὄρια τῆς φύσεως καὶ ἀποστολῆς της καὶ νοθεύει τὸ Εὐαγγελικὸ Μήνυμα, ἐφ' ὅσον τὸ Συνοδικὸ αὐτὸ Κείμενο, ὅπως ὀρθὰ παρετηρήθη,

«μοιάζει νὰ ὑποκαθιστᾶ ἢ νὰ ἀποσιωπᾷ τὴν ἀλήθεια τῆς Μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὑπαρκτικοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας, γιὰ χάρη τῆς κοινωνιστικῆς καὶ πιετιστικῆς ἀντίληψης ἐνὸς ἰδεολογικοῦ «Χριστιανισμοῦ»⁹.

Τὰ στοιχεῖα ποὺ θεμελιώνουν τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦτον εἶναι τὰ ἐξῆς:

πρῶτον, ἡ ὑποτίμησις καὶ σχετικοποίησις τῶν δογματικῶν διαφορῶν καὶ

δεύτερον, τὸ κίνητρο τῆς ἠθικῆς ὠφελιμότητος καὶ χρησιμότητος γιὰ τὴν προσέγγισι τῶν λεγομένων ἐκκλησιῶν.

Ναί! προσέξατε, παρακαλῶ: ἀπὸ τὸ «Διάγγελμα» τοῦ 1920 προβάλλεται ὡς κίνητρο ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἡ χρησιμότης καὶ ἡ ὠφελιμότης αὐτῆς τῆς «*συναφείας*», γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν ὁ ἀλκοολισμὸς, ἡ πολυτέλεια, ἡ φιληδονία, ἡ ἡδυπάθεια, ἡ

8. Μ. Πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Τσέτση, «*Ἡ ἄλλη ὄψη τοῦ ΠΣΕ*», περιοδ. «*Ἐνημέρωσις*» Γενεύης, Ζ-1991/7-8, σελ. 2.

9. Χρήστου Γιανναρά, «*Ἀλήθεια καὶ Ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας*», σελ. 196-197, Κεφάλ. Δ' § 10. Ἡ ὁμοσπονδιακὴ ἐνότητα, ἐκδόσεις Γρηγόρη, Ἀθήνα 1977.

ἀκολασταίνουσα ἀσχημοσύνη στὴν φιλολογία καὶ τὶς τέχνες, ἡ θεοποίησης τοῦ πλοῦτου καὶ ἡ περιφρόνησις τῶν ὑψηλοτέρων ἰδεωδῶν!...

Εἶναι πράγματι ἐκπληκτικὸ, ὅπως καὶ πάλι παρατηρεῖ εἰδικὸς μελετητῆς, ὅτι

«δὲν ὑπάρχει οὔτε ὑπαινιγμὸς τῆς ἀλήθειας, ὅτι ἀκόμα καὶ ἡ ἐξάλειψη ὄλων αὐτῶν τῶν κοινωνικῶν πληγῶν δὲν σώζει τὸν ἄνθρωπο, καὶ ὅτι μοναδικὴ δυνατότητα σωτηρίας ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ τὴν ἀπόγνωση εἶναι τὸ ὑπαρκτικὸ γεγονός τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος, ὁ τριαδικὸς τρόπος τῆς ὑπάρξεως, στὰ ὅρια ζωῆς τοῦ Ἐνὸς Σώματος τῆς Μιᾶς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἔστω κι ἂν ἡ ἱστορικὴ σάρκωση αὐτῆς τῆς ἀλήθειας βρίσκεται κρυμμένη σὲ κάποιες ἀπόμερες γωνιῆς τῆς πολυθλασσανισμένης Ἀνατολῆς»¹⁰.

* * *

Μία λοιπὸν νέα περίοδος, ὅπως προείπαμε, ἡ - ἂν θέλετε - μία «νέα ἐποχὴ» ἐγκαινιάζεται τὸ 1920 στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή, μὲ τὴν ὁποία μετατίθεται ἡ ἀρραγῆς βάσις τῆς ἐνότητος τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ Μοναδικῇ Ἀληθείᾳ γιὰ τὴν αἰώνια σωτηρία αὐτῶν καὶ προτείνεται ἓνα νέο «**μοντέλο**» ἐνώσεως καὶ «**συναφείας**» ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον γιὰ ἐγκόσμιοις καὶ ἐπίπεδους στόχους.

Ποιὸ ἦταν αὐτὸ τὸ νέο πρότυπο ἐνώσεως; Ἦταν ἡ ὀργάνωσις, ἡ δρᾶσις, ἡ διακονία, ἡ ἀλληλεγγύη καὶ κατ' οὐσίαν τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν θεολογία στὴν ἀνθρωπολογία, τὸν οὐμανισμό, ἀπὸ τὸν Χριστοκεντρισμὸ στὸν ἀνθρωποκεντρισμὸ.

Εἶναι προφανῆς ἡ ἀναζήτησις μιᾶς ἐνότητος ἔξω ἀπὸ τὰ χαρισματικὰ ὅρια τῆς Ἐκκλησίας.

10. Χρήστου Γιανναρᾶ, αὐτόθι, σελ. 197-198.

Ἔτσι ἄρχισε ἡ πορεία, ἐντελῶς φυσιολογικά, πρὸς τὸ διαθρησκειακὸ ἄνοιγμα, ἐφ' ὅσον ὡς κέντρο ἐνότητος δὲν ἐτίθετο ὁ Θεάνθρωπος, ἀλλὰ ὁ πεπτωκὸς ἄνθρωπος.

**«Ζ' Συνάντησις Θρησκειῶν γιὰ τὴν Παγκόσμια Εἰρήνη»
(Μιλᾶνο Ἰταλίας, 19-22.9.1993).**

Συμμετέσχον τριακόσιοι ἐκπρόσωποι τῶν μεγάλων θρησκειῶν καὶ Χριστιανοὶ ὅλων τῶν ἀποχρώσεων, οἱ δὲ ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταὶ (διακρίνεται ὁ μητροπολίτης Ὁδησοῦ κ. Ἀγαθάγγελος τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας) ὑπεστήριξαν, ὅτι «ὄλοι ξεκινοῦν ἀπὸ ἓνα σκοπόν: τὴν βελτίωσιν τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου».

3. *Ἡ πορεία πρὸς τὸ διαθρησκειακὸ ἄνοιγμα*

ΑΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΟΥΜΕ τὰ βήματα αὐτῆς τῆς πορείας.

Ἡ πορεία αὐτὴ περιλαμβάνει *τρία διαδοχικὰ στάδια* καὶ προβάλλει *τρεῖς μορφές ἐνότητας*, προκειμένου νὰ ἀντιμετωπισθῇ μία κοσμοκεντρικὴ προβληματικὴ, νὰ ἐκφρασθῇ ἀποκλειστικὰ ἕνας «ὀριζονταλισμός»:

Πρῶτη μορφή ἐνότητας εἶναι ἡ *Πανορθόδοξος*, δευτέρη ἡ *Παγχριστιανικὴ* καὶ τρίτη ἡ *Πανθρησκειακὴ*^{10α}.

α. Πανορθόδοξος Ἐνότης

Τὸ 1902 ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακεῖμ ὁ Γ΄ ἀπέστειλε τὴν γνωστὴ *Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιο* πρὸς τοὺς Πατριάρχας καὶ Προέδρους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, στὴν ὁποία - ἐκτὸς τῶν ἄλλων - γίνεται λόγος γιὰ σύσφιγξι τῆς πανορθόδοξου ἐνότητας καὶ ἀγάπης,

10α. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ, ὅτι αὐτὲς οἱ τρεῖς μορφές ἐνότητας, μὲ τάσι διευρύνσεως αὐτῶν, ἐξακολουθοῦν νὰ εὐρίσκωνται στὴν προοπτικὴ τῶν Οἰκουμενιστῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

• Ὁ πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, ὁμιλῶν τὴν 4.12.1995 παρουσία πυκνοῦ ἀκροατηρίου, στὸ Ἄββαϊον Westminster (ἐτήσια «Διάλεξις Κωνσταντινουπόλεως»), εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς ἐνδεικτικὰ, ἀναφερόμενος στὴν οἰκολογικὴ δραστηριότητα τοῦ Πατριαρχείου:

«Ἐλαβε διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν συγκεκριμένας πρωτοβουλίας κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπὶ διορθόδοξου, διαχριστιανικοῦ, διαθρησκειακοῦ καὶ διεθνούς-ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου, τόσον ἐν ἀποκλειστικῇ αὐτῆς εὐθύνῃ, ὅσον καὶ ἐν συνεργασίᾳ μεθ' ἐτέρων Ἐκκλησιῶν, Ἰδρυμάτων καὶ Ὄργανισμῶν».

(Περιοδ. «Ὁρθοδοξία» Κωνσταντινουπόλεως, Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 1995, σελ. 563).

«πρὸς τὴν ἐπὶ μᾶλλον στερέωσιν τῆς ἀγίας καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως καὶ πρὸς κρείττονα ἄμυναν τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν κατὰ τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντίου πνεύματος τοῦ αἰῶνος τούτου»¹¹.

Ἦδη προβάλλεται ἡ πρώτη μορφή ἐνότητας: ἡ *Πανορθόδοξος Ἐνότης*, γιὰ μία ἐγκόσμια προοπτική: νὰ «ἀμυνθῆ» ἡ Ὀρθοδοξία ἐναντι τοῦ πνεύματος τοῦ κόσμου.

β. Παγχριστιανικὴ Ἐνότης

Κατόπιν, τὸ 1920, ὅπως εἶδαμε, ἡ *Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος* τῆς Κωνσταντινουπόλεως προτείνει μίαν δευτέρα μορφή ἐνότητας: τὴν *Παγχριστιανικὴ Ἐνότητα*, γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἡ ἐκκοσμίκευσις τῆς κοινωνίας, ἐνῶ οἱ δογματικὲς διαφορὲς ὑποτιμῶνται καὶ σχετικοποιοῦνται¹².

Ὡς συνέχεια τοῦ «*Διαγγέλματος*» τοῦ 1920 θεωρεῖται ἡ *Ἐγκύκλιος* τοῦ πατριάρχου Ἀθηναγόρου τοῦ 1952¹³, ἡ ὁποία προβάλλει ὡς ὑποχρέω-

11. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου καὶ Εὐαγγελίας Ἀ. Βαρέλλα, *Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 323, Παράρτημα, α') *Ἐγκύκλιοι 1902-1904*. Μ. Π. Γεωργίου Τσέτση, «Ἐμεῖς καὶ "οἱ ἄλλοι". Ὀρθοδοξία διαλεγομένη», περιοδ. «Καθ' ὄδον» Θεσσαλονίκης, ἀριθ. 1/Ἰανουάριος-Ἀπρίλιος 1992, σελ. 21:

«γιὰ νὰ στερεωθεῖ ἡ ὀρθόδοξος πίστις καὶ νὰ μπορέσουν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ οἱ Ἐκκλησίες νὰ ἀμυνθοῦν καλύτερα κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ αἰῶνος τούτου».

12. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου καὶ Εὐαγγελίας Ἀ. Βαρέλλα, *Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως*, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 333, Παράρτημα, β') *Ἐγκύκλιοι τοῦ 1920*:

«Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία (Κωνσταντινουπόλεως) φρονοῦσα ὅτι ἡ τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν προσέγγισις πρὸς ἀλλήλας καὶ κοινωνία οὐκ ἀποκλείεται ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων μεταξὺ αὐτῶν δογματικῶν διαφορῶν».

σιν ἱερὰ καὶ καθήκον ἅγιο τὴν συνεργασία μὲ τοὺς ἕτεροδόξους ἐπὶ κοινωνικοῦ καὶ πρακτικοῦ πεδίου καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀνάγκη τῆς Παγχριστιανικῆς Ἐνότητος.

Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ ὑπογραμμισθῇ, ὅτι ἡ Ἐγκύκλιος αὐτῆ τοῦ 1952 ἀποτελεῖ, ὅπως ὀρθῶς παρατηρήθη,

«μιὰ μεταγενέστερη ἔνδειξη τῶν ἐκκοσμικευμένων κριτηρίων μὲ τὰ ὁποῖα τουλάχιστον τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ἀπέβλεψε κατὰ καιροὺς στὴν οἰκουμενικὴ κίνηση»¹⁴.

Δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονῆται, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, ὅτι τὸ ἐγκοσμιοκρατικὸ αὐτὸ ὄραμα τῆς Παγχριστιανικῆς Ἐνότητος θεωρεῖται ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ γενεσιουργὰ αἷτια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως:

**«Μερικὰ ἐκ τῶν αἰτίων, εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλεται ἡ γένεσις τῆς κινήσεως ταύτης ὑπῆρξαν:
... 2. Τὰ δεινὰ, τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν διαφορῶν πολέμων καὶ δὴ ἡ μεταξὺ τῶν Χριστια-**

13. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου καὶ Εὐαγγελίας Ἀ. Βαρέλλα, Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 336-339, Παράρτημα, γ') Ἐγκύκλιος τοῦ 1952.

14. Χρήστου Γιανναρά, Ἀλήθεια καὶ Ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 227, Κεφάλ. Δ' § 11. Κρίση καὶ δυνατότητες τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως.

• Ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ 1952 προτρέπει τὰς Αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας νὰ μετὰσχουν στὸ «Π.Σ.Ε.», προβάλλουσα τὴν «ἀνάγκη ἐμφανίσεως τῆς ἐνότητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐναντι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀντιχριστιανικῶν τάσεων καὶ κατευθύνσεων» καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο (τὸ «Π.Σ.Ε.») ἐπιδιώκει «καὶ τὴν διάσωσιν, ἀνύψωσιν καὶ ἐπικράτησιν τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τοῦ γενικωτάτου χριστιανικοῦ πλαισίου»· ἐπίσης ὑπογραμμίζει τὴν «ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα» τοῦ ἔργου «τῆς προσεγγίσεως καὶ τῆς συνεργασίας πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν καὶ Ὁργανώσεων», θεωροῦσα τοῦτο ὡς «ὑποχρέωσιν ἱερὰν καὶ καθήκον ἅγιον» (Β. Θ. Σταυρίδου καὶ Ε. Ἀ. Βαρέλλα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 337).

νικῶν Ἐκκλησιῶν ἔλλειψις κοινουῦ σχεδίου συνεργασίας πρὸς ἀντιμετώπισιν τούτων, πρὸς βοήθειαν τῶν πτωχῶν, τῶν δυστυχούντων καὶ τῶν καταστραφέντων κατὰ τὸν Α΄ παγκόσμιον πόλεμον.

3. Ἡ ἀνάγκη ἀντιδράσεως τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἔναντι τῶν θεωριῶν τῆς ἐξελίξεως, τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου, τοῦ μαρξισμοῦ καὶ τοῦ ὀρθολογισμοῦ.

4. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἠθικοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κακοῦ...»¹⁵.

γ. Πανθρησκειακὴ Ἐνότης

Τὸ 1961, ἡ «Α΄ Πανορθόδοξος Διάσκεψις» τῆς Ρόδου στὸν ἐκτενέστατο κατάλογο θεμάτων γιὰ τὴν λεγομένη Μεγάλῃ Σύνοδο, θέτει δύο σχετικὰ θέματα:

τὸ πρῶτο «Ὁρθοδοξία καὶ ἄλλαι Θρησκείαι» (VII. Θεολογικὰ Θέματα, § Γ) καὶ τὸ δεῦτερο «Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν» (VI. Ὁρθοδοξία ἐν τῷ κόσμῳ, § Γ)¹⁶.

15. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου καὶ Εὐαγγελίας Ἀ. Βαρέλλα, Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 30, Εἰσαγωγή.

16. Ἰωάννου Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμος II, ἐκδοσις δευτέρα ἐπισημημένη, σελ. [1084] 986 καὶ [1083] 985, «Κατάλογος τῶν θεμάτων τῆς μελλούσης Πανορθόδοξου Συνόδου», Graz-Austria 1968· Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, Ὁρθοδοξία καὶ Κόσμος, σελ. 247 καὶ 246, «Εἰσήγησις εἰς τὴν Πρώτην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν (1976)», ἐκδόσεις «Τέρτιος», Κατερίνη 1993.

Ἀσσίζη Ἰταλίας, 27.10.1986.

Μὲ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Πάπα Ἰωάννου-Παύλου Β' συναντήθηκαν οἱ ἐκπρόσωποι «τῶν περισσοτέρων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν δώδεκα μεγάλων θρησκειῶν τοῦ κόσμου», «γιὰ αὐτοσυγκέντρωση καὶ προσευχὴ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου»· «ἡ ἀπόφαση τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νὰ συμμετάσχουν στὴν ἐν λόγῳ συνάντηση συνέβαλε πολὺ στὴν πραγματοποίησή της»· ἦταν ἐντυπωσιακὴ «ἡ παρουσία πολλῶν ἐκπροσώπων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὴν Ἀσσίζη (Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας, Ρωσίας, Ρουμανίας, Γεωργίας, Βουλγαρίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Φιλανδίας)» καὶ «ἡ πνευματικὴ συγκατάθεση τὴν ὁποία ἄλλες ἐξεδήλωσαν μὲ μηνύματα, ὅπως τὰ Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν συμμετοχὴ θυζαντινοῦ χοροῦ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος ἔψαλε κατὰ τὶς ἐκεῖ τρεῖς κύριες ἐκδηλώσεις».

Διακρίνεται ἀριστερὰ ὁ (τότε) ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων κ. Μεθόδιος (Φούγιος), ἐκπρόσωπος τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, συμπροσευχόμενος μὲ ἀλλοδόξους καὶ ἀλλοθρήσκους.

Πολὺ σημαντικὸς σταθμὸς στὴν πορεία αὐτὴ εἶναι τὸ 1976· τότε στὴν «*Α΄ Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν*», στὸ Σαμπεζύ τῆς Γενεύης (21-28.11.1976), ἐλήφθησαν καὶ οἱ ἐξῆς ἀποφάσεις:

πρῶτον, «ὅπως ἡ μέλλουσα Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος ἐπιληφθῆ», μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦ θέματος «10. Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ ἄρειν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων»¹⁷.

δεύτερον, «ὅπως ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία συνεργασθῆ πρὸς τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, θρησκευμάτων»¹⁸.

Τοιουτοτρόπως προτείνεται ἡ τρίτη μορφὴ ἐνότητος: ἡ Πανθρησκειακὴ Ἐνότης, μὲ μίαν πλήρως ἐνδοκοσμικὴ προοπτικὴ, ὅπως φαίνεται σαφέστατα ἀπὸ τὴν δικαιολόγησι τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως, τὴν ὁποία ἔλαβε ἡ «*Διάσκεψις*», ὡς ἀποβλέπουσα στὸ

«*να προσφέρῃ ὑπηρεσίαν διὰ τῆς ἀνεξιθρησκου διαθρησκειακῆς συνεργασίας πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς διακονίαν τοῦ κυττάρου αὐτῆς, τοῦ μοναδικοῦ καὶ ἀνεπαναλήπτου προσώπου τοῦ ἀνθρώπου*» καὶ «*πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος*»¹⁹.

* * *

17. Περιοδ. «*Ἐπίσκεψις*», ἀριθ. 158/1.12.1976: «*Ἡ Α΄ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις συνήλθεν ἀπὸ 21-28 Νοεμβρίου εἰς Σαμπεζύ*»· «*Τὸ ἐπίσημον Ἀνακοινωθέν*», σελ. 3.

18. Περιοδ. «*Ἐπίσκεψις*», ἀριθ. 158/1.12.1976, αὐτόθι, σελ. 4.

19. Περιοδ. «*Ἐπίσκεψις*», ἀριθ. 158/1.12.1976, αὐτόθι, σελ. 5 καὶ 4.

• **Στὴν ἀπόφασί αὐτὴ γιὰ τὸ διαθρησκειακὸ ἀνοιγμα ὑπὸ τῆς «*Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως*» - καίτοι**

Είναι αξιοσημείωτον, ότι τὸ ἔτος αὐτό, τὸ 1976, ἀρχίζει ὁ Διάλογος μὲ τὸν Ἰουδαϊσμό διὰ τῆς προκαταρκτικῆς Συναντήσεως στὴν Γενεύη· ἔκτοτε διωργανώθησαν τρεῖς Ἀκαδημαϊκαὶ Συναντήσεις Ὁρθοδοξίας καὶ Ἰουδαϊσμοῦ:

– ἡ Α΄ στὴν Λουκέρνη τῆς Ἑλβετίας, τὸν Μάρτιο τοῦ 1977·

– ἡ Β΄ στὸ Βουκουρέστι τῆς Ρουμανίας, τὸν Ὀκτώβριο (29-31) τοῦ 1979, μὲ θέμα «Παράδοσις καὶ κοινότης ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ καὶ τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ»·

– ἡ Γ΄ στὴν Ἀθήνα, τὸν Μάρτιο (21-24) τοῦ 1993, μὲ θέμα «Συνέχεια καὶ Ἀνανέωση»²⁰.

Ἀξίζει νὰ ἀναφερθοῦν ἐνδεικτικῶς καὶ ἐν ἀναφορᾷ πάντοτε πρὸς τὴν Πανθρησκειακὴ Ἐνότητα καὶ «πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου»,

θεβαίως ἐλήφθη *ad referendum* πρὸς τὴν λεγομένην Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον, ἄρα ὑποκειμένην εἰς τελικὴν ἐγκρισιν (βλ. καὶ τὴν ὑποσημείωσιν 32 τῆς παρούσης ἐργασίας) - ἐδόθη ἀσυνήθως μεγάλη δημοσιότης ἀπὸ τὸ «Μήνυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις» (1976)· μάλιστα ὁ κ. Δημήτριος, σπεύδων νὰ ὑλοποιήσῃ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν «τὸ ταχύτερον καὶ ἐνεργῶς», διακηρύσσει μὲ ἐκπλήσσον ὑπερ-κῦρος:

«Κατὰ τὴν ἀγίαν ταύτην νύκτα τῶν Χριστουγέννων ἐξερχόμεθα τῆς περιοχῆς τῶν ἀπλῶν εὐχῶν, καὶ προτεινόμεν καὶ κηρύττομεν ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ τούτου Θρόνου τὸ ἐνώπιον ἡμῶν ἀνατέλλον νέον ἔτος 1977 ὡς ἔτος πλήρους θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ἀνεξιθρησκείας, συνεργασίας ὄλων τῶν θρησκειῶν ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰδιαίτερος ὡς ἔτος καταπολεμήσεως τῆς μεγάλης ἀμαρτίας ποῦ μαστίζει τὴν ἀνθρωπότητα, ἧτοι τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ».

(Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», No Special/25.12.1976, σελ. 4).

20. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 490/31.3.1993, σελ. 12: «Ἡ Γ΄ Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντησις Ὁρθοδοξίας καὶ Ἰουδαϊσμοῦ: «Συνέχεια καὶ Ἀνανέωσις» (Ἀθήνα, 21-24 Μαρτίου 1993)»· περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 220/19.11.1979, σελ. 5-6: «Ρουμανία: Ἀκαδημαϊκὸν Συμπόσιον ὀρθοδόξων θεολόγων καὶ ἐκπροσώπων τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ».

ὠρισμένες ἀπόψεις τῆς «Γ' Ἀκαδημαϊκῆς Συναντήσεως» Ὁρθοδοξίας καὶ Ἰουδαϊσμοῦ.

• Στὸ «Μήνυμά» του πρὸς τὴν «Συνάντησιν» αὐτὴν ὁ πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος

– ὁμιλεῖ γιὰ τὴν συνεργασία Ὁρθοδόξων καὶ Ἰουδαίων σὲ ἓνα κόσμον, «ἐν ᾧ ἡ εἰς Θεὸν πίστις ἐπαπειλεῖται ὅλον ἐν καὶ περισσότερον»·

– ἐπισημαίνει ἐναγωνίως, ὅτι «σήμερον, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, οἱ εἰς Θεὸν πιστεύοντες, ἰδιαιτάτα δὲ τὰ μέλη τῆς αὐτῆς πνευματικῆς οἰκογενείας (Ὁρθόδοξοι καὶ Ἰουδαῖοι), καλοῦνται ὅπως παράσχουν ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἐν διαλόγῳ τὴν πλουσίαν μαρτυρίαν τῶν παραδόσεων αὐτῶν ἐν τῇ ἐπιβαλλομένῃ ἐπειγόντως ἀναζητήσῃ καὶ ἐξευρέσει τῶν προσφοροτέρων λύσεων εἰς τὰ ἀπὸ κοινοῦ βιούμενα **μεγάλα καὶ σοβαρὰ προβλήματα τῆς καταπτώσεως τῶν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιών ἐν γένει καὶ εἰδικώτερον τῆς καταπατήσεως τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, τῆς μοναδικῆς καὶ ἀνεπαναλήπτου ταύτης εἰκόνας τοῦ Θεοῦ,**

– καὶ εὐχεται νὰ παγιωθῇ ὁ διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ἰουδαίων «πρὸς ἀποτελεσματικώτεραν, διὰ τούτου, ἀνταπόκρισιν **εἰς τὰ ἀγωνιώδη αἰτήματα τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος, προσδοκώσης ἀνυπομόνως τὴν ζωογόνον πνοὴν τοῦ ἀνανεωμένου συγχρόνου θρησκευτικοῦ λόγου**»²¹.

• Ὁ κ. Israel Singer, Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου,

– ἐτόνισε μεταξὺ ἄλλων, ὅτι «**σκοπὸς τοῦ διαλόγου εἶναι ἡ βελτίωσις τοῦ κόσμου**»²².

21. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 490/31.3.1993, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 6 καὶ 7.

22. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 490/31.3.1993, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 7.

• Ἡ παρισταμένη Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Βιργινία Τσουδεροῦ, στὸν χαιρετισμὸ της

– **ἀνεφέρθη** στὴν «καθιέρωση ἐνὸς **κώδικα διακρατικῶν, πρωτίστως ὁμως διανθρωπίνων σχέσεων**»·

– **καὶ ἐκάλεσε** τὸν Χριστιανισμὸ καὶ τὸν Ἰουδαϊσμὸ νὰ «στήσουν γέφυρες διαλόγου καὶ συνεννοήσεως» καὶ νὰ «δώσουν στὴν οἰκουμένη πρότυπα καὶ διεξόδους προοπτικῆς καὶ ἐλπίδος»²³.

• Τέλος, ὁ **μητροπολίτης Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνός**, Συμπρόεδρος τῆς «Συναντήσεως»,

– **ὠμίλησε** γιὰ «**παραδεκτὰ πλαίσια μιᾶς εὐλικρινοῦς συνεργασίας**», «**γιὰ τὴν ἀποτελεσματικώτερη ἀντιμετώπιση τῶν πιεστικῶν κοινῶν προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας**»·

– **ὑπεστήριξε**, ὅτι «ἡ πνευματικὴ ἀγωνία τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου» «**ἀναμένει ἀπὸ τὶς θρησκείες νὰ ὑπερβοῦν τὴν ἀπομονωτικὴ ἐσωστρέφεια ἢ καὶ τὴν ἀνταγωνιστικὴ τους ἐπιθετικότητα γιὰ νὰ τοῦ προσφέρουν τὸ ἀναγκαῖο πνευματικὸ ἔρεισμα **στὴ δίνη τῶν μηδενιστικῶν προκλήσεων****»·

– **καὶ ὑπεγράμμισε**, ὅτι «**εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ σύγχρονη ἀγωνία γιὰ τὴν ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ γιὰ τὴν ἀκεραιότητα τῆς δημιουργίας ἀποτελεῖ πιεστικώτερη ἀξίωση γιὰ τὴν προσέγγιση καὶ τὴ συνεργασία τῶν δύο θρησκειῶν**»²⁴.

Κατακλείοντες τὴν ἐνότητα αὐτὴν, παραθέτουμε τὸ ἀκόλουθο συμπέρασμα εἰδικῆς ὀρθοδόξου ἐρευνητρίας, ὅσον ἀφορᾷ τὶς σχέσεις μὲ τὸν Ἰουδαϊσμὸ ἐντὸς γενικώτερα τῆς *Οἰκουμενικῆς Κινήσεως* («Π.Σ.Ε.», Βατικανό), τὸ ὁποῖο εἶναι ἀρκετὰ ἐνδεικτικὸ τοῦ συγκρητιστικοῦ πνεύματος, ποῦ

23. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 490/31.3.1993, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 7 καὶ 8.

24. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 490/31.3.1993, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 11 καὶ 17.

«Γ' Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντησις Ὀρθοδοξίας καὶ Ἰουδαϊσμοῦ» (Ἀθήνα, 21-24.3.1993).

Ὁ μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός, ἡ Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Βιργινία Τσουδεροῦ καὶ ὁ Ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Παγκοσμίου Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου Δρ Gerhart Riegner.

Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ. Βαρθολομαῖος εὐχήθηκε στὴν «Συνάντησι» αὐτὴ νὰ παγιωθῇ ὁ διάλογος μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Ἰουδαίων «πρὸς ἀποτελεσματικωτέραν, διὰ τούτου, ἀνταπόκρισιν εἰς τὰ ἀγωνιώδη αἰτήματα τῆς συγχρόνου ἀνθρωπότητος, προσδοκώσης ἀνυπομόνωσ τὴν ζωογόνον πνοὴν τοῦ ἀνανεωμένου συγχρόνου θρησκευτικοῦ λόγου».

καλλιεργεῖται μέσῳ τοῦ ἐγκοσμιοκρατικοῦ πνεύματος τῆς Πανθρησκειακῆς Ἐνότητος:

«Ἐκ τῶν προεκτεθέντων καθίσταται σαφές ὅτι ἡ χριστιανοσύνη εὐρίσκει ἤδη ἐν σχήμα συνυπάρξεως μὲ τὸν Ἰσραήλ, σχῆμα γενικῆς ἀποδοχῆς»· «πλὴν ὁμως τὸ ἐγχείρημα ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἀκούσαντας τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου ἐν Σινᾷ καὶ τοὺς ἀτενίσαντας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν Θαβῶρ νὰ βαδίσουν ἐν ὁμονοίᾳ

**τὰς παραλλήλους αὐτῶν ὁδοῦς, τὰς ἀγούσας
πρὸς τὴν ὀγδόην ἡμέραν»²⁵!...**

* * *

Ἄκριβῶς μετὰ ἀπὸ δέκα ἔτη, τὸ 1986, ἓνα ἀκόμη σημαντικό βῆμα πρὸς τὸ διαθρησκειακὸ ἀνοιγμα πραγματοποιεῖ ἡ «Γ΄ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις» στοῦ Σαμπεζῦ (28.10-6.11.1986), ἡ ὁποία ἐψήφισε πλέον, μετὰξὺ τῶν ἄλλων, ad referendum πρὸς τὴν «Ἀγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον», καὶ εἰδικὸ κείμενο μὲ τελικὸ τίτλο: «Ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μετὰξὺ τῶν λαῶν, καὶ ἄρειν τῶν φυλετικῶν καὶ λοιπῶν διακρίσεων».

Διὰ μέσου αὐτοῦ τονίζεται τὸ χρέος τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν γιὰ στενὴ συνεργασία μὲ τοὺς ὀπαδοὺς ἄλλων θρησκειῶν:

«Αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μεθ' ὄλων τῶν ἀγαπῶντων τὴν εἰρήνην ὀπαδῶν καὶ λοιπῶν ἐν τῷ κόσμῳ θρησκειῶν θεωροῦν χρέος τῶν νὰ ἐργάζωνται διὰ τὴν εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὴν ἐπικράτησιν ἀδελφικῶν σχέσεων μετὰξὺ τῶν λαῶν. Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καλοῦνται νὰ συμβάλουν εἰς τὴν διαθρησκειακὴν συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν, δι' αὐτῆς δὲ εἰς τὴν ἀπάλειψιν τοῦ φανατισμοῦ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν καὶ ἐπικράτησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον πρὸς ἐξυπηρέτη-

25. Βασιλείου Θ. Σταυρίδου καὶ Εὐαγγελίας Ἀ. Βαρέλλα, Ἱστορία τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 508, Σχέσεις μετὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ.

σιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείας»²⁶.

Τὸ 1986 γίνεται ἐπίσης ἡ ἐναρξὶς τοῦ διαλόγου μὲ τοὺς Μουσουλμάνους καὶ μέχρι τοῦ 1993 διωργανώθησαν πέντε Ἀκαδημαϊκὰ Συναντήσεις Ὀρθοδόξων καὶ Μουσουλμάνων:

– Ἡ **Α'** στὸ Σαμπεζῦ τῆς Γενεύης, τὸν Νοέμβριο (16-20) τοῦ 1986, μὲ θέμα «*Αὐθεντία καὶ Θρησκεία*»·

– ἡ **Β'** στὸ Ἀμμάν τῆς Ἰορδανίας, τὸν Νοέμβριο (21-23) τοῦ 1987, μὲ θέμα «*Πρότυπα ἱστορικῆς συνύπαρξης Μουσουλμάνων καὶ Χριστιανῶν καὶ μελλοντικὲς προοπτικὲς*»·

– ἡ **Γ'** στὸ Σαμπεζῦ, τὸν Δεκέμβριο (12-15) τοῦ 1988, μὲ θέμα «*Εἰρήνη καὶ Δικαιοσύνη*»·

– ἡ **Δ'** στὴν Κωνσταντινούπολι, τὸν Σεπτέμβριο (10-14) τοῦ 1989, μὲ θέμα «*Ὁ θρησκευτικὸς πλουραλισμὸς*»·

– ἡ **Ε'** στὸ Ἀμμάν, τὸν Ἰούλιο (26-28) τοῦ 1993, μὲ θέμα «*Οἱ Νέοι καὶ οἱ ἀξίες τῆς μετριοπαθείας*»^{27, 28}.

26. Περιοδ. «*Ἐπίσκεψις*», ἀριθ. 369/15.12.1986, σελ. 19: «*Τελικὰ κείμενα-ἀποφάσεις τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (28.10-6.11.1986)*».

27. Περιοδ. «*Ἐπίσκεψις*», ἀριθ. 411/15.1.1989, σελ. 4-8: «*Ἡ Γ' ἀκαδημαϊκὴ συνδιάσκεψη Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων (Σαμπεζῦ, 12-15 Δεκεμβρίου 1988)*»· ἀριθ. 426/1.10.1989, σελ. 4-11: «*Ἡ 4η Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντηση Χριστιανῶν-Μουσουλμάνων (Κωνσταντινούπολη, 10-14 Σεπτεμβρίου 1989)*»· ἀριθ. 494/31.7.1993, σελ. 14-26: «*Ἡ 5η Ἀκαδημαϊκὴ Συνδιάσκεψη Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων (Ἀμμάν Ἰορδανίας, 26-28 Ἰουλίου 1993)*»· Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, «*Ὁ ἀκαδημαϊκὸς διάλογος χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων*», περιοδ. «*Καθ' ὁδόν*», ἀριθ. 3/Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 1992, σελ. 7-8.

28. Ἐπακολούθησαν τρεῖς ἀκόμη «*Συναντήσεις*»: Βλ. περιοδ. «*Ἐπίσκεψις*», ἀριθ. 510/31.10.1994, σελ. 6-17: «*Ἡ 6η Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντηση Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων (Ἀθήνα, 8-10 Σεπτεμβρίου 1994)*»· ἀριθ. 532/30.6.1996, σελ. 10-21:

Θεωρείται σκόπιμο, προκειμένου να κατανοηθῆ ἡ ἐγκοσμοκρατική προοπτική καὶ τῆς Πανθρησκειακῆς Ἐνότητος, ὅπως τὴν θεωροῦν οἱ ὀρθόδοξοι *Οἰκουμενισταί*, νὰ παρατεθοῦν μερικές ἐνδεικτικὲς ἀπόψεις ἀπὸ τὴν «*Ε΄ Ἀκαδημαϊκὴ Συνδιάσκεψις*».

• **Ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ. Βαρθολομαῖος** στὸ «*Μήνυμά*» του πρὸς τὴν «*Συνδιάσκεψιν*», ἀφοῦ ἀναφερθῆ στὴν ἐκκοσμίκευσι, τὴν ἀπληστία, τὰ ναρκωτικά καὶ τὴν οἰκολογικὴ ἰσορροπία, ἐπιλέγει:

«Ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, ἡ εὐθύνη καὶ ἡ ἀδιάκοπος ἀποστολὴ τῶν θρησκειῶν, καὶ ἰδιαίτατα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἰσλάμ, εἶναι νὰ ἀποτελοῦν ζώσας ὑπομνήσεις, ὅτι ἡ ἐμπράγματος ἀθεΐα καὶ ἡ ἀντικατάστασις τῆς θείας ἀρωγῆς διὰ τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, κατ' οὐσίαν συνθλίβει τὸν ἴδιον τὸν ἄνθρωπον καὶ ὁδηγεῖ τοῦτον εἰς ἀτομικὰ καὶ κοινωνικὰ ἀδιέξοδα. Αἱ θρησκείαι, λόγῳ θέσεως καὶ λόγῳ ἐπιρροῆς, δύνανται πράγματι, ἀξιοποιουῦσαι τὰ ἐν τῷ κόσμῳ ἀποθέματα τοῦ ἀγαθοῦ, νὰ συνδράμουν πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεων εἰς τὰ δυσχερῆ προβλήματα τῶν καιρῶν ἡμῶν. Θὰ ἦτο

«*Η Ζ΄ Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντησις Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων (Ἀμμάν Ἰορδανίας, 3-5.6.1996)*»· ἀριθ. 545/30.6.1997, σελ. 4-23: «*Η 8η Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντησις Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων (Κωνσταντινούπολι, 3-5 Ἰουνίου 1997)*»· περιοδ. «*Οἰκουμενῆ-Διάλογος καὶ προβληματισμοί*» Θεσσαλονίκης, ἀριθ. 2/1998: «*Ὁ διάλογος Χριστιανισμοῦ-Ἰσλάμ ὡς κοινὸ καθῆκον*», σελ. 95-114 (§ δ΄ *Λόγοι-Διακηρύξεις*): σελ. 11-14 (*Πρόλογος, Μητροπολίτου Ἐλβετίας Δαμασκηνοῦ*)· σελ. 31-67 (§ γ΄ *Τοποθετήσεις: Μητροπολίτου Ἐλβετίας Δαμασκηνοῦ, «Ὁ διαθρησκειακοὶ διάλογοι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας»· Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας Ἀναστασίου, «Ὁ διάλογος μετὰ τὸ Ἰσλάμ ἀπὸ ὀρθόδοξο ἄποψη*»): Μητροπολίτου Ἐλβετίας Δαμασκηνοῦ, «*Ὁ ἀκαδημαϊκὸς διάλογος χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων*», περιοδ. «*Καθ' ὄδον*», ἀριθ. 3/Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 1992, σελ. 7-8.

βεβαίως οὐτοπία νὰ ἀνέμενέ τις καθ' ὀλοκληρίαν ἐξάλειψιν τῶν διαφορῶν ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ἐν τούτοις, ἡ ἱστορικὴ εὐθύνη τῶν θρησκείων ἐπιβάλλει τὴν ἀγαθὴν προσπάθειαν πρὸς ὑπέρβασιν τῶν δυσχερειῶν καὶ ἐξεύρεσιν εἰρηνικῶν λύσεων, ὥστε νὰ διαφυλαχθῇ ἡ ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ συμβίωσις τῶν ἀνθρώπων»²⁹.

• **Ὁ μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός, Συμπρόεδρος τῆς «Συνδιασκέψεως»,**

– ἀνεφέρθη στὶς «προοπτικὲς μιᾶς νέας παραδεκτῆς ἱεραρχίας ἀρχῶν, οἱ ὁποῖες θὰ ἀνατρέψουν τὴ σύγχρονη ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὴν πορεία πρὸς τὴν καταστροφή καὶ θὰ μᾶς ἐπιβάλουν τὸ ὄραμα τῆς εἰρηνικῆς συνυπάρξεως τῶν λαῶν ἀνεξαρτήτως τῶν οἰωνοῦν διακρίσεων ἔθνους, φυλῆς, θρησκείας, γλώσσας, χρώματος, ἀριθμοῦ καὶ τῶν ὁμοίων τους»·

– ἐπέμεινε, ὅτι «ὁ κοινὸς παρονομαστὴς ἐνὸς κώδικα θεμελιωδῶν ἀρχῶν μετριοπαθείας καὶ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ εἶναι σήμερα περισσότερο ἀναγκαῖος ἀπὸ κάθε ἄλλη στιγμή τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος»·

– καὶ ἀπαρίθμησε τὰ ἕξι «βασικὰ κριτήρια θρησκευτικοῦ πλουραλισμοῦ ποῦ εἶναι συγχρόνως καὶ προϋποθέσεις μετριοπαθείας»³⁰.

• **Ὁ μητροπολίτης κ. Δαμασκηνός,** στὴν «Δ' Ἀκαδημαϊκὴ Συνδιάσκεψι» ἦταν ἐπίσης ἀρκετὰ σαφής, ὅταν διεκήρυττε, ὅτι

– «ἡ ἀνεξιθρησκεία» «ἀνταποκρίνεται στὸ προαιώνιο ὄνειρο τῆς ἀνθρωπότητος, ποῦ συνίσταται στὴν

29. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 494/31.7.1993, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 16.

30. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 494/31.7.1993, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 17-18, 20 καὶ 24.

συνάντηση ὄλων τῶν ἀνθρώπων σὲ μία παγκόσμια ἀδελφοσύνη»

– «ὁ “πλανητικὸς πολιτισμὸς” ποὺ κυφορεῖται στὶς ἡμέρες μας ἔχει ἀνάγκη καὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, ἐπιβάλλει τὴν στράτευση τῶν κοινῶν σὲ τελευταία ἀνάλυση ἀνθρωπιστικῶν ιδεωδῶν μας»³¹.

* * *

Ἄς ἐμβαθύνουμε ὁμως μὲ τρόπο ἐρωτηματικὸ στο ζήτημα τῆς Διαθρησκειακῆς Συνεργασίας, ἡ ὁποία ἀπεφασίσθη τόσον ἐπισημῶς ἀπὸ τοὺς Οἰκουμενιστὰς καὶ ἤδη ἐφαρμόζεται, ἂν καὶ ἡ ἀπόφασις εἶναι Προσυνοδικὴ καὶ ὑποτίθεται, ὅτι θὰ τεθῆ πρὸς ἔγκρισιν καὶ ψήφισιν ἐνώπιον τῆς μελλούσης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ὥστε νὰ ἰσχύσῃ πανορθόδοξως³².

31. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 426/1.10.1989, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 6 καὶ 8.

32. Ὁ «Κανονισμὸς Λειτουργίας Προσυνοδικῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων», ψηφισθεὶς ἀπὸ τὴν «Γ' Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν» (28.10-6.11.1986, Σαμπεζὺ Γενεύης), προβλέπει διὰ τοῦ Ἄρθρου 16 τὰ ἀκόλουθα:

«Αἱ ἀποφάσεις τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων... ἔχουν εἰσηγητικὸν χαρακτῆρα πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον, διὸ καί, καίτοι ἀποτυπώνουν τὴν ἐπὶ τῶν συγκεκριμένων θεμάτων ὀρθόδοξον παράδοσιν, δὲν ἔχουν ἄμεσον δεσμευτικὸν κύρος διὰ τὰς κατὰ τόπους Ἐκκλησίας, πρὶν ἢ ἀποφανθῆ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος».

(Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 369/15.12.1986, σελ. 5).

• Ὁ Πρόεδρος τῆς «Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως», μητροπολίτης Μύρων (νῦν Ἐφέσου) κ. Χρυσόστομος, στὴν ἐναρκτήρια ὁμιλία του, τὴν 29.10.1986, εἶπε καὶ τὰ ἐξῆς:

«Ἀμφότερα τὰ σώματα ταῦτα (Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις) ἐπέχουν θέσιν “τεχνικῶν ἐπιτροπῶν” ἐπ' ἀναφορὰ πάντοτε πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον. Ἐργάζονται καὶ συγκεκριμενοποιοῦν τὰ θέματα “ad referendum” πρὸς αὐτήν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μόνη τελικῶς ἀποφαινομένη καὶ θεσμοθετοῦσα ἀρχὴ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ».

(Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 366/6.11.1986, σελ. 5).

Δυστυχῶς, αὐτὴ εἶναι ἡ συνήθης τακτικὴ τῶν ὀρθοδόξων *Οἰκουμενιστῶν*: **ἐκμαιεύου** ἕνα κείμενο/ψήφισμα: **ἀθετοῦν** τὴν θεμελιώδη ἐκκλησιολογικὴ ἀρχή, ὅτι τὸ ὁποιοδήποτε Συνοδικὸ σχῆμα ποτὲ δὲν ἀποφαίνεται «*ἐξ ἑαυτοῦ*» (ex sese), ἀλλὰ πάντοτε «*ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς Ἐκκλησίας*» (ex consensu ecclesiae)³³ καὶ **προχωροῦν** de facto σὲ ἐφαρμογὴ καὶ δημιουργία θεολογικῶν ἐκτρωμάτων, τὰ ὁποῖα ταυτίζονται μὲ τὴν αἵρεσι.

Ἐγείρονται λοιπὸν τὰ ἐξῆς ἐρωτήματα:

Εἶναι δυνατόν, ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, τὸ Χαρismaticὸ Αὐτὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπου τὸ ἄκτιστο ἐνώνεται μὲ τὸ κτιστὸ διὰ τοῦ Θεανθρώπου, νὰ συνδιαλέγεται καὶ συνεργάζεται ἰσότημα, σὰν μία θρησκεία μεταξὺ τῶν ἀναριθμῆτων ἄλλων, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ κόσμου;

Εἶναι δυνατόν, τὸ μοναδικὸ σὲ ποιότητα καὶ περιεχόμενο Μήνυμα τῆς Ἁγίας Πίστεώς μας νὰ συνεκπορευέται καὶ συνεξαγγέλεται μὲ τὰ «*μηνύματα*» πάσης ἄλλης θρησκείας πρὸς τὸν κόσμον, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ ἀνθρώπου;

Εἶναι δυνατόν, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ εἰρήνη, ὡς καρποὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νὰ ἐξανθρωπίζονται, νὰ τοποθετοῦνται στὸ ἐπίπεδο τοῦ «*θρησκευτικοῦ φαινομένου*» καὶ νὰ μὴν ἔχουμε ταυτοχρόνως ἀπώλεια τῶν θεανθρωπίνων ὀρίων τῆς Ἐκκλησίας;

Γνωστὸς πανεπιστημιακὸς Καθηγητὴς πολὺ εὐστοχα ἐπισημαίνει, ὅτι **ἡ συμμετοχὴ** τῶν ὀρθο-

33. Λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, διατυπώνων ἕτσι κλασσικῶς τὴν γνωστὴ θεμελιώδη ἀποψὶ τοῦ Ὁρθοδόξου Κανονικοῦ Δικαίου:

«*Αἱ περὶ τῆς Ἐκκλησίας οἰκονομίαι (αἱ διάφοροι ἀποφάσεις) γίνονται μὲν παρὰ τῶν πεπιστευμένων τὴν προστασίαν αὐτῶν, βεβαιοῦνται (ἐπικυρώνονται) δὲ παρὰ τῶν λαῶν.*»

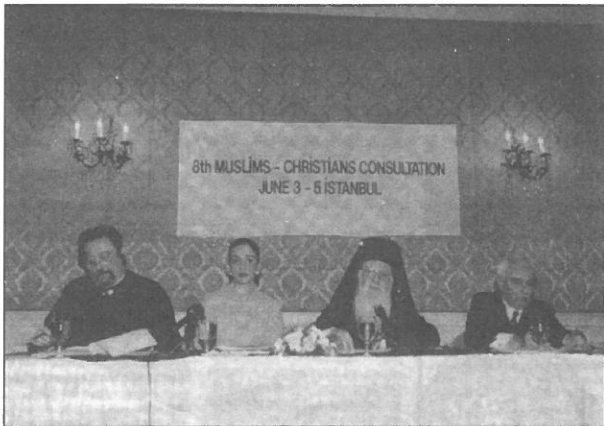
(PG τ. 32, στλ. 860Α/Ἐπιστολὴ ΣΛ' «Πολιτευομένοις Νικολέως»).

δόξων Οικουμενιστών στο «Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν» («Π.Σ.Ε.»), «έντός τοῦ ὁποῖου συντελεῖται τὸ μυστήριον τῆς ἀνομίας ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀποσυνθετικοῦ παγκοσμίου θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ», σημαίνει γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία

«παραίτησι κατ' οὐσίαν τῆς οἰκουμενικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς ὑπὲρ τοῦ Π.Σ.Ε., ὅπερ συνιστᾷ τὸ μέγιστον καὶ πλέον ὀδυνηρὸν πλήγμα κατὰ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον εἶναι κεκλημένη νὰ ἐπιτελέσῃ ἐν μέσῳ τοῦ συγχρόνου κόσμου»³⁴.

Ἄν τοῦτο συμβαίνει μὲ τοὺς «Χριστιανικοὺς Διαλόγους», τότε τί σημαίνει γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία ὁ Διαθρησκειακὸς Διάλογος καὶ ἡ Διαθρησκειακὴ Συνεργασία, μὲ τίς γνωστὲς μάλιστα ἀπολήξεις σὲ συμπροσευχὲς καὶ κοινὴ λατρεία;

34. Κ. Δ. Μουρατίδου, *Οἰκουμενικὴ Κίνησις*. Ὁ σύγχρονος μέγας πειρασμὸς τῆς Ὁρθοδοξίας, ἔκδοσις β', σελ. 88 καὶ 28, ἔκδόσεις «Ὁρθοδόξου Τύπου», Ἀθῆναι 1973.

«Ἡ Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντησις Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων» (Κωνσταντινούπολις, 3-5.6.1997).

Ὁ μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνὸς στὴν «Συνάντησι» αὐτὴ διεκήρυξε, ὅτι «δυνάμεθα νὰ προτείνωμεν (διὰ τοῦ ἡμετέρου διαλόγου) τὴν εἰλικρινῆ καὶ υπεύθυνον συνεργασίαν τῶν Θρησκειῶν, ὅλων τῶν Θρησκειῶν, διὰ τὴν στήριξιν τῆς ἐλαχίστης ἔστω κοινῆς βάσεως μεταξὺ τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν τῆς Θρησκείας καὶ τῆς ὑποκριτικῆς ἠθικῆς τῆς νέας παγκοσμίου τάξεως».

Στὸ προεδρεῖο τῆς «Συναντήσεως»: ὁ μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός, ἡ Α.Β. Ὑψηλότης ἡ Πριγκίπισσα Rahmah bint El-Hassan (θυγάτηρ τοῦ Διαδόχου τῆς Ἰορδανίας) καὶ ὁ πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος.

4. *Ὁ πρωτεργάτης τῶν Διαθρησκειακῶν Διαλόγων*

ΓΙΑ ΝΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΘΗ ὁμως στίς πραγματικές διαστάσεις της ἡ συμβολή τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν στήν «Ἀποστασία» τοῦ «παγκοσμίου θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ», θεωρεῖται σκόπιμο νά ἐστιάσουμε τήν προσοχή μας στοῦ Κέντρο, ὅπου προγραμματίζονται καί διοργανώνονται οἱ Διαθρησκειακοὶ Διάλογοι καί στόν πρωτεργάτη τῶν σχετικῶν προσπαθειῶν καί δραστηριοτήτων.

* * *

Τό *Ὁρθόδοξο Κέντρο* τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στοῦ Σαμπεζῦ τῆς Γενεύης καί ὁ προϊστάμενός του μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός (Παπανδρέου) ἐδῶ καί εἴκοσι περίπου χρόνια ἀποτελοῦν τὸ ἐπίκεντρο τοῦ ἐνδιαφέροντος γιά τοὺς Διαθρησκειακοὺς Διαλόγους.

Ὁ μητροπολίτης κ. Δαμασκηνός προεδρεύει συνήθως τῶν σχετικῶν Διεθνῶν Συνδιασκέψεων καί θεωρεῖται «στύλος δυνάμεως στίς προσπάθειες αὐτές», ἐπειδὴ δὲ εἶναι ταυτοχρόνως καί ὑπεύθυνος Γραμματεὺς ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς λεγομένης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἐπηρεάζει ὅπωςδήποτε τίς ἀποφάσεις καί τὰ κείμενα.

• **Στήν «Γ' Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντησι»** Ὁρθοδοξίας καί Ἰουδαϊσμοῦ (Ἀθήνα, 21-24.3.1993) ὁ Ἑβραῖος Συμπρόεδρος Δρ Gerhart Riegner, *Ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Παγκοσμίου Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου*, κατὰ τὴν ἀντιφώνησί του στήν ἐναρκτήρια ὁμιλία τοῦ Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ, εἶπε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά:

«Ἡ ἰδιαίτερη εὐγνωμοσύνη μου ἀπευθύνεται στοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Δαμασκηνό γιά τὸ ὄραμα, τὴν ἐμμονή καί τὸν ἡγετικὸ ρόλο, ποὺ

ἐπέδειξε γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς Συναντήσεως αὐτῆς, στὴν ὁποία συναντῶνται ἐκπρόσωποι, δύο Θρησκευτικῶν Κοινοτήτων, ἀπὸ τὶς παλαιότερες τοῦ Κόσμου»· «Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δαμασκηνὸς ὑπῆρξε ἕνας στῦλος δυνάμεως στὶς προσπάθειες αὐτές. Δὲν παρεξέκκλινε ποτὲ ἀπὸ τὴ γραμμὴ τῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποία διεκήρυξε στὴν πρωτοποριακὴ ὁμιλία του στὴ Ζυρίχη τὸ 1976»³⁵.

• Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1992, στὰ πλαίσια ἀκαδημαϊκῆς τελετῆς στὴν Παπικὴ Μονὴ *Niederaltaich* τῶν Βενεδικτίνων μοναχῶν στὴν Γερμανία, ἐτιμήθη μὲ τὸ βραβεῖο «*Abt Emmanuel Heufelder*» ὁ μητροπολίτης κ. Δαμασκηνός, ὁ δὲ Ἡγούμενος π. Ἐμμανουὴλ *Jungclaussen* προσεφώνησε τὸν τιμώμενο ἱεράρχη, εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς ἐνδεικτικὰ τῶν πνευματικῶν καὶ μορφωτικῶν προϋποθέσεων τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ:

«Σεῖς καὶ ἐγώ, ἄν καὶ κατὰ διαφορετικὸ τρόπο, εἴχαμε τὸν ἴδιο πνευματικὸ ὁδηγὸ καὶ διδάσκαλο, τὸν *Friedrich Heiler*, τοῦ ὁποίου αὐτὸ τὸ ἔτος ἐορτάσαμε τὰ 100 χρόνια ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του καὶ τὰ 25 χρόνια ἀπὸ τοῦ θανάτου του. Ὁ *Heiler* ὑπῆρξε, ἄν καὶ ἐπιστήμων, ἐνθερμος οἰκουμενιστής, ὄχι μόνον γιὰ τὴν Χριστιανικὴ Οἰκουμένη, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν Οἰκουμένη ὅλων τῶν μεγάλων Θρησκειῶν. Ἔτσι ἐξηγεῖται, νομίζω, ὅτι ἀπὸ τὸ 1977 γίνατε, σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο, ὁ πρωτεργάτης καὶ ὁ ὑποστηρικτῆς τοῦ Διαλόγου μεταξὺ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ Ὁρθοδοξίας, πρᾶγμα ποὺ ἰσχύει, ἀπὸ τὸ 1986 καὶ γιὰ τὸ Διάλογο μεταξὺ Ἰσλάμ καὶ Ὁρθοδοξίας. Μόνον γνῶστες τῆς Ἰστορίας μπο-

35. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 490/31.3.1993, σελ. 12.

ροῦν νὰ ἐκτιμήσουν τὴν σημασία τῶν Διαλόγων αὐτῶν!»³⁶.

Τὸ κείμενο ὁμιλεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἰδιαίτερος ὅμως ὑπογραμμίζουμε τὴν σχέσι *Οἰκουμενισμοῦ* καὶ *Διαθρησκειακῶν Διαλόγων* καθὼς καὶ τὴν σύνδεσι τῆς «*Χριστιανικῆς Οἰκουμένης*» πρὸς τὴν «*Οἰκουμένη ὅλων τῶν μεγάλων Θρησκειῶν*»!

* * *

Τὶ ὅμως λέγει ὁ «πρωτεργάτης καὶ ὑποστηρικτῆς» τῶν Διαθρησκειακῶν Διαλόγων³⁷;

Ὁ μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός, ἀναπτύσσων τὴν «*θεολογία*» τῶν «*Διαθρησκειακῶν Διαλόγων*», ἀναφέρεται στὸ «*ὄραμα τῆς εἰρήνης*» καὶ ἐπιμένει, ὅτι «*ὀφείλουν νὰ ὑπηρετήσουν*» τοῦτο «*οἱ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίαις καὶ Ὁμολογίαις μὲ συνέχεια καὶ συνέπεια, παράλληλα μὲ τὸ ὄραμα τῆς ἀποκατάστασης τῆς ἐσωτερικῆς τους ἐνότητος*»³⁸.

Βεβαίως ὁ κ. Δαμασκηνός δὲν ἔφθασε στὴν πνευματολογικὴ καὶ ἐκκλησιολογικὴ αἴρεσι τοῦ μητροπολίτου Βίβλου καὶ Ὁρους Λιβάνου κ. Γεωργίου (Khodr), ὅπως ἀναφέρθηκε στὴν πρώτη *Εἰσήγησι* τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου μας³⁹, μάλιστα δὲ φρον-

36. Περιοδ. «*Ἐπίσκεψις*», ἀριθ. 488/31.1.1993, σελ. 10.

37. Βλ. ἐνδεικτικῶς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, μία summa τῶν διαθρησκειακῶν ἀπόψεων του στὴν ἐκτενῆ ἐργασία του: «*Οἱ Διαθρησκειακοὶ Διάλογοι καὶ ἡ Συνάντησι τῶν Τριῶν Μονοθεϊστικῶν Θρησκειῶν*», στὸν τόμο *Δαμασκηνὸς Παπαδρόου, Μητροπολίτης Ἑλβετίας, Λόγος Διαλόγου - Ἡ Ὁρθοδοξία ἐνώπιον τῆς τρίτης χιλιετίας, ἐκδόσεις «Καστανιώτη», σελ. 303-346, Ἀθήνα 1997.*

38. *Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, «Ὁ ἀκαδημαϊκὸς διάλογος χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων»,* περιοδ. «*Καθ' ὁδόν*», ἀριθ. 3/Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος 1992, σελ. 17.

39. Βλ. *Μητροπολίτου Ὁρωποῦ καὶ Φυλῆς Κυπριανοῦ, «Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν» καὶ Διαθρησκειακὴ Κίνησις,* Ἀθήνα 1997.

τίζει νὰ δηλώνει τὸ ἀνεπιθύμητο τῆς δημιουργίας μιᾶς «ὑπερ-θρησκείας»⁴⁰.

Ἡ σημασία ὁμῶς τῆς δηλώσεως αὐτῆς κυριολεκτικὰ ἐξατμίζεται ἐνώπιον τοῦ μεγάλου πειρασμοῦ τῶν *Διαθρησκειακῶν Σχέσεων*.

Τοῦτο γίνεται κατανοητό, ὅταν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ ἐξῆς:

ἡ «Γ' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις» (Σαμπεζύ, 28.10-6.11.1986), διὰ τοῦ *Ε' Κειμένου* αὐτῆς δηλώνει, ὅτι ἡ διαθρησκειακὴ συνεννόησις καὶ συνεργασία «ἀποκλείει τὸν συγκρητισμόν»⁴¹. μῆπως ὁμῶς ἡ δήλωσις αὐτὴ ἐμπόδισε τοὺς ὀρθοδόξους *Οἰκουμενιστὰς* νὰ συμμετάσχουν στὶς *Πανορθοσκειακὰς καὶ Συγκρητιστικὰς Συναθροίσεις* τοῦ Σικάγου⁴² καὶ τοῦ Μιλάνου⁴³ πέρυσι (1993), ὅπως

• **Γιὰ** τὶς ἀπόψεις τοῦ μητροπολίτου κ. Γεωργίου Khodr, τὶς ὁποῖες ἀνέπτυξε τὸ 1971 στὴν *Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ* τοῦ «Π.Σ.Ε.» καὶ οἱ ὁποῖες συνέβαλαν καθοριστικὰ στὸν *Διαθρησκειακὸ Προσανατολισμὸ* τῆς Γενεύης, βλέπε εἰδικὰ τὶς σελίδες 25-28 τῆς μελέτης αὐτῆς τοῦ Σεβ. κ. Κυπριανοῦ.

40. Μητροπολίτου Ἐλβετίας Δαμασκηνοῦ, «Ὁ ἀκαδημαϊκὸς διάλογος χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 13.

41. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 369/15.12.1986, σελ. 19 (§ Α5).

42. «Β' Παγκόσμιος Βουλὴ Θρησκείων» (Σικάγο, Η.Π.Α., 28.8-4.9.1993). Βλ. περιοδ. «Irenikon», No 3/1993, pp. 402-403· περιοδ. «One World», No 190/November 1993, pp. 14-15: **Wesley Ariarajah**, «Irretrievably interfaith» περιοδ. «Ecumenical Press Service» (EPS), No 24/93.09.63: «Gatherings mark Parliament of Religions centennial»· περιοδ. «Διάλογος» (Π.Ε.Γ.) Ἀθηνῶν, ἀριθ. 1/Ἰανουάριος-Ἀπρίλιος 1994, σελ. 16-21: «Πρὸς μία νέα "Πανθρησκεία"». • **Εἶναι ἀξιοσημείωτο**, ὅτι ἡ «Β' Βουλὴ» τοῦ Σικάγου ἐξέδωσε μίαν κοινὴν δήλωσιν στὴν προσπάθεια νὰ οἰκοδομηθῆ μία «**Παγκόσμια Ἠθικὴ**»· βλ. **Hans Küng and Karl-Josef Kuschel (ed.)**, *A Global Ethic - The Declaration of the Parliament of the World's Religions*, London 1993, pp. 126.

43. «Ζ' Συνάντησις Θρησκείων γιὰ τὴν Παγκόσμια Εἰρήνη» (Μιλάνο Ἰταλίας, 19-22.9.1993), μὲ θέμα «**Θρησκεία, εἰρήνη καὶ**

άκουσαμε στην *Εισαγωγή* της άποψινής μας «*Συνάξεως*», για να αναφερθούμε ένδεικτικά και μόνον σε δύο από τα αναρίθμητα παρόμοια γεγονότα;

Επίσης, στην ίδια «Γ' Προσυνοδική Πανορθόδοξο Διάσκεψη», διὰ τῆς σχετικῆς *Εισηγήσεως* ἐπὶ τοῦ θέματος «*Ὄρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις*» προετρέποντο οἱ ὀρθόδοξοι στὴν λήψι τῶν ἀναγκαίων μέτρων «*πρὸς ἀποφυγὴν ἐμφιλοχωρήσεως συγκρητιστικῶν τάσεων εἰς τὸ Π.Σ.Ε.*»⁴⁴. τὶ νόημα ὁμως ἔχουν αὐτὰ τὰ «μέτρα», ἂν ποτε ἐλήφθησαν, ὅταν διαπιστώνουμε - μὲ ὅσα μάλιστα ἀκούσαμε στὴν πρώτη *Εἰσήγησι* τῆς ἀποψινῆς μας «*Συνάξεως*» - τὸν σταθερὸ *Πανθρησκειακὸ καὶ Συγκρητιστικὸ Προσανατολισμὸ* τοῦ «*Π.Σ.Ε.*», συμμετεχόντων δυστυχῶς καὶ συμπροσευχομένων καὶ πρωτοστατούντων τῶν ὀρθοδόξων *Οἰκουμενιστῶν*³⁹.

* * *

Ὁ Ἑλβετίας κ. *Δαμασκηνός*, μὲ τὶς δηλώσεις, εἰσηγήσεις καὶ λοιπὲς συγγραφές του ἐπὶ τῆς λεγομένης «*θεολογίας*» τῶν *Διαθρησκειακῶν Διαλόγων*, καλλιεργεῖ ἓνα «*Διαθρησκειακὸ Ἦθος*», τὸ ὁποῖον ὅπωςδῆποτε χαροποιεῖ τοὺς ὄπαδούς του

δικαιοσύνη μέσα στὴν παγκόσμια νέα τάξη». Βλ. ἔφημερ. «*Καθολικὴ*», ἀριθ. 2714/9.11.1993, σελ. 4 καὶ ἀριθ. 2739/17.5.1994, σελ. 3· περιοδ. «*Πάνταινος*» Ἀλεξανδρείας, ἀριθ. 1/ Ὀκτώβριος - Δεκέμβριος 1993, σελ. 16· περιοδ. «*EPS*» Γενεύης, Νο 25/93.10.02· «*Pace a Milano*», ed. San Paolo, Milano 1993 (εἰδικὸ λεύκωμα/ἀφιέρωμα, σσ. 200).

44. Περιοδ. «*Ἐπίσκεψις*», ἀριθ. 366/6.11.1986, σελ. 15.

• *Σημειωτέον*, ὅτι τὴν λήψι τῶν «*μέτρων*» εἶχε εἰσηγηθῆ «*κατὰ τρόπον χαρακτηριστικὸν ἢ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων*».

(*Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, Ὄρθοδοξία καὶ Κόσμος*, ἐκδόσεις «*Τέρτιος*», σελ. 383, Κατερίνη 1993).

Πανθρησκειακοῦ Συγκρητισμοῦ τῆς «Νέας Ἐποχῆς» καὶ συμβάλλει στὴν ὑλοποίησιν τῶν ὁραμάτων τους.

Ὁ οἰκουμενιστὴς αὐτὸς ιεράρχης δὲν διστάζει νὰ δηλώνη, ὅτι

«κατὰ βάθος, μία ἐκκλησία ἢ ἓνα τέμενος ἀποβλέπουν στὴν ἴδια πνευματικὴ καταξίωση τοῦ ἀνθρώπου»⁴⁵.

Ἐπίσης θεωρεῖ, ὅπως προαναφέραμε, ὅτι εἶναι ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη «ἐνὸς κώδικα θεμελιωδῶν ἀρχῶν θρησκευτικοῦ πλουραλισμοῦ», ἐπισημαίνει τὶς προοπτικὲς «μιας νέας παραδεκτῆς ἱεραρχίας ἀρχῶν», καὶ ὁμιλεῖ γιὰ τὸν κοινὸ παρονομαστὴ «ἐνὸς κώδικα θεμελιωδῶν ἀρχῶν μετριοπαθείας καὶ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ»⁴⁶.

Πιστεύει δέ, ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτος ὁ Διαθρησκειακὸς Διάλογος καὶ ἡ συνεργασία τῶν Θρησκειῶν, διότι «δὲν ὑπάρχουν ἄλλες ἐπιλογές σὲ ἓνα τόσο ἀλληλεξαρτώμενο κόσμος»⁴⁷.

Τὸ παράδοξο εἶναι, ὅτι «αὐτοαποκαλύπτεται» ὁ Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός: ἐνῶ ἐμφανίζεται ὡς ἐνθερμος ἡγέτης μιᾶς Διαθρησκειακῆς Συνεργασίας γιὰ ὁράματα καθαρῶς ἀνθρωποκεντρικὰ καὶ ἐνδοκόσμια, καὶ ἐνῶ ἀποκλείει τὸν «συγκρητισμὸ» καὶ τὴν «ὑπερ-θρησκεία», αἰφνιδίως διακηρύσσει, ὅτι

«αἱ θρησκείαι δὲν πρέπει νὰ παραμείνουν εἰς σχέσιν ἀπλῆς συνυπάρξεως ἢ στείρας ἀντιθέσεως, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ προχωρήσουν εἰς μίαν ζωντανὴν ἀντιμετώπισιν ἢ μία τῆς ἄλλης»· «ἡ δὲ δύναμις τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἐλπίδα ἐκεῖ ὅπου αὕτη δὲν ὑπάρχει καὶ

45. Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, «Ὁ ἀκαδημαϊκὸς διάλογος χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων», ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 13· καὶ περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 494/31.7.1993, σελ. 23.

46. Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι, σελ. 15· περιοδ. «Ἐπίσκεψις», αὐτόθι, σελ. 17 καὶ 20.

47. Τοῦ Αὐτοῦ, αὐτόθι, σελ. 15.

να ὀδηγήσει, δι' ὁδῶν αἰ ὁποῖαι φαίνονται ἀδύνατοι, πρὸς τὸν κοινὸν Πατέρα»⁴⁸.

Ἄρα γε, ὁ Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός, ὁ «προφήτης» αὐτὸς τῶν Διαθρησκειακῶν Διαλόγων καὶ τῆς Διαθρησκειακῆς Συνεργασίας, ἀναλογίζεται τὴν εὐθύνη του γιὰ τὴν ἐπέκτασι καὶ κατάληξι τῆς «θεολογίας» του σὲ πρακτικὸ ἐπίπεδο;

Λησμονεῖ, ὅτι οἱ διάφορες θρησκείες δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν «κοινὸν Πατέρα» μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς, ἐφ' ὅσον, ὅπως λέει ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Κυπριανὸς Καρχηδόνας,

«ὁ μὴ ἔχων τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Μητέρα αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν Θεὸν δύναται ὅπως ἔχη ὡς Πατέρα αὐτοῦ»⁴⁹;

48. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 220/19.11.1979, σελ. 6: «Ρουμανία: Ἀκαδημαϊκὸν Συμπόσιον ὀρθοδόξων θεολόγων καὶ ἐκπροσώπων τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ».

• Τὸ ἐπόμενο τολμηρότερο βῆμα τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ ἦταν ἀναμενόμενο: τὸ 1995, διὰ σχετικῶν δηλώσεών του, κατ' οὐσίαν κατήγγησε τὴν σωτηριολογικὴ ἀναγκαιότητα καὶ ἀποκλειστικότητα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοποθέτησε Αὐτὴν μαζί μὲ τίς ἄλλες θρησκείες «στὸ ἴδιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου», τῶν «ἄλλων θρησκειῶν» θεωρουμένων ὑπ' αὐτοῦ «ὡς ἠθελημένων ὁδῶν ἀπὸ τὸν Θεὸν γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ σωτηρία τῶν πιστῶν τους»!

(Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 523/31.10.1995, σελ. 12· 8λ. ἐπίσης: Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, Λόγος Διαλόγου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 156).

• Δὲν ὑπάρχουν περιθώρια παρερμηνείας τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ, ὅταν ληφθῆ ἡ σαφῶς διατυπωθεῖσα ἀποψίς του στὴν «Δ' Ἀκαδημαϊκὴ Συνάντησι Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων» (Κωνσταντινούπολις, 10-14.9.1989):

«Ἡ οὐσιαστικὴ ἀνεξιθρησκεία δὲν περιορίζεται σὲ ἀπλὴ ἀνοχή, ἀλλὰ συνίσταται, πέραν αὐτῆς, καὶ σὲ μία θετικὴ ἀναγνώρισι μιᾶς ξένης θρησκείας ὡς γνήσιας δυνατότητος συναντήσεως μὲ τὸ Ἱερό».

(Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 426/1.10.1989, σελ. 6).

• Εἶναι ἀναγκαῖα ἡ μελέτη καὶ ὁ συσχετισμὸς τῶν παρατηρήσεων στὶς ὑποσημειώσεις 59 καὶ 78.

49. «Περὶ τῆς ἐνότητος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας», Κεφάλαιον βον (Κ. Ν. Δρατσέλλα, Β.Λ.Ε.Π., τ. 1, σελ. 34, Ἄθῆνα 1968).

«Ἡ Συνάντησις Θρησκευτῶν γιὰ τὴν Παγκόσμια Εἰρήνη» (Ἀσοίξη Ἰταλίας, 11-13.9.1994).

Ἐλαβαν μέρος περισσότεροι ἀπὸ διακοσίους ἐκπρόσωποι «χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ἀλλὰ καὶ ἕτεροθρήσκων καὶ ἀλλοδόξων»· διεκηρύχθη, ὅτι «οἱ θρησκευεῖς ὀφείλουσι νὰ ἐργασθῶσι γιὰ τὴν μεταστροφή τῶν καρδιῶν, ὅπως γινόταν στίς ἀρχές τοῦ χριστιανισμοῦ· αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορικὴ καμπὴ τὴν ὁποία ζοῦμε γύρω ἀπὸ τὸ 2000».

Ἡ διαθρησκευτικὴ συνεργασία ἔχει θέσει ὡς στόχο τῆς τὴν δημιουργία ἑνὸς «νέου πολιτισμοῦ»: «εἰς αὐτὸ τὸ μεγάλο ἔργο, ἡ ἀνάδυσις ἑνὸς μονίμου *forum* γιὰ τὶς θρησκευεῖς τοῦ κόσμου εἶναι μία ἀπόλυτη ἀναγκαιότητα καὶ μία ἐπείγουσα εὐθύνη, πρὸς τὴν ὁποία τὸ Πνεῦμα μᾶς καλεῖ στὴν ἐποχὴ μιᾶς πελωρίας μεταβάσεως», διακηρύσσουσιν οἱ Οἰκουμενισταί.

Διακρίνεται δεξιὰ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καὶ Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιος ἐν πορείᾳ μετ' ἀλλοδόξους καὶ ἄλλοθρήσκους.

5. Ἡ διάβρωση τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν

ΜΗΠΩΣ ὁ μόνος ὑπέρμαχος τῆς θεολογίας τῶν Διαθρησκειακῶν Διαλόγων;

Δυστυχῶς, δὲν εἶναι ὁ μόνος: ὑπάρχουν πολλοὶ ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταί, οἱ ὁποῖοι λόγῳ καὶ ἔργῳ διδάσκουν, ὅτι ὑπάρχει ἓνας «κοινὸς παρονομαστής», ὅπου συναντῶνται ὅλες οἱ θρησκείες, ὅτι ὑπάρχει ἓνας «κοινὸς Θεός» τῶν πολλῶν θρησκειῶν καὶ ὅτι πρέπει νὰ σεβώμεθα τὸν «Θεὸ τοῦ πλησίον μας».

Μέσα στὰ πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἡ ἀρχικὰ θεωρούμενες ὡς αἰρετικὲς Κοινότητες, μετεβλήθησαν σταδιακὰ σὲ Κοινότητες «διαφορετικῶν Χριστιανικῶν Παραδόσεων».

Καὶ τώρα, μέσω τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου, οἱ διαφορὲς θρησκείες ἤδη κηρύσσονται ὡς «διαφορετικὲς πνευματικὲς παραδόσεις».

Τὸ καθαρὰ συγκρητιστικὸ αὐτὸ κήρυγμα ἐπιρεάζει καὶ διαβρώνει σταθερὰ καὶ τοὺς ὀρθοδόξους Οἰκουμενιστάς.

* * *

Ἄς ἀναφερθοῦμε σὲ μερικὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα, ἐπὶ πλέον αὐτῶν ποὺ ἀνεφέρθησαν στὶς προηγούμενες *Εἰσηγήσεις*:

1. Ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Παρθένιος († 1996), γνωστὸς βετεράνος Οἰκουμενιστής, σὲ μία πρόσφατη συνέντευξί του ἐπὶ τοῦ διαλόγου μὲ τὸν Ἰσλαμισμό, εἶπε μεταξύ ἄλλων τὰ ἑξῆς ἐκπληκτικά:

«Γιὰ μένα, τὸ θέμα τῆς γνώσεως, ἂν τὸ Ἰσλάμ εἶναι ἢ δὲν εἶναι μία ἐμπνευσμένη θρησκεία, δὲν τίθεται: εἶναι, βεβαίως, ἐμπνευσμένη»· «Ὁ Μωάμεθ εἶναι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὁ

ὁποῖος ἔκαμε τοὺς Ἄραβας τῆς ἐρήμου νὰ πιστεύουν στὸν ἕνα Θεό, ἱκανοὺς νὰ προσεύχωνται, νὰ νηστεύουν, νὰ ἀγαποῦν τοὺς γείτονές τους καὶ νὰ ἐργάζονται γιὰ τὸ καλὸ. Καὶ αὐτὸ εἶναι καλὸ πρᾶγμα...»⁵⁰.

Ὁ κ. Παρθένιος, ἀρχὰς τοῦ 1991, εἶχε ἐπίσης κάνει στὶς ἐξῆς ἐπίσημες δηλώσεις:

«Τὸ Ἰσλάμ, στὸ Κοράνιό του, μιλάει γιὰ Χριστό, γιὰ Παναγία, καὶ μεῖς πρέπει νὰ μιλήσομε γιὰ τὸν Μωάμεθ μὲ θάρρος καὶ τόλμη. Νὰ δοῦμε τὴν ἱστορία Του καὶ τὴν Προσφορά Του, τὸ κήρυγμα τοῦ ἐνὸς Θεοῦ, καὶ τὴν ζωὴ τῶν μαθητῶν του, ποὺ εἶναι μαθητὲς τοῦ ἐνὸς Θεοῦ...»⁵¹!

2. Ὁ καθηγητὴς Ἀστέριος Ἀργυρίου, μελετητῆς τοῦ Ἰσλάμ, ἐκφράζων «σκέψεις πάνω στὸν ἰσλαμοχριστιανικὸ διάλογο χτὲς καὶ σήμερα»⁵², ἀναφέρεται στὸ ἔργο τῶν ἰσλαμολόγων καὶ ἀνατολιστῶν, οἱ ὁποῖοι κατ' αὐτόν - μέσῳ τῆς γενναιότητος τῆς ψυχῆς τους καὶ τῆς βαθειᾶς τους πίστεως - ἔφθασαν στὸ σημεῖο

«νὰ ἀναγνωρίσουν στὸ Ἰσλάμ τὴ θρησκεία ποὺ δοξολογεῖ τὸν ἴδιο μὲ μᾶς Θεό, τὸ Θεὸ τοῦ Ἀβραάμ, τὸν κοινὸ Πατέρα ὄλων τῶν πιστῶν»⁵³.

50. Στὸν **Συλλογικὸ Τόμο «You Shall Be My Witnesses»**, ἐπιμέλεια καὶ ἐκδόσεις **Γεωργίου Λαιμοπούλου**, ἐκδόσεις «Τέρτιος», σελ. 19, Κατερίνη 1993.

51. Περιοδ. «**Πάνταινος**», ἀριθ. 1/Ἰανουάριος-Ἀπρίλιος 1991, σελ. 59.

52. **Ἀστέριος Ἀργυρίου**, «**Κοράνιο καὶ χριστιανικὴ πίστη - Σκέψεις πάνω στὸν ἰσλαμοχριστιανικὸ διάλογο χτὲς καὶ σήμερα**», περιοδ. «**Καθ' ὁδόν**», Σεπτέμβριος-Ὀκτώβριος 1992, σελ. 37-42.

53. **Ἀστέριος Ἀργυρίου**, αὐτόθι, σελ. 40.

Έν συνεχεία, ό καθηγητής, άφοϋ βεβαιώνει, ότι «τό Κοράνιο είναι για τούς Μουσουλμάνους ό,τι είναι για τούς Χριστιανούς ό Κύριος ήμών Ίησοϋς Χριστός»⁵⁴ και ότι «ή Ίερά Βίβλος τους κατέχει τή θέση πού κατέχει σέ μάς ό Θεάνθρωπος Ίησοϋς»⁵⁴, καταλήγει:

«Η στάση μου λοιπόν έναντι του Κορανίου, θα πρέπει να είναι στάση» «άπολύτου και ειλικρινούσ σεβασμού πρός αυτό πού είναι ή Άποκάλυψη του Θεού για τούς Μουσουλμάνους· όφείλω δηλαδή να σέβομαι ειλικρινά και άπόλυτα τήν πίστη των Μουσουλμάνων»⁵⁵.

Και «ξεκινώντας από τον άλληλοσεβασμό» Μουσουλμάνων και Χριστιανών, «μπορούμε άσφαλώς» «να έργασθοϋμε μαζί για τή σωτηρία μας και για τή σωτηρία του κόσμου»⁵⁵.

Ό Άστέριος Άργυρίου κατακλείει τίσ «σκέψεις» του, έπιμένων:

«Αυτό τό “πιστεύω” των Μουσουλμάνων (για τό Κοράνιο) όφείλουμε να σεβόμαστε με όλη τήν ειλικρίνεια και άύθεντικότητα τής δικής μας, χριστιανικής πίστης»⁵⁵.

3. Άλλά, ό Άστέριος Άργυρίου πραγματοποιει περαιτέρω τολμηρότερα βήματα και θέτει έρωτήματα, τά όποία άναιροϋν σαφώς τήν σωτηριολογική άποκλειστικότητα του Χριστιανικού Εύαγγελίου:

54. Άστέριος Άργυρίου, αυτόθι, σελ. 41.

55. Άστέριος Άργυρίου, αυτόθι, σελ. 42.

• Ό καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου είναι προφανές, ότι συγχέει τον σεβασμό πρός τήν έλευθερία του άλλου να πιστεύη ό,τι θέλει, με τον σεβασμό πρός αυτό τουτο τό «πιστεύω» του άλλου· άρά γε, ταυτίζονται αυτά; Λησμονείται, ότι ό Κύριός μας «σέβεται» μόν τήν έλευθερία μας, αλλά βεβαίως όχι και τό άποστατικό περιεχόμενό της; Άρά γε ό Θεός «έσεβάσθη» τό «πιστεύω» των Πρωτοπλάστων, ότι θα θεωθούν μέσω του «εύαγγελίου του όφους»;

«Τὶ λοιπὸν θὰ ἐμπόδιζε τὴ σύγχρονη χριστιανικὴ θεολογία νὰ ἀναγνωρίσει στὸ πρόσωπο τῆς θρησκείας τοῦ Μωάμεθ μίαν “ὁδὸν πρὸς σωτηρίαν” τῶν ἀνθρώπων;»· «ὁ Θεὸς ἔχει τὴ δύναμη νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν “ὁδὸν σωτηρίας” ποὺ θέλει καὶ ὅποτε τὸ κρίνει σκόπιμο. Ἡ ἄπειρος πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπη του μπορεῖ νὰ ἀνοίξῃ “ὁδοὺς θεογνωσίας καὶ σωτηρίας” ποὺ ὁ ἀνθρώπινος νοὺς μας ἀδυνατεῖ νὰ ἐξιχνιάσῃ. Πῶς μποροῦμε λοιπὸν νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι ἡ ἐμφάνιση καὶ ἡ δράση τοῦ μωαμεθανισμοῦ στὸν κόσμον εἶναι ἔργο τοῦ Διαβόλου καὶ ὄχι τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ ὄχι τοῦ Χριστοῦ;»⁵⁶.

4. Ὁ καθηγητὴς Ἀστέριος Ἀργυρίου ὄντως προκαλεῖ, ὅταν ἐρωτᾷ:

«Πῶς οἱ θεδοῦῖνοι Ἄραβες ἐπιτέλεσαν ἓνα τέτοιο θαῦμα (ταχεῖα ἐξάπλωσι τῆς νέας θρησκείας, δημιουργία ἐνός νέου πολιτισμοῦ); Κατὰ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο ποὺ εἶχαν ἐπιτελέσει τὸ ἴδιο θαῦμα οἱ ἀγράμματοι ψαράδες τῆς Γαλιλαίας»^{56α}!...

56. Ἀστέριος Ἀργυρίου, «Δυνατότητες ἐνός νέου διαλόγου μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ Μουσουλμανισμοῦ», «Ε.Ε.Θ.Σ.Α. Π.Θ.», τόμος 24, Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 410, §Δ3, καὶ 408, §Δ1.

• Ὁ καθηγητὴς, ἄλλαις λέξεσιν, ὑποστηρίζει ὅτι, ὅταν ὁ Θεὸς θέλησε νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς θεογνωσίαν τοὺς Ἄραβας, δὲν «εἶχε τὴν δύναμη νὰ χρησιμοποιήσῃ» τὴν ἤδη ὑπάρχουσα «Ὁδὸν Σωτηρίας», ὅπως ἀπεκαλύφθη ἐν Χριστῷ τῷ Θεανθρώπῳ, ἀλλὰ «θέλησε καὶ ἔκρινε σκόπιμο» νὰ «ἀνοίξῃ “ὁδὸν θεογνωσίας καὶ σωτηρίας”» νέαν, διὰ μέσου μάλιστα τῆς ὁποίας θὰ ἠφανίζετο ὁλος ὁ Χριστιανισμὸς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Β. Ἀφρικῆς, «πρὸς δόξαν Θεοῦ»!...

56α. Ἀστέριος Ἀργυρίου, «Προβλήματα συνάντησης τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἰσλάμ μὲ τὸν σύγχρονον κόσμον», περιοδ. «Καθ' ὁδόν», ἀριθ. 14/Ἰούνιος 1998, σελ. 83.

5. Ἐτερος καθηγητής, ὁ Ἰωάννης Καρμίρης, ἀσχοληθεῖς ἐκτενῶς μὲ τὸ θέμα τῆς «παγκοσμιότητος τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας», κατέληξε σὲ συμπεράσματα μὴ ὀρθόδοξα· παρὰ ταῦτα φαίνεται, ὅτι ἀνεδείχθη τὸ «θεμέλιο» τῆς Διαθρησκειακῆς Θεολογίας, ἐφ' ὅσον οὐσιαστικῶς πλῆττει τὴν Χριστοκεντρικὴ ὄντολογία τῆς Ἐκκλησίας, δεχόμενος «Ἐκκλησίαν ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ», περιλαμβάνουσαν ἐν ἑαυτῇ καὶ τὸν «ἀνώνυμον Χριστιανισμόν»:

«Ἐκ τῶν πρὸ καὶ μετὰ Χριστὸν ἑτεροθρήσκων καὶ ἑτεροδόξων πιστοὶ καὶ δίκαιοι πάντων τῶν αἰώνων καὶ πασῶν τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν δύνανται νὰ θεωρῶνται ὡς ἀνήκοντες μυστικῶς καὶ ἀρρήτως καὶ ἀοράτως εἰς τὴν ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ Ἐκκλησίαν ἢ ὀπωσδήποτε ὡς διατελοῦντες πόθῳ εἰς ἀόρατον μετ' αὐτῆς σχέσιν καὶ συνάφειαν», τοῦ Θεοῦ «γινώσκοντος καὶ δυναμένου θεβαίως καὶ δι' ἄλλων τρόπων νὰ χορηγῇ αὐτοῖς τὴν χάριν καὶ σωτηρίαν, οὐδαμόθεν δὲ περιοριζομένου ἢ κωλυομένου πρὸς τοῦτο»⁵⁷.

«Καὶ οἱ χαρακτηριζόμενοι ὑπὸ τινῶν ὡς "ἀνώνυμοι Χριστιανοὶ" καὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ καὶ τῇ ἐξωτερικῇ ζώνῃ τῆς Ἐκκλησίας ὄντες θεοσεβεῖς, καταυγαζόμενοι ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἀρρήτου μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ, ἀνήκουσιν ἀοράτως καὶ μυστικῶς πρὸς τὴν οὕτω διευρυμένην Ἐκκλησίαν ὡς σῶμα Χριστοῦ καὶ περιλαμβάνουσαν ἐν ἑαυτῇ καὶ τὸν "ἀνώνυμον Χριστιανισμόν", ἐνεργεῖα τῆς καθολικῆς σωτηρίου χάριτος τοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὅλου τοῦ

57. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, «Ἡ παγκοσμιότης τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας», περιοδ. «Θεολογία», Ἰανουάριος-Μάρτιος 1981, σελ. 21 καὶ 43· Τοῦ Αὐτοῦ, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, Δογματικῆς Τμῆμα Ε', σελ. 195-198, Ἀθήναι 1973.

κόσμου ἐνανθρωπήσαντος καὶ παθόντος Λυτρωτοῦ καὶ τοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἑσαεὶ ἐνοικοῦντος καὶ δρῶντος Παρακλήτου»⁵⁸.

6. Ἕνας τρίτος καθηγητής, ὁ **Μέγας Φαράντος**, ἐπιχειρῶν νὰ διατυπώσῃ μίαν «**θεολογία τῆς θρησκείας**», θεωρεῖ ἐπίσης, ὅτι ὑπάρχει «**Χριστιανισμός, ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ νοούμενος**» καὶ ἀποδέχεται τὴν ἀποψιν ἑτεροδόξων θεολόγων γιὰ τὶς μὴ χριστιανικὲς θρησκείες, ἡ ὁποία

«νομιμοποιεῖ αὐτὰς ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἠθελημένους δρόμους πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὡς μαρτυρίαν καὶ δόξαν ἑαυτοῦ ἐν τῷ χώρῳ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας» καὶ «συνεπῶς, αἱ μὴ χριστιανικαὶ θρησκείαι, πρωτίστως κατὰ τὴν προχριστιανικὴν ἐποχὴν, εἶναι δρόμοι, ἠθελημένοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ, πρὸς δόξαν αὐτοῦ καὶ σωτηρίαν τῶν εἰς αὐτὰς ἀνηκόντων πιστῶν»⁵⁹.

Ἄναλύων περαιτέρω τὸ ζήτημα ὁ Μ.Φ., παρουσιάζει ἕνα «**σύντομον θεολογικὸν περὶ θρησκειῶν "σχεδιάγραμμα"**» καὶ περιγράφει τὴν δεοντολογία

58. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, «*Ἡ παγκοσμιότης τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας*», αὐτόθι, σελ. 36-37.

• **Θὰ πρέπει** μὲ ἰδιαίτερη ἐμφασι νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι οἱ κακοδοξίες αὐτὲς τοῦ Ἰ. Κ. ἔχουν ὡς βάσι τους τὴν ἀντίληψιν περὶ θεώσεως «*ἐν ἠθικῇ βεβαίως ἐννοία*», ἔνεκα τῆς ὁποίας «*τὸ ὄντολογικὸ στοιχεῖο ὑποχωρεῖ πρὸ τοῦ στοιχείου τῆς ἠθικῆς τελειώσεως*» (Γ. Γαλίτης), τῆς Ἐκκλησίας θεωρουμένης ὡς ἐνὸς «*ἠθικοῦ σώματος*» ἢ ἐνὸς «*πνευματολογικοῦ σώματος*», παρακαμπομένης τῆς ὄντολογικῆς σχέσεως μὲ τὸν Χριστὸ μὲσω τοῦ μυστηριολογικοῦ ρεαλισμοῦ.

59. **Μέγα Φαράντος**, *Ἡ θρησκεία - Δογματικὴ θεώρησις*, σελ. 66, 83 καὶ 84, Ἀθήναι 1978.

• **Σημειωτέον**, ὅτι τὸν Μ. Φ. ἀντιγράφει ἰδίαις λέξεσιν ὁ μητροπολίτης Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνός, μὲσω Ἰ. Καρμίρη, χωρὶς νὰ τὸν ἀναφέρῃ (βλ. ὑποσημείωσιν 48 τῆς παρούσης ἐργασίας).

μιᾶς «θεολογίας τῆς θρησκείας» ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως καὶ ὑποστηρίζει, ὅτι αὐτὴ

«θὰ πρέπει νὰ κινηθῆ̄ διαλεκτικῶς πρὸς δύο πόλους: χωρὶς νὰ παραγνωρίσῃ ἢ νὰ ὑποτιμήσῃ τὸ "ἴδιον" τῆς χριστιανικῆς πίστεως, νὰ ἀποδώσῃ συγχρόνως τὸ δίκαιον καὶ τῆς ἐξωχριστιανικῆς θρησκείας»· τῆς ἐκκλησίας ὅμως ἀπαρτιζομένης «ἐκ δύο "κύκλων": ἐκ τοῦ εὐρυτέρου, τοῦ καθολικοῦ, τοῦ οἰκουμενικοῦ (ὅλη ἢ ἀνθρωπότης εἶναι δυνάμει ἢ ἐκκλησία), καὶ ἐκ τοῦ εἰδικωτέρου: τοῦ κύκλου τῶν πιστῶν», «θὰ ἠδυνάμεθα» «εἰς τὸν εὐρύτερον τοῦτον κύκλον τῆς ἐκκλησίας νὰ ἐντάξωμεν καὶ τὰς μὴ χριστιανικὰς θρησκείας», αἱ ὁποῖαι «δὲν εἶναι δρόμοι σωτηρίας, παράλληλοι πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἀτελεῖς δρόμοι ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, ὁδηγοῦντες ἐκ τῆς δυνάμει καὶ ἀντικειμενικῆς εἰς τὴν ἐνεργεία καὶ ὑποκειμενικὴν ἐκκλησίαν, ὡς συγκεκριμένην κοινωνίαν ἀγίων, ζώντων κατὰ τὸ θέλημα Ἰησοῦ Χριστοῦ»^{59α}.

7. Ἀλλὰ καὶ ἓνας ἀκόμη καθηγητῆς, ὁ Γεώργιος Γαλίτης, στὴν προσπάθειά του νὰ ἀναλύσῃ τὴν ὀρθόδοξο ἄποψιν ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος: «Εἶναι οἱ διάλογοι ἀποδεκτοὶ ἀπὸ ἐκκλησιολογικῆς ἀπόψεως;», ὑποστηρίζει μεταξὺ ἄλλων, ὅτι

«ὁ διάλογος εἶναι συνάρτησις τῆς οὐσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὁποῖα δὲν ταυτίζεται πρὸς τὰ αὐστηρά, κανονικὰ ὄριά της, ἤτοι τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν κατὰ πρῶτον λόγον, ἀλλ' ἐπεκτείνεται κατὰ χαρισματικὸν τρόπον καὶ εἰς τοὺς ἐκτὸς τῶν κανονικῶν ὀρίων της χριστιανούς, ἔτι δὲ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους,

59α. Μέγα Φαράντου, αὐτόθι, σελ. 96, 97 καὶ 98.

τοὺς ὁποίους ἤγγισεν ἡ θεία χάρις καὶ οἱ ὁποῖοι τείνουν καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς πληρεστερας πληροφορήσεως αὐτῶν νὰ προσέλθουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»⁶⁰.

8. Ἡ ὁμὰς τῶν ἀκαδημαϊκῶν θεολόγων τοῦ «Θεολογικοῦ Συνδέσμου»⁶¹ Θεσσαλονίκης, μὲ σαφῆ

60. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 316/1.6.1984, σελ. 15: «Τὸ Ἐ' Θεολογικὸν Σεμινάριον τοῦ Σαμπεζύ: "Οἱ διάλογοι χθές καὶ σήμερον" (28.4-21.5.1984)».

• Βλ. καὶ Γεωργίου Ἀντ. Γαλίτη, «Ἡ Ἐκκλησία καὶ οἱ Ἐκκλησίες», περιοδ. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», ἀριθ. 755/Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1994, σελ. 529-549, ὅπου ὁ Ἄ. Γ., περιγράφων τὴν σύγχρονη συζήτησι ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν «ὀρίων» τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς ὁμῶς νὰ κατακρίνη τὶς ἐκτροπές, φαίνεται νὰ ἀποδέχεται τὴν ἀποψι τοῦ π. Γ. Φλωρόφσκυ, ὅτι

«ἀκόμη καὶ οἱ μὴ χριστιανοί, ἐὰν εἶναι δίκαιοι, θεωροῦνται κατὰ κάποιαν ἔννοια ὡς βαπτισμένοι διὰ τῆς πίστεως ἰμπλίците καὶ ἐνσωματωμένοι στὴν Ἐκκλησία».

(σελ. 539, ὑπόσημ. 20).

61. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ Θεσσαλονίκη ἔχει χαρακτηρισθῆ ὡς «πρωτεύουσα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ», ὅπως ἄλλωστε ἀποδεικνύεται σαφῶς ἀπὸ τὶς ἐξῆς ἐνδεικτικὲς μαρτυρίες:

α) ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης «**πρωτοπορεῖ στὸν οἰκουμενικὸν διάλογο**» καὶ βάσει μιᾶς σταθερᾶς οἰκουμενιστικῆς στρατηγικῆς «**προωθεῖ πραγματικὰ καὶ οὐσιαστικὰ τὸν οἰκουμενικὸν διάλογο**»·

β) τὰ τελευταῖα ἰδίως ἔτη, ἀπὸ τὴν προηγουμένη δεκαετία, «**ἡ Θεσσαλονίκη γράφει ἱστορία ἐλεύθερης στρατευμένης σκέψεως καὶ οἰκουμενισμοῦ**»·

γ) τὸ 1984 ἰδρύεται ὁ «**Θεολογικὸς Σύνδεσμος**» ἀπὸ πανεπιστημιακοὺς θεολόγους·

δ) ἀπὸ τὸ 1992 κυκλοφορεῖ τὸ δημοσιογραφικὸ ὄργανο τοῦ «**Θ.Σ.**», τὸ περιοδικὸ «**Καθ' ὁδόν**», «**ἀπὸ τὴν ἴδια φλέβα τῶν προοδευτικῶν θεολόγων**»·

ε) τὸ 1993 ἰδρύεται ἡ «**Ἐταιρεία Οἰκουμενικῶν Μελετῶν καὶ Διορθόδοξης Πληροφόρησης**» στὴν Θεσσαλονίκη, μὲ πρωτοβουλία «**ἱεραρχῶν, πανεπιστημιακῶν διδασκάλων, θεολόγων καὶ διαφόρων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν παραγόντων**», μὲ ἰδιαίτερες καταστατικὲς προοπτικὲς, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὴν «**καλ-**

οικουμενιστική προοπτική, φαίνεται να δέχεται όλην αυτήν την Διαθρησκειακή Θεολογία, έφ' όσον μάλιστα προβάλλει σχετικές απόψεις ακόμη και έτεροδόξων ασχολίαστες, όπως του γνωστού και άνεκδιηγήτου Hans Küng:

«Για μās τους χριστιανούς, ή μία άληθινή θρησκεία καθόλου δεν άποκλείει την άλήθεια στις άλλες θρησκείες, αλλά τις αφήνει να ισχύουν: οι άλλες θρησκείες δέν είναι μη άληθινές ούτε και άνεπιφύλακτα άληθινές, αλλά υπό όρους («μé έπιφύλαξη») άληθινές θρησκείες, οι όποιες, έφ' όσον δέν άντιλέγουν στα κάρια του χριστιανικού μηνύματος, μπορούν

λίεργεια τής Οικουμενικής θεολογίας», τήν «δημιουργία οικουμενικής συνειδήσεως στον όρθόδοξο χώρο» και τήν «συμμετοχή στον διορθόδοξο, διεκκλησιαστικό, διαθρησκειακό και εύρύτερο οικουμενικό διάλογο».

στ) από τό 1998 κυκλοφορεί τό περιοδικό «**Οικουμενή - Διάλογος και προβληματισμοί**», έκδιδόμενο στην Θεσσαλονίκη «υπό τήν αίγίδα του καρδινάλιου Franz König και του μητροπολίτη Αυστρίας Μιχαήλ (Στάϊκου), με τή συνεργασία τής Έταιρείας Οικουμενικών Μελετών και Διορθόδοξης Πληροφόρησης (Θεσσαλονίκη) και του ιδρύματος Pro Oriente (Βιέννη), από μικτή διομολογιακή έπιτροπή Όρθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών».

ζ) «Πάνω από 25 χρόνια», όπως γράφει παπικός ιερέυς, «τό Πανεπιστήμιο (Θεσσαλονίκης) φιλοξενεί θεολόγους διεθνούς φήμης και έμβέλειας, είτε Καθολικούς είτε Διαμαρτυρομένους, για να γνωρίζουν οι φοιτητές τήν **άλλη όψη τής μιάς Έκκλησίας του Χριστού**. Θεολόγοι τής Σχολής συμμετέχουν στην οικουμενική προσευχή για τή χριστιανική ένότητα, που τελείται κάθε χρόνο στην καθολική έκκλησία τής Θεσσαλονίκης με σκοπό τήν **όρατή ένότητα του Σώματος του Χριστού με Καθολικούς, Όρθοδόξους, Άγγλικανούς και Διαμαρτυρομένους, οι όποιοι στο κάτω κάτω με τό βάπτισμα και τήν πίστη άνήκουν στην Έκκλησία του Χριστού**».

(Περιοδ. «**Ενημέρωσις**» Γενεύης, Θ-1993/3, σελ. 3-4· έφημερ. «**Καθολική**», άριθ. 2693/1993, σελ. 1· άριθ. 2698/1.6.1993, σελ. 2· άριθ. 2818/4.1.1996, σελ. 7).

κάλλιστα νὰ συμπληρώσουν, νὰ διορθώσουν καὶ νὰ ἐμπλουτίσουν τὴν χριστιανικὴ θρησκεία».

«Ὀλόκληρη τὴν ἀλήθεια δὲν τὴν ἔχει καμία θρησκεία· ὀλόκληρη τὴν ἀλήθεια τὴν ἔχει μόνον ὁ Θεός... Μόνον ὁ ἴδιος ὁ Θεός - ὅπως κι ἂν ὀνομάζεται - εἶναι ἡ ἀλήθεια».

«Γιὰ τὸ μέλλον ἓνα μόνο εἶναι βέβαιο: στὸ τέρμα τόσο τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ὅσο καὶ τῆς πορείας τοῦ κόσμου δὲν θὰ στέκονται ὁ Βουδισμὸς ἢ ὁ Ἰνδουϊσμὸς. Naί, οὔτε καὶ ὁ Χριστιανισμὸς. Καμιὰ θρησκεία. Ἀλλὰ μόνον ὁ Ἄρρητος, πρὸς τὸν Ὅποιο τείνουν ὅλες οἱ θρησκείες καὶ τὸν Ὅποιο τότε οἱ χριστιανοὶ πιστεύουν ὅτι θὰ γνωρίσουν ὡς τὴν ἀλήθεια πρόσωπο πρὸς πρόσωπο».

«Καὶ στὸ τέρμα δὲν θὰ στέκεται πιά μεταξὺ θρησκειῶν διαχωριστικὰ κάποιος προφήτης ἢ φωτιστής· δὲν θὰ στέκεται οὔτε ὁ Μωάμεθ οὔτε ὁ Βούδας. Μάλιστα, δὲν θὰ στέκεται πιά διαχωριστικὰ, οὔτε καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ἀλλὰ καὶ αὐτός... θὰ "ὑποταχθεῖ" τότε στὸ Θεό, ὥστε ὁ ἴδιος ὁ Θεός... ἀληθινὰ νὰ εἶναι ὄχι μόνον στὰ πάντα, ἀλλὰ τὰ "πάντα ἐν πᾶσιν"»⁶².

9. Ὁ «Θεολογικὸς Σύνδεσμος» Θεσσαλονί-

62. Περιοδ. «Καθ' ὁδόν», ἀριθ. 3/Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1992, σελ. 163-164, στήλη «Κείμενα - Ἀπόψεις» [Τὸ τεῦχος εἶναι ἀφιερωμένο στὸ θέμα «Χριστιανισμὸς καὶ Ἰσλάμ»].

• Ὁ Η. Küng ὑποστηρίζει, ὅτι οἱ ἄλλες θρησκείες εἶναι «φυσικαὶ ὁδοὶ σωτηρίας», ἢ δὲ χάρις τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν Ἰησοῦ ἢ τὴν P. Fallon «σώζει τοὺς μὴ χριστιανούς ἐντὸς τῶν θρησκειῶν, εἰς τὰς ὁποίας τοὺς εὐρίσκει», ἐφ' ὅσον «ἄλλως τε δὲν εἶναι ἡ θρησκεία ἡ ὁποία σώζει, ἀλλὰ ὁ Χριστός».

(Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 5/1970, σελ. 9-10, στὸ Ἰ. Ν. Καρμίρη, Δογματικῆς τμήμα Ε', Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, σελ. 196, ὑπόσημ., Ἀθῆναι 1973).

κης προβάλλει επίσης ασχολίαστα τις σχετικές διαθρησκειακές απόψεις της παπικής νομικού-θεολόγου **Έλένης Παυλίδου**, «καθηγήτριας στο Καθολικό Ίνστιτούτο Θρησκευτικών Έπιστημών *Terzi*», η οποία αποφαίνεται, ότι τελικά «στο έρώτημα αν υπάρχει σωτηρία έξω από την εκκλησία, πρέπει ν' απαντήσουμε καταφατικά»⁶³, στην εισαγωγή δε του άρθρου της εκθέτει αναλυτικώτερα το ζήτημα:

«Στους περισσότερους δεν πρέπει να είναι άγνωστο το αξίωμα "έξω από την εκκλησία δεν υπάρχει έλπίδα σωτηρίας" που ανάγεται στις αρχές του Χριστιανισμού. Στις μέρες μας όμως το πρωταρχικό έρώτημα δεν είναι πλέον αν οι άνθρωποι που δεν ανήκουν στην εκκλησία μπορούν να σωθούν - πράγμα που δεν φαίνεται να αμφισβητείται σοβαρά - αλλά αν η εκκλησία και η πίστη της είναι απαραίτητες για την σωτηρία»⁶⁴.

«Στα πλαίσια του καινούργιου αυτού ερωτήματος», «πρέπει να διερωτηθούμε κατά πόσο είναι δυνατή η έναρμόνηση της πίστεως του παρελθόντος (έξω από την εκκλησία δεν υπάρχει δυνατότητα σωτηρίας) με αυτή του παρόντος (είναι απαραίτητη η εκκλησία και η πίστη για τη σωτηρία;)...»⁶⁴.

10. Όμοτιμος καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών συμμετέχει στα Συνέδρια διαφόρων Οργανώσεων του Κορεάτου

63. Περιοδ. «Καθ' όδόν», αριθ. 10/Ιανουάριος-Απρίλιος 1995, σελ. 94.

64. Έλένης Παυλίδου, «Υπάρχει έλπίδα σωτηρίας έξω από την Εκκλησία», περιοδ. «Καθ' όδόν», αριθ. 10/Ιανουάριος-Απρίλιος 1995, σελ. 85.

ψευδο-μεσσίου Μούν, γιὰ «νὰ δώσει τὴν ὀρθόδοξο μαρτυρία μεταξὺ τοῦ θρησκευτικοῦ πανοράματος»⁶⁵.

Ὁ καθηγητὴς αὐτός, ὕστερα ἀπὸ συμμετοχὴ του στὴν «Β΄ Συνδιάσκεψη» τῆς «*Assembly of the Worlds Religions*» («Συνελεύσως τῶν Θρησκείων τοῦ Κόσμου», ὀργανώσεως τοῦ Κορεάτου ψευδομεσσίου Σὰν Μιούνκ Μούν) στὸ Σὰν Φραντσίσκο (1990), δήλωσε σὲ ἄρθρο του ποὺ δημοσιεύθηκε σὲ ἀθηναϊκὸ περιοδικὸ τὰ ἐξῆς:

«αὐτὸ ποὺ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ἔχουμε “πραγματικὴ ἀνάγκη”, εἶναι ἡ “ἀντικειμενικὴ γνώση τοῦ Ἰσλάμ καὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ... πρόκειται... γιὰ γειτόνους μας καὶ πρέπει νὰ καταλάβουμε καλὰ... πῶς ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ μάθουμε τὴ θρησκευτικὴ παράδοση τῶν γειτόνων μας... καὶ νὰ τοὺς ἀποδεχτοῦμε σὰν ἴσους καὶ ὅμοιους”»⁶⁵.

Ὁ ἴδιος θεολόγος καθηγητὴς σὲ συνέδριο ἄλλης ὀργανώσεως τοῦ Μούν («*Council of the Worlds Religions*» / «Συμβούλιο τῶν Θρησκείων τοῦ Κόσμου»), τὸ ὁποῖο πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀσίζη τῆς Ἰταλίας (Μάιος 1990) ἔκανε εἰσήγησι μὲ τὸν χαρακτηριστικὸ τίτλο «Ἡ ἐμπειρία τοῦ Θείου Φωτὸς στοὺς ὀρθοδόξους Ἰουδαίους καὶ ὁ φωτισμὸς στὸν Βουδισμό Ζέν».

Ὁ ἴδιος ὑπογραμμίζει τὸν στόχο τῆς εἰσηγήσεώς του:

«ὁ εἰδικὸς στόχος αὐτῆς ἐδῶ τῆς ἀνακοινώσεως εἶναι νὰ παρουσιάσει τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν δύο θρησκευτικῶν παραδόσεων ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἀπαιτουμένης πρακτικῆς, πρὸς

65. [Πρωτοπρεσβυτέρου] π. Ἀντωνίου Ἀλεθιοπούλου (†), *Διαλογισμὸς ἢ Προσευχή*; - Ὁρθόδοξη Θεώρηση, σελ. 235, Ἀθῆναι 1993.

ἐπίτευξη τοῦ φωτισμοῦ, ἐπειδὴ εἶναι ἐδῶ ποὺ οἱ ὁμοιότητες ἐμφανίζονται πιὸ ἔντονες»⁶⁶.

Σὲ ἄλλο σημεῖο ὑπογραμμίζει τὸν ἀκόλουθο «διττὸ σκοπὸ» τῆς ἴδιας εἰσηγήσεως:

«Νὰ δείξει κοινούς δρόμους, γιὰ νὰ ἐκφραστεῖ τὸ ὑπερβατικὸ σὲ θρησκευτικὰ φαινόμενα, ὅπως ὁ Βουδισμὸς Ζὲν ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ καὶ ὁ Ἡουχασμὸς στὸ Ἅγιο Ὄρος ἀπὸ τὴν ἄλλη· κατὰ δεύτερο λόγο νὰ δείξει τὶς σχέσεις παραδοσιακῶν ἀνατολικῶν ἰδεῶν περὶ κοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴ σύγχρονη πρῶιμη δυτικὴ προσέγγιση τοῦ θεοῦ»⁶⁶.

Στὴν εἰσήγησι αὐτὴ ὑπογραμμίζεται καὶ τὸ ἐξῆς:

«τὸ θεῖο φῶς στὴ χριστιανικὴ παράδοση καὶ ὁ φωτισμὸς στὶς ἀνατολικὲς θρησκείες εἶναι δύο διαφορετικὲς ἐμπειρίες, καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἐξηγεῖ γιὰ τὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ στὴν ἄσκηση τοῦ Ἡουχασμοῦ καὶ τοῦ Βουδισμοῦ ἔχουν τόσο ἐνδιαφέρον»⁶⁶.

Κατὰ τὴν ἀντίληψι τοῦ ὀρθοδόξου αὐτοῦ θεολόγου,

«ὁ Ἰουδαϊσμὸς καὶ τὸ Ἰσλὰμ πρέπει νὰ γίνουιν ἀποδεκτοὶ ἀπὸ τοὺς ὀρθοδόξους ὡς ἴσοι καὶ ὅμοιοι μὲ τὴν Ὀρθοδοξία καὶ ὁ Βουδισμὸς, ὅπως προφανῶς καὶ ἄλλες θρησκείες, ἀποτελοῦν θρησκευτικὰ φαινόμενα, ὅπως ἡ Ὀρθοδοξία!»⁶⁶.

Τὸ ἐξόχως ἀνησυχητικὸ εἶναι, ὅτι «παρόμοιες τοποθετήσεις βλέπουμε καὶ σὲ ἄλλους καθηγητὲς τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν»⁶⁷.

Οἱ τοποθετήσεις αὐτὲς προφανῶς παραθεωροῦν

66. [Πρωτοπρεσβυτέρου] π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου (†), αὐτόθι, σελ. 236.

67. [Πρωτοπρεσβυτέρου] π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου (†), αὐτόθι, σελ. 237.

τὴν Ὀρθόδοξη Χριστολογία καὶ Σωτηριολογία, ἡ ὁποία θεμελιώνεται στὶς ἀκόλουθες διαυγεῖς θέσεις⁶⁸:

α) Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο ἱστορικό, μοναδικὸ καὶ ἀνεπανάληπτο Πρόσωπο, τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας, δὲν ὑπάρχει σωτηρία:

β) Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς δρᾷ μόνον μέσῳ τοῦ Σώματός Του, τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Του καὶ ὄχι μέσῳ τῶν «Γραφῶν» καὶ τῶν λατρευτικῶν ἐκδηλώσεων τῶν μὴ χριστιανικῶν θρησκειῶν:

γ) Ἡ Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Πίστις δὲν ἀποτελεῖ «θρησκείαν», δηλαδὴ δημιούργημα τῆς ψυχολογικῆς ἀνάγκης τοῦ ἀνθρώπου, ἢ «θρησκευτικὸ φαινόμενο», ἀλλὰ Μοναδικὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον.

δ) Ἡ σωτηρία/θέωσις τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ ὁ «ἀγιασμός» του, εἶναι «εἷς» καὶ «μοναδικός» καὶ «χορηγεῖται ἀπὸ τοῦ Θεοῦ (Πατρός) διὰ Χριστοῦ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι»⁶⁹: «ἓνα εἶναι τὸν ἀγιασμόν, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς δι' Υἱοῦ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι γινόμενον»⁷⁰.

ε) Μόνον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ «ἀγιάζει, καὶ ζωοποιεῖ, καὶ φωτίζει, καὶ παρακαλεῖ, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὁμοίως ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον»⁷¹.

* * *

68. Πρβλ. [Πρωτοπρεσβυτέρου] π. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου (†), αὐτόθι.

69. Μεγάλου Βασιλείου, PG τ. 29, στλ. 664C (Κατ' Εὐνομίου Λόγος Γ', Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, § 4).

70. Μεγάλου Ἀθανασίου, PG τ. 26, στλ. 577C (Ἐπιστολὴ Α' πρὸς Σεραπίωνα Θμουέως Ἐπίσκοπον, § 20).

71. Μεγάλου Βασιλείου, PG τ. 32, στλ. 693A (Ἐπιστολὴ ΡΠΘ', «Εὐσταθίῳ ἀρχιάτρω», § 7).

Τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα εἶναι ἐνδεικτικά τῆς μεταβάσεως πλέον τῶν ὀρθοδόξων *Οίκουμενιστῶν* ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς πολυδιαφημιζομένης *Διαθρησκειακῆς Συνεργασίας*, γιὰ τὴν ἐπίλυσι τῶν ποικίλων κοινωνικῶν προβλημάτων, στὸ ἐπίπεδο τοῦ *Διαθρησκειακοῦ Συγκρητισμοῦ* καὶ τὴν **συνάντησι/ ταύτισι** μὲ τὸ ὄραμα τῆς «*Νέας Ἐποχῆς*», **ἔστω καὶ ἂν** οἱ πρωτεργάται τῶν *Διαθρησκειακῶν Διαλόγων* τὸ ἀρνοῦνται, ἀλλὰ βεβαίως μόνον φραστικῶς⁷².

72. Εἶναι ἀξιοπρόσεκτον, ὅτι ὁ καθηγητὴς στὸ Ἰνστιτοῦτο Ὁρθοδόξου Θεολογίας «Ἅγιος Σέργιος» Παρισίων Olivier Clément, ἀναφερόμενος στὸ κείμενο τῆς «Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως» (Σαμπεζῦ Γενεύης, 28.10-6.11.1986) καὶ εἰδικώτερα στὴν ἀπόφασι γιὰ «*διαθρησκειακὴ συνεργασία*», λέγει τὰ ἐξῆς:

«Τὸ κείμενο δὲν θέτει τὸ ἐρώτημα (ἴσως ἡ Σύνοδος ὀδηγηθῆ νὰ τὸ πράξῃ) **περὶ τῆς συναντήσεως τοῦ χριστιανισμοῦ μὲ τίς ἄλλες θρησκείες** (γιὰ τίς ὁποῖες ὁ π. Σέργιος Boulgakov ἔλεγε ὅτι, ἐλευθερωμένες ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῶν διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς Ἐνο-τριαδικότητος καὶ τῆς θεανδρικότητος, θὰ μπορούσαν νὰ ἀποτελέσουν, ἐν ὄψει τῆς Δευτέρας Παρουσίας, ἓνα «*παν-χριστιανισμό*»). Καλεῖ ὁμως **σὲ μία συνεργασία μαζί τους**, χωρὶς συγκρητισμὸ καὶ φανατισμὸ».

(Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 376/15.4.1987, σελ. 10).

• **Εἶναι ὁμως** προφανές, μὲσω τῆς ἄχρι τοῦδε ἐμπειρίας τῶν *Διαθρησκειακῶν Διαλόγων*, ὅτι ἡ «*συνεργασία*» τῶν θρησκειῶν εἴτε εἶναι διάυλος πρὸς τὴν βαθυτέραν «*συνάντησι*», δηλαδὴ τὸν συγκρητισμὸ, εἴτε ταυτίζεται ἐννοιολογικῶς πρὸς τὴν «*συνάντησι*» αὐτῶν.

**«Διαθρησκειακὴ Ὁμοσπονδία
γιὰ τὴν Εἰρήνη τοῦ Κόσμου» (IRFWP).**

Ἡ «IRFWP» ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν αὐτοσυστηνόμενο ὡς «νέο/δεύτερο Μεσσία» Κορεάτη Σὰν Μιουνγκ Μουν στὴν «Β' Σύσκεψη Θρησκειῶν Κόσμου» (Σὰν Φραντοίσκο, Αὐγούστος 1990).

«Ἡ κίνηση τοῦ Μουν ἐπιδιώκει τὸ στόχο της (ἐπικράτηση τοῦ Μουν σὲ παγκόσμια κλίμακα) μὲ τὴ διάβρωση ὅλων τῶν θρησκειῶν, τῶν διεθνῶν ὀργανώσεων, τῶν παραδεδομένων ἀξιῶν καὶ ὅλων τῶν τομέων τῆς ζωῆς καὶ τῆς δραστηριότητος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Πίσω ἀπὸ ἑκατοντάδες προσωπεῖα, ὁ Μουν προσπαθεῖ, μὲ τὴ βοήθεια τῆς οἰκονομικῆς αὐτοκρατορίας του, νὰ διαβρώσει θρησκειῖς, ἐκκλησίες, διεθνεῖς ἐκκλησιαστικούς ὀργανισμούς, κληρικούς, καθηγητὲς θεολογικῶν σχολῶν, ἐπιστήμονες ὅλων τῶν κλάδων, κοινωνικὲς δραστηριότητες, πολιτικούς, κόμματα, κοινοδοῦλια, κυβερνήσεις».

Στὴν φωτογραφία: Συνέλευσις τῆς «IRFWP» (Αὐγούστος 1991). Ὁ Ἰνδουϊστὴς Swami Chidananda ἀνοίγει μὲ «ἐπίκλησι» ἀπὸ τοῦ βήματος τὴν Συνέλευσι· ἀριστερά του καθήμενος ὁ Μουν καὶ δεξιὰ του δεύτερος καθήμενος ὁ ἀντιχालκηδόνιος/μονοφυσίτης μητροπολίτης Νέου Δελχί κ. Παῦλος Μὰρ Γρηγόριος.

6. Διάλογος - Διείσδυσις - Κύκλοι τεμνόμενοι

Θ Α ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΟΥΜΕ την σύντομη αυτή αναφορά μας στο όδυνηρό πράγματι θέμα της συμβολής των όρθοδόξων *Οίκουμενιστών* στην καλλιέργεια του συγκρητιστικού ήθους θεολογικά, πρακτικά και θεσμικά, με μερικές καταληκτικές επισημάνσεις.

Οι έξι όρθοδόξων όπαδοί των *Διαθρησκειακών Διαλόγων τονίζουν* έμφατικά την οίκουμενικότητα της «*χριστιανικής προοπτικής*»· *θεωρούν* την «*οίκουμενικότητα του Χριστιανισμού*» ως τόν δυναμικώτερο άγωγό «*του νέου πνεύματος στις διαθρησκειακές σχέσεις των λαών του κόσμου*» και *άποστρέφονται* «*τόν πειρασμό της χριστιανικής έσωστρέφειας*»⁷³.

Τοιουτοτρόπως, οι *Οίκουμενισταί*, φοβούμενοι αύτην την «*μονομέρεια μιās έσωστρεφούς (χριστιανικής) αύτάρκειας*»⁷³, έπιχειρούν ήδη από του 1920 μίαν προσαρμογή στις σύγχρονες άπαιτήσεις του κόσμου, χωρίς να λαμβάνουν σοβαρά ύπ' όψιν τους τόν κίνδυνο της πλάνης, ή όποία τους όδηγεϊ να κηρύττουν «*έτερον εύαγγέλιον*»⁷⁴.

Ή πλάνη έργάζεται άργά και μεθοδικά με πολλά προσωπεϊα, για να διασπασθ ή ουσιώδης συνέχεια του Μοναδικού Μηνύματος της Όρθοδοξίας και να άπωλεσθ ή θεανθρωπίνη ταυτότης της Έκκλησίας, ή Όποία δέν είναι «*έκ του κόσμου τούτου*»⁷⁵.

Ή Όρθοδοξία, τó Χαρισματικό τούτο Σώμα του

73. Μητροπολίτου Έλβετίας *Δαμασκηνού*, «*Ό άκαδημαϊκός διάλογος χριστιανών και μουσουλμάνων*», περιόδ. «*Καθ' όδόν*», άριθ. 3/Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1992, σελ. 16 και 17.

74. Γαλ. α' 1.

75. Ίωάν. η' 23.

Χριστοῦ, βιώνει τὴν Οἰκουμενικότητά Της ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ δὲν φοβεῖται τὶς σχέσεις τῆς μετὰ τοὺς μὴ Χριστιανούς· γνωρίζει ὅμως τὰ ὄρια αὐτῶν τῶν σχέσεων, ὅπως τὰ διασφαλίζει ἢ Πατερικὴ καὶ Συνοδικὴ Παράδοσις, μέσῳ τῆς Ἑουχαριστικῆς καὶ Μυστηριακῆς ἐμπειρίας τῆς Ἐκκλησίας.

* * *

Μία τελικὴ ματιὰ στὴν μεθοδολογία καὶ τὴν παθολογία τῶν *Διαχριστιανικῶν Διαλόγων* θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ κατανοήσουμε, ποῦ ὁδηγοῦνται καὶ οἱ *Διαθρησκειακοὶ Διάλογοι*.

Ὁ νέος Διευθυντὴς τοῦ Τμήματος «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ «Π.Σ.Ε.», ὁ Λουθηρανὸς κ. Günther Gassmann, ἐξέφραζε τὸ 1984 τὴν ἀποψὶ του γιὰ τὸ θέμα τῆς «ἀποδοχῆς» τῶν *Διαλόγων* ἐκ μέρους τῶν διαλεγόμενων Χριστιανικῶν Κοινοτήτων, ὡς ἐξῆς:

«Ἀποδοχὴ σημαίνει βαθμιαίαν διείσδυσιν εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι ἄμεσον τελειωτικὴν καὶ "ἐπίσημον" οὕτως εἰπεῖν πράξιν ἀποδοχῆς»⁷⁶.

Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ διαδικασία «διεισδύσεως» ἐφαρμόζεται *de facto* καὶ στὶς διαλεγόμενες θρησκείες· τοιοῦτοτρόπως διενεργεῖται μίᾳ ἀθόρυβος καὶ σταδιακὴ συγκρητιστικὴ ἀλληλο-περιχώρησις, μέσῳ τῆς

76. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 316/1.6.1984, σελ. 14: «Τὸ Ἐ' Θεολογικὸν Σεμινάριον τοῦ Σαμπεζύ: "Οἱ διάλογοι χθὲς καὶ σήμερον" (28.4-21.5.1984)».

• Ὁ Διευθυντὴς κ. G.G. διετύπωσε καὶ τὴν ἐξῆς χαρακτηριστικὴ ἀποψὶ: «Ὁ ὅρος "ἀποδοχὴ" δὲν σημαίνει ἀπλῶς τὴν ἀποδοχὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ μεμονωμένου ἀποτελέσματος ἢ κειμένου συμφωνίας ἐνὸς διαλόγου, ἀλλὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ συνόλου διαλόγου, θεωρουμένου ὡς ἐντεταγμένου εἰς τὸ εὐρύτερον ρεῦμα τῆς οἰκουμενικῆς προσπάθειας πρὸς προσέγγισιν τῶν Ἐκκλησιῶν».

«άποδοχής του συνόλου διαλόγου», ό οποίος εντάσσεται στο εύρύτερο ρεύμα τής διαθρησκειακής προσπάθειας για την προσέγγιση και συνεργασία τών λαών.

Είναι αξιοπαρατήρητο, ότι και ό Έλβετίας κ. Δαμασκηνός δέν άγνοεί τήν ανάλογη διαδικασία στους Διαθρησκειακούς Διαλόγους, μάλιστα δέ τήν περιγράφει ώς έξης:

«Οί δύο θρησκείες (Χριστιανισμός και Μουσουλμανισμός) άποτελούν για τούς πιστούς τούς δύο πλήρεις κύκλους πνευματικής ζωής», αλλά με «ετερόκεντρη άφετηρία» «ή προοπτική τής σύπτωσης τών κέντρων τών δύο κύκλων δέν είναι όρατή στο έγγυς μέλλον· ύπάρχει όμως ή δυνατότητα οί ετερόκεντροι αύτοί κύκλοι νά μην παραμείνουν άπλώς έφαπτόμενοι, αλλά νά καταστούν τεμνόμενοι κύκλοι με συνεχώς διευρυνόμενο τó κοινό τμήμα τους»^{77!}

77. Μητροπόλιτου Έλβετίας Δαμασκηνού, «Ό άκαδημαϊκός διάλογος...», ένθ' άνωτ., σελ. 14.

• Ό Πάπας Ίωάννης-Παύλος Β' είναι τολμηρότερος του κ. Δαμασκηνού, έφ' όσον - όμιλών για τήν «έκπληκτική πολλαπλότητα τών θρησκειών» και έκπλησσομένος «άπό τά πολλά κοινά στοιχειά που συναντάμε σ' αυτές» - πρεσβεύει, ότι οί θρησκείες «**σχηματίζονται με όμόκεντρους κύκλους**»· προφανώς ό Πάπας έννοεί, ότι κέντρο όλων τών θρησκειών είναι ό Χριστός, προς τόν Όποϊον άλλοι «κύκλοι» είναι πλησιέστερα και άλλοι μακρότερα.

(Βλ. Πάπα Ίωάννου-Παύλου Β', Διαβαίνοντας τó κατώφλι τής έλπίδας, άπόδοση: Βιτόριο Μεσόρι, έκδόσεις «Νέα Σύνορα»-Λιβάνη, σελ. 92 και 104, Άθήνα 1994).

• Έπί τή εύκαιρία, είναι άξιον προσοχής, ότι ό Παπισμός «προτείνει τήν παρουσία του Χριστού σέ όλες τις έκτός Χριστιανισμού θρησκείες (πρβλ. «*Gaudium et spes*» τής Β' Βατικανείου Συνόδου)»· βεβαιώνει, ότι στίς έξωβιβλικές θρησκείες «**ύπάρχει άναμφιθόλως τó θεϊό στοιχείο**»· και διακηρύττει, ότι «τó Άγιο Πνεύμα ενεργεί δυναμικά πρώτα μέσα στον Ιουδαϊ-

Ἡ διαύγεια αὐτῆ τῶν προοπτικῶν τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου δὲν ἀφήνει περιθώρια παρερμηνείας, ὅποτε τίθεται τὸ ἐρώτημα: ἂν τώρα, ὅποτε ὑποτίθεται, ὅτι οἱ «κύκλοι» εἶναι «ἐφαπτόμενοι», ἤδη ἔχουμε κρούσματα συγκρητιστικά στὴν «κορυφή» καὶ στὴν «βάσι», ποῦ θὰ φθάσουμε, ὅταν οἱ «κύκλοι» γίνουν «τεμνόμενοι», μάλιστα «μὲ συνεχῶς διευρυνόμενο τὸ κοινὸ τμήμα τους»⁷⁸;

Ἄρα γε, δὲν ἀναλογίζονται οἱ ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταὶ τὴν εὐθύνη τους γιὰ τὴν διολίσθηση τῶν Χριστιανῶν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ Χριστιανισμοῦ;

σμό, ἐπεὶτα στὸ Ἰσλάμ, στὸν βουδδισμό καὶ σὲ κάθε ἄλλη γνωστὴ θρησκεία μὴ χριστιανική».

(Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 510/31.10.1994, σελ. 28· περιοδ. «Ἐκκλησία», 15.7.1998, σελ. 541θ· ἔφημερ. «Καθολική», ἀριθ. 2866/7.7.1998, σελ. 5).

78. Δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι ὁ μητροπολίτης Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνὸς ἤδη θεωρεῖ τὶς μὴ χριστιανικὲς θρησκείες ὡς ἀνηκούσας «στὸ ἴδιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ κόσμου» καὶ ὡς ἠθελημένες ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁδοὺς «γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν σωτηρία τῶν πιστῶν τους» (βλ. ὑποσημ. 48).

• Ἀπαιτεῖται νὰ διευκρινισθοῦν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τὰ ἐξῆς:

α) ὁ κ. Δαμασκηνὸς στηρίζει τὴν ἀποψὶ τοῦ αὐτῆν στὶς μὴ ὀρθόδοξες καὶ ἄκρως οἰκουμενιστικὲς θεωρίες τοῦ καθηγητοῦ Ἰ. Καρμίρη, τὸν ὁποῖον οὐσιαστικῶς ἀντιγράφει (βλ. τὴν σχετικὴ ἐκτενῆ ἐργασία τοῦ «Ἡ παγκοσμιότης τῆς ἐν Χριστῶ σωτηρίας», περιοδ. «Θεολογία», Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 1980, σελ. 645-691 καὶ Ἰανουάριος-Μάρτιος 1981, σελ. 14-45).

β) στὴν θεολογικὴ σκέψι τοῦ κ. Δαμασκηνοῦ προφανῶς συγχέονται δύο σαφῶς διαφορετικὰ θέματα: ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ φιλόανθρωπος ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ἡ ὠθοῦσα τὸν καλοπροαίρετο ἀλλόπιστο μακρὰν τῆς πλάνης τῆς θρησκείας του καὶ ταυτοχρόνως ἔλκουσα αὐτὸν πρὸς τὴν σωτηριώδη ἐν Χριστῶ Ἀλήθειαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ «ἅπαξ παραδοθεῖσα» ὑπὸ τοῦ Θεανθρώπου στὸ Σῶμα Του μοναδικὴ σωτηριολογικὴ / θεωτικὴ δυνατότης, μὲσῶ τοῦ μυστηριακοῦ ρεαλισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας.

Δέν φοβούνται για την τραγωδία τών νέων σχισμάτων, τὰ όποία θά πλήξουν τόν Λαό τοῦ Θεοῦ μέ τίς νεόκοπες θεωρίες καί δραστηριότητές τους;

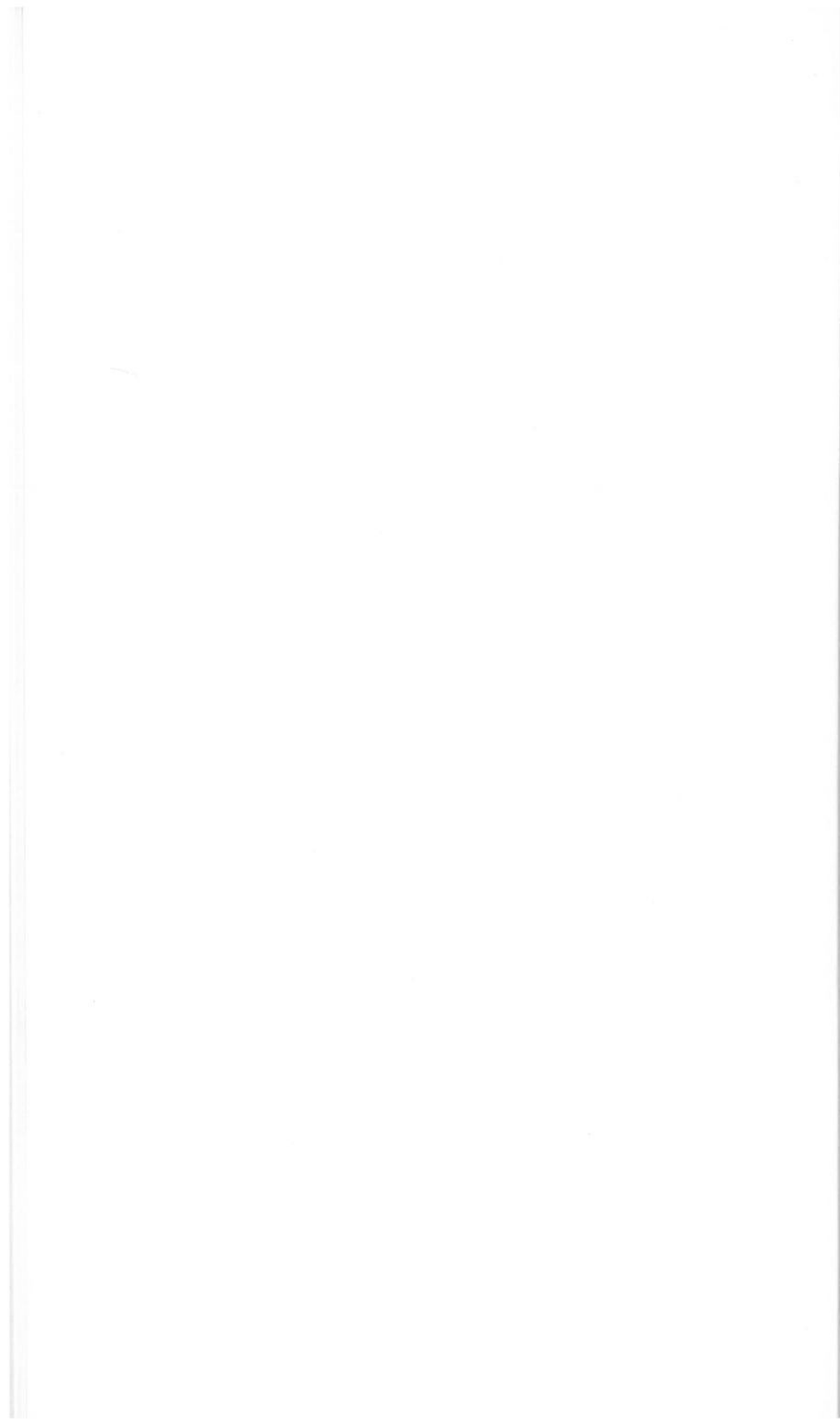
* * *

Έν κατακλειδι εύχόμεθα νά συνέλθουν καί νά μετανοήσουν οί όρθόδοξοι *Οικουμενισταί* για τήν καθοριστική συνεισφορά τους στο συνεχώς διογκούμενο *Διαθρησκειακό Κίνημα*.

Έπίσης, προσευχόμεθα ειλικρινά νά ανακρούσουν πύμναν, πριν αναγκασθούν αύριο νά συμμετάσχουν στην θεσμοποίηση τοῦ έξωχριστιανικού *Οικουμενισμού* μέ τήν ίδρυσι ένός «*Παγκοσμίου Συμβουλίου Θρησκειών*», άν βεβαίως έν τῷ μεταξύ δέν έχη μετατραπή τὸ ίδιο τὸ «*Π.Σ.Ε.*» σὲ έναν τέτοιο τερατώδη όργανισμό⁷⁹!...

79. Τὸ δράμα ένός «*Παγκοσμίου Συμβουλίου Θρησκειών*» προβλήθη έντόνως καί κατά τὸ τριήμερο 8-10.10.1994, όπότε έλαβε χώρα στο Χαρτούμ τοῦ Σουδάν μία διαθρησκειακή συνάντησις, ή όποία συνεκέντρωσε πενήντα περίπου «*όργανισμούς*» καί «*έκκλησίες*» - μέ περισσοτέρους τών διακοσίων αντιπροσώπους από τριάντα χώρες - τών «*παγκοσμίων πίστεων*» (world faiths): μεταξύ πολλών χριστιανικών όργανώσεων, ήσαν παρόντες αντιπρόσωποι τοῦ Βατικανού, τοῦ Άγγλικανισμού, τοῦ «*Π.Σ.Ε.*» καί τών όρθοδόξων. Στην συγκέντρωσι αύτή προεκάλεσε αίσθησι ή έντονη παρουσία τών Μουσουλμάνων καί ή τελική «*έκκλησις για ένα παγκόσμιο συμβούλιο θρησκειών*» (World Council of Religions), τὸ όποίο «*θά καταστήση ικανά τὰ μεγάλα θρησκευματα, ειδικώς δὲ τὸν Χριστιανισμό καί τὸ Ισλάμ, νά συνενωθούν στην προσφορά ένός εναλλακτικοῦ όράματος στην ύλιστική, έγκοσμιοκρατική άποψι, ή όποία δεσπόζει στην Δυτική ιδίως κοινωνία*»!...

(Βλ. Edmund Doogue, «*Muslims discover religions co-operation and plan a world council*», περιοδ. «*ENI*» Bulletin, No 4/24.10.1994, pp. 14-15· περιοδ. «*MECC News Report*», Vol. 7/July-October 1994, pp. 10-11: «*International Conference on Muslim-Christian Dialogue Held in Sudan*»).

B'.

***Ἡ διαθρησκευτικὴ προοπτικὴ
τοῦ πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου***

***Οἱ κοινωνοῦντες μαζί του
συμβάλλουν στὴν μετατροπὴ τῆς Ἐκκλησίας
«σὲ οὐμανιστικὴ θρησκευτικὴ λέσχη»***

Ἄρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ Ἀγιοκυπριανίτου, «Ἡ διαθρησκευτική προοπτική τοῦ πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου», περιοδ. «Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις», ἀριθ. 27/ Ἰανουάριος-Μάρτιος 1998, σελ. 107-108.

Ἡ διαθρησκευτικὴ προοπτικὴ τοῦ πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου

Οἱ κοινωνοῦντες μαζί του
συμβάλλουν στὴν μετατροπὴ τῆς Ἐκκλησίας
«σὲ οὐμανιστικὴ θρησκευτικὴ λέσχη»

1. Ὁ Διαθρησκευτικὸς Διάλογος «ὄδεύει πρὸς τὸν διαθρησκευτικὸ συγκρητισμὸ»

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ εἶναι γνωστόν, ὅτι ἔχει ἀνοιχθῆ πλησίσιος πρὸς τὴν Διαθρησκευτικὴν Κίνησι, στὴν ὁποία συμμετέχουν πλήρως οἱ ὀρθόδοξοι Οἰκουμενισταὶ - κατόπιν μάλιστα συλλογικῆς ἀποφάσεως - καὶ δραστηριοποιοῦνται **α)** μὲ τοὺς λεγομένους Ἀκαδημαϊκοὺς Διαλόγους, **β)** μὲ τὴν ἀνάπτυξι μιᾶς διαθρησκευτικῆς θεολογίας, **γ)** μὲ τὴν σύμπραξι στὰ σχετικὰ διαθρησκευτικὰ προγράμματα τοῦ Βατικανοῦ καὶ **δ)** μὲ τὴν ἐνθάρρυνσι τοῦ «Π.Σ.Ε.» στὰ τολμηρὰ διαθρησκευτικὰ τοῦ ἀνοίγματα¹.

Οἱ ἐξ ὀρθοδόξων Οἰκουμενισταὶ ὑφίστανται σταδιακῶς μίαν βαθεῖα ἐκκλησιολογικὴ διάβρωσι τόσοσ μὲσω τῆς Διαχριστιανικῆς Κινήσεως, ὅσος καὶ μὲσω τῆς Διαθρησκευτικῆς Κινήσεως, ἡ ὁποία τοὺς ὀδηγεῖ δυστυχῶς ὄχι μόνον ἐκτὸς τῶν «ὀρίων» τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῶν «ὀρίων» καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ².

1. Βλ. Ἱερομονάχου Κλήμεντος, «Ἡ συμβολὴ καὶ ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν στὸ διαθρησκευτικὸ ἀνοίγμα», Ἀθήνα 1999.

2. Βλ. Ἀρχιμανδριτῶν Κυπριανοῦ καὶ Γλυκερίου, «Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ τὰ "ὄρια" τῆς Ἐκκλησίας: Ἡ διάβρωσις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας στὴν Οἰκουμενικὴ καὶ Διαθρησκευτικὴ Κίνησι» («Δ' Σύναξις Ὀρθοδόξου Ἐνημερώσεως», 1996, ὑπὸ ἐκδοσιν).

Ὁρθῶς παρετήρηθη, ὅτι

«τὸ συγκρητιστικὸ πνεῦμα ἔχει γίνει ἤθος σὲ ὀρισμένους Ὁρθοδόξους ποὺ δὲν ζοῦν μὲ συνέπεια τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας· τώρα ὅμως τείνει νὰ ἐπιβληθῆ καὶ θεσμικὰ μὲ τὰ πορίσματα τῶν Διαλόγων μὲ τοὺς ἑτεροθρήσκους»,

ἐφ' ὅσον μάλιστα περαιτέρω ὁ Διαθρησκειακὸς Διάλογος

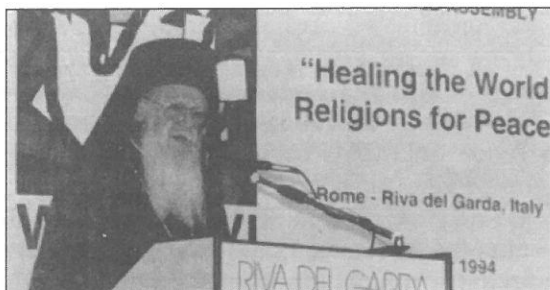
«δὲν ἀρκεῖται σὲ ἀπλῆ συνεργασία γιὰ τὴν ἐπίλυση τῶν κοινωνικῶν, διακρατικῶν καὶ περιβαλλοντικῶν προβλημάτων, ἀλλὰ ὀδεύει πρὸς τὸν διαθρησκειακὸ συγκρητισμὸ»³.

Ὅλο καὶ πιὸ ἀνοικτὰ δημοσιεύονται τελείως ἀπαράδεκτες ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία συγκρητιστικὲς ἀπόψεις, ποὺ ὑπογραμμίζουν τὴν δῆθεν «κοινὴ ἀξία κάθε θρησκείας»:

«Κάθε θρησκεία, κάθε δόγμα, κάθε μειονοτική ἢ ὑπὸ διωγμὸ αἵρεση εἶναι κλίμακα ποὺ μεταγεῖ τοὺς πιστοὺς τῆς στὴ λατρεία τοῦ ἴδιου Θεοῦ»· «καμιὰ θρησκεία δὲν κατέχει τὸν Θεό· ὅλες οἱ θρησκείες εἶναι ἀπλῶς προσβάσεις στὸν Θεό, ποὺ κανεὶς δὲν κατέχει»· «κάθε λαὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προσεγγίσει μέσα ἀπὸ τὴ δική του ἱστορικὴ καὶ πολιτιστικὴ παράδοση (τὸν ἕνα καὶ μοναδικὸ Θεό): ἄλλοι διὰ μέσου τοῦ Ἰησοῦ, ἄλλοι διὰ μέσου τῶν Προφητῶν, ἄλλοι διὰ μέσου τοῦ Βούδα ἢ τοῦ Μωάμεθ, ἄλλοι διὰ μέσου τῆς ὁμορφιάς τῆς φύσης. Ἀπ' ὅποια ἀφετηρία κι ἂν ὑψωθεῖ ὁ θυμιατὸς καὶ ἡ προσευχή, αἰνεῖ τὸν ἕνα καὶ μοναδικὸ Θεό»⁴!...

3. Ἐφημερ. «Χριστιανική» [«Ὁρθόδοξη Οἰκοδομὴ γιὰ τὸν Οἰκουμενισμὸ καὶ τὶς αἵρέσεις»], ἀριθ. 529 [843]/25.9.1997, σελ. 5: «Καλπάζει ὁ διαθρησκειακὸς Οἰκουμενισμὸς».

4. Κώστα Ε. Μπέη, «Ἡ κοινὴ ἀξία κάθε θρησκείας», ἐφημερ. «Ἐλευθεροτυπία», 24.12.1997, σελ. 9.

Ὁ πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος στὴν «Παγκόσμια Διάσκεψη Θρησκείας καὶ Εἰρήνης» (Riva del Garda Ἰταλίας, 4.11.1994) διακηρύσσει τὴν ἀνάγκη συμμαχίας καὶ συνεργασίας Ὀρθοδόξων, Ἐτεροδόξων καὶ Ἀλλοθρήσκων «ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἐνὸς Θεοῦ».

2. Ἠγέτης καὶ τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ κ. Βαρθολομαῖος φιλοδοξεῖ νὰ εἶναι ἐξ ὀρθοδόξου ἀπόψεως ἡγέτης καὶ τοῦ Διαθρησκειακοῦ Διαλόγου· ἔνεκα τούτου ἐπιχειρεῖ συνεχῶς καὶ τολμηρότερα ἀνοίγματα, ὥστε νὰ ἐγείρεται τὸ καίριο ἐρώτημα: ἂν οἱ Διαχριστιανικὲς του δραστηριότητες τὸν καθιστοῦν ἀκοινωνήτο, πόσο αὐτὸ εἶναι περισσότερο ἐπιβεβλημένο ἐξ αἰτίας τῶν Διαθρησκειακῶν του ἀπόψεων καὶ ἐνεργειῶν;

Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1994 στὴν «Παγκόσμια Διάσκεψη Θρησκείας καὶ Εἰρήνης» (Riva del Garda Ἰταλίας, 4.11.1994) διεκήρυξε τὴν ἐξῆς πρωτάκουστη ἀποψι:

«Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Ὀρθόδοξοι, Προτεστάνται καὶ Ἑβραῖοι, Μουσουλμάνοι καὶ Ἰνδοί, Βουδιστὰι καὶ Κομφουκιανοί, ἦλθε ὁ καιρὸς ὄχι ἀπλῶς γιὰ προσέγγιση, ἀλλὰ γιὰ μιὰ συμμαχία καὶ συλλογικὴ προσπάθεια», γιὰ «νὰ συντελέσωμε ὅλοι μας στὴν προώθηση τῶν πνευματι-

κῶν ἀρχῶν τοῦ οἰκουμενισμοῦ, τῆς ἀδελφωσύνης καὶ τῆς εἰρήνης», ἐφ' ὅσον ὁμως «εἴμεθα ἠνωμένοι ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἐνὸς Θεοῦ»⁵.

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1995, στὰ Ἐγκαίνια τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου στὴν Ζυρίχη, ἀπήθυσεν τὴν «ἡγετική» του ἔκκλησι:

*«Ἐκ τῆς εἰρηνικῆς γῆς τῆς Ἑλβετίας»
«ἀπευθύνομεν καὶ πάλιν σήμερον ἔκκλησιν
ὑπὲρ τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας τῶν θρησκειῶν»⁶.*

Ἔκτοτε οἱ Φαναριῶται ἀρχιερεῖς δὲν ἔπαυσαν νὰ εἶναι «ὀργανωταὶ πολλῶν συνελεύσεων καὶ διαλόγων μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων, Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων» καὶ νὰ εἶναι «ἐνεργητικοὶ συμμετοχοὶ στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι καὶ τὶς διαθρησκειακὰς συζητήσεις»⁹.

3. Τὸ ταξίδι στὶς Η.Π.Α. τὸ 1997

ΤΟ ΠΡΟΣΦΑΤΟ ταξίδι τοῦ πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στὶς Η.Π.Α. τοῦ ἔδωκε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκφράσῃ κατὰ τὸν πληρέστερο τρόπο τὴν διαθρησκειακή του ταυτότητα.

1. Τὴν 4.11.1997 στὴν «Οἰκουμενικὴ Δοξολογία», ποῦ ἐγίνε στὴν Αἰόβα, ἐδήλωσε τὰ ἐξῆς:

«Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο εἶναι στὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ διαλόγου μὲ τὶς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, ὡς ἐπίσης καὶ μὲ τὶς ἄλλες Θρησκείες· «εἴμεθα δεσμευμένοι στὸν Οἰκουμενικὸ καὶ Διαθρησκειακὸ διάλογο, ὡς μέσα γνωριμίας ἀλλήλων ἐν πληρότητι καὶ ἀληθείᾳ»⁷.

5. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 511/30.11.1994, σελ. 28· περιοδ. «Ὁρθοδοξία», Ὀκτώβριος - Δεκέμβριος 1994, σελ. 745-754 (ὅλη ἡ ὁμιλία ἀγγλιστί).

6. Περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 519/30.6.1995, σελ. 8.

2. Ἡ πιὸ συγκλονιστικὴ ὁμῶς σελίδα τοῦ πατριαρχικοῦ ταξιδίου ἦταν ἡ παρουσία καὶ ὁμιλία τοῦ κ. Βαρθολομαίου στὸ Σικάγο τὴν 3.11.1997.

Ἵπενθυμίζουμε, παρενθετικῶς, ὅτι στὸ Σικάγο τὸ 1993 εἶχε συγκληθῆ ἡ πολύκροτος «*Β΄ Βουλὴ τῶν Θρησκευτῶν τοῦ Κόσμου*» ἢ «*Α΄ Βουλὴ*» εἶχε συνέλθει πάλι στὸ Σικάγο πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ ἔτη, τὸ 1893, ἐγκαινιάζοντας τὴν Διαθρησκειακὴ Κίνησι καὶ ἀνοίγοντας τὸν δρόμο γιὰ τὴν ἐξάπλωσι στὴν Δύσι τῶν Ἀνατολικῶν Θρησκευμάτων⁸.

Ἡ «Β΄ Βουλὴ» τὸ 1993 συνεκέντρωσε πάνω ἀπὸ 6.000 ἀντιπροσώπους 250 θρησκευτῶν καὶ θρησκευτικῶν ὁμάδων· τὸ βῆμα τῆς «*Βουλῆς*» ἦταν ἕνας τόπος προσευχῆς καὶ λατρείας τῶν πιὸ ἑτεροκλήτων ὁμάδων καὶ θρησκευτῶν.

Τὸ Βατικανὸ συμμετέσχε ἐπισημότατα καὶ ἡ ἔντονη παρουσία του ἀπέβλεπε νὰ συναφθῆ μία «*ἰερά συμφωνία*» μεταξὺ τῶν θρησκευτῶν γιὰ τὴν οἰκοδόμησι ἐνὸς νέου πολιτισμοῦ, βασιζομένου στὸν ἀνθρωπισμό, μὲ μία καθαρῶς ἐγκοσμιοκρατικὴ προοπτικὴ, τὴν ὁποία ἐπιβεβαίωσε τὸ συγκρητιστικὸ ὄραμα τῆς ὁμιλίας τοῦ Δαλαΐ Λάμα ἐνώπιον 30.000 ἐνθουσιωδῶν ἀκροατῶν⁹.

7. Βλ. Διεθνὲς Δίκτυον Orthodox World News/Archdiocese of [Netscape] America/Orthodox Ministry ACCESS/Ecumenical Patriarchate: «*Homily of His All Holiness Ecumenical Patriarch Bartolomew at the Ecumenical Doxology Service at the Civil Center of Greater Des Moines Iowa - 4 November 1997*».

8. Βλ. Ἀρχιεπισκοπῆς Κυπριακοῦ, «*Ὁ ρόλος τοῦ Βατικανοῦ στὴν σύγχρονη Διαθρησκειακὴ Κίνησι καὶ ἡ μεγάλη πτώσις τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν*» («*Γ΄ Σύναξις Ὀρθοδόξου Ἐνημερώσεως*», 1995, ὑπὸ ἐκδοσιν).

9. Βλ. Διεθνὲς Δίκτυον Orthodox World News/Archdiocese of [Netscape] America/Orthodox Ministry ACCESS/Ecumenical Patriarchate: «*Address of His All Holiness Bartolomew to Religious Leaders at the Greek Orthodox Diocese of Chicago Illinois - 3 November 1997*».

“Όλες οι θρησκείες μαζί, σὲ ἕναν θανάσιμον ἐναγκαλισμό, ἤδη ἀπορροφῶνται στὸ πανθρησκειακὸ χωνευτήρι, μὲ τὴν ἀποστατική καὶ ἡγετική σύμπραξι τοῦ Βατικανοῦ, τῆς πολυαιρέσεως τοῦ Παπισμοῦ.

Τὸ **δυστύχημα** εἶναι, ὅτι ἡ Ὁμιλία τοῦ κ. Βαρθολομαίου πρὸς τοὺς θρησκευτικούς ἡγέτας τοῦ Σικάγο τὴν 3ην Νοεμβρίου 1997 ἀπέδειξε τὴν πλήρη συμφωνία τῶν *Οἰκουμενιστῶν* τοῦ Φαναρίου στὴν πανθρησκειακή ἀποστασία.

«Εἴμεθα γνῶσται», ἐδήλωσε μεταξὺ ἄλλων ὁ κ. Βαρθολομαῖος, *«τῆς μοναδικῆς δεσμεύσεως, στὴν ὁποία ἔχει προβῆ ἡ θρησκευτικὴ κοινότης τοῦ Σικάγο, γιὰ τὴν προώθησι τοῦ σκοποῦ τῆς κατανοήσεως μεταξὺ τῶν κοινοτήτων πίστεως αὐτῆς· ὑπάρχει μία μακρὰ καὶ περιφανῆς ἱστορία στὴν πόλι αὐτὴ θρησκευτικῆς συνεργασίας καὶ ἀνταλλαγῆς»· «εὐχαριστοῦμε τὸν Παντοδύναμο Θεὸ ποῦ οἱ ἄνθρωποι τῶν κοινοτήτων πίστεως τῆς πόλεως αὐτῆς ἔχουν ἐξακολουθήσει μὲ ἐπιμονὴ τὴν συνεργασία τους πρὸς κατανόησιν. Παρέχουμε εἰς αὐτοὺς τὴν Πατριαρχικὴ μας εὐλογία καὶ δεσμευόμεθα σήμερα νὰ ἐξακολουθήσουμε τὴν ὑποστήριξί μας τῆς Ἐπαρχίας τοῦ Σικάγο στὴν ἐντιμὴ αὐτὴ ἐργασία»· «ἐν τῷ μέσῳ τῆς ποικιλίας μας, ἀναζητοῦμε νὰ γνωρίσουμε καὶ κοινωνήσουμε πλήρως μετὰ τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Δυνάμεθα νὰ μοιρασθοῦμε τὴν ἐπιθυμία αὐτὴ γιὰ Θεό, βλέποντες στὶς διαφορὰς μας τὸ μυστήριον τῆς παν-συμπεριλαμβανούσης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν δημιουργία Του. Ἄς ἐξακολουθήσουμε ἐργαζόμενοι γιὰ τὴν ἀγάπη, στὴν ἀποδοχὴ μας ἀλλήλων ἄνευ κρίσεως, ὡς τέκνα Θεοῦ»!...*

Τὸ δῖλημα γιὰ ὄσους κοινωνοῦν μὲ τοὺς οἰκουμενιστὰς τοῦ Φαναρίου - καὶ ἰδίως γιὰ τοὺς Ἁγιορείτας Πατέρας - γίνεται δραματικώτατο ἐν ἀναμονῇ τῆς τελικῆς καὶ τιμίας ἀπαντήσεως στὸ ἀγωνιώδες ἐρώτημα:

«Ἔως πότε θὰ συμμετέχουν μὲ τὴν ἀντι-πατερικὴ στάσι τους στὴν μετατροπὴ τοῦ χαρισματικοῦ Σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας “σὲ οὐμανιστικὴ θρησκευτικὴ λέσχη”¹⁰»;

10. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ὁρθοδοξία καὶ Ἰσλάμ - Κριτικὴ προσέγγισις τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ διαλόγου ὑπὸ τὸ φῶς τῶν Ἁγίων Πατέρων, σελ. 7, Ἅγιον Ὅρος 1997.

Γ.

*Προετοιμασία τοῦ δρόμου
γιὰ μιὰ «παγκόσμια θρησκεία»*

Alexander Shmemann, *Γιὰ νὰ ζήσῃ ὁ κόσμος, Πρό-
λογος καὶ Μετάφρασις Ζήσιμος Λορεντζάτος, ἔκδοσις β',
ἐκδόσεις «Δόμος», σελ. 160-166, § 7. Καὶ ὑμεῖς ἐστὲ
μάρτυρες τούτων, Ἀθήνα 1987.*

Ὁ γενικὸς τίτλος «Προετοιμασία τοῦ δρόμου γιὰ μιὰ
"παγκόσμια θρησκεία"», καθὼς καὶ οἱ τέσσερις ἐσωτερι-
κοὶ τίτλοι εἶναι μὲν ἰδιοὶ μας, ἀλλὰ ἀπορρέουν ἀβίαστα
ἀπὸ τὸ κείμενο, τοῦ ὁποῦ ἡ διαίρεσις καὶ μερικὲς ἐπεμ-
βάσεις γενικὰ καὶ μόνον στὴν δομὴ ἀποβλέπουν στὸ νὰ
γίνῃ πιὸ εὐκόλα προσιτό.

Προετοιμασία του δρόμου για μιὰ «παγκόσμια θρησκεία»

1. Ἡ διπλή ἀποτυχία:

**ἔναντι τῶν μεγάλων παγκοσμίων θρησκειῶν
καὶ ἔναντι τῆς Κοσμικότητας (Secularism)**

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ξαναποῦμε ἐδῶ τὰ ὅσα εἰ-
πώθηκαν τὰ τελευταῖα χρόνια σωστὰ καὶ τόσο
συχνά: πῶς ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀποστολή καὶ πῶς ἡ
ἀποστολή ἀποτελεῖ τὴν ἴδια τὴν οὐσία τῆς καὶ τὴν
ἴδια τὴ ζωή τῆς.

Χρειάζεται νὰ θυμόμαστε ὡστόσο πῶς ὀρισμέ-
νες «διαστάσεις» τῆς χριστιανικῆς ἀποστολῆς ἡ
Ἐκκλησία συχνὰ τὶς λησμόνησε, ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ
παραδέχτηκε τὴν ἐγκαθίδρυσή τῆς στὸν κόσμον καὶ
τὴν ἀξιοσέβαστη θέση τῆς ὡς μιᾶς παγκόσμιας
«θρησκείας».

Ὅμως ἄς ποῦμε πρῶτα μερικὰ λόγια γιὰ τὴν
παρούσα κατάσταση τῆς ἀποστολῆς μας.

Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ἦταν τὰ ἐπιτεύγματα τῆς
χριστιανικῆς ἀποστολῆς στὰ περασμένα, πρέπει σή-
μερα μὲ τιμιότητα νὰ ἀντιμετωπίσουμε μιὰ διπλὴ
ἀποτυχία:

α) τὴν ἀποτυχία νὰ πετύχομε ὅποιαδήποτε οὐ-
σιαστικὴ «νίκη» καταπάνω στὶς ἄλλες μεγάλες παγ-
κόσμιες θρησκείες·

β) καὶ τὴν ἀποτυχία νὰ καταπολεμήσουμε μὲ
ὅποιοδήποτε σημαντικὸ τρόπο τὴν κυρίαρχη καὶ αὐ-
ξανόμενη κοσμικότητα τοῦ πολιτισμοῦ μας.

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἀπλῶς μιὰ θρησκεία ἀνά-
μεσα στὶς ἄλλες καὶ σίγουρα πέρασε ὁ καιρὸς ποῦ
οἱ Χριστιανοὶ μπορούσαν νὰ παίρνουν τὶς ἄλλες
θρησκείες γιὰ «πρωτόγονες» καὶ γιὰ καταδικασμέ-

νες να χαθούν κάτω από την αὐταπόδειχτη «άνω-τερότητα» τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Οἱ ἄλλες θρησκείες ὄχι μόνο δὲν ἐξαφανίστηκαν, ἀλλὰ παρουσιάζουν σήμερα μιὰ ἀξιοπρόσεχτη ζωτικότητα καὶ «προσηλυτίζουν» ἀνθρώπους ἀκόμα καὶ μέσα ἀπὸ τὴ λεγόμενη χριστιανικὴ κοινω-νία μας.

Ὅσο γιὰ τὴν Κοσμικότητα (Secularism), τίποτα δὲ δείχνει καλύτερα τὴν ἀνικανότητά μας νὰ ἀναμετρηθοῦμε μαζί της, ἀπὸ τὴ σύγχυση καὶ τὴ διαίρεση ποὺ προκαλεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἴδιους τοὺς Χριστιανούς.

Ἡ ὁλοκληρωτικὴ καὶ βίαιη καταδίκη τῆς κοσμικότητας ἀπὸ τὸ Χριστιανισμὸ «τοῦ βιβλικοῦ γράμματος» («Fundamentalism») σὲ ὅλες τὶς ἀποχρώσεις του, ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τὴ σχεδὸν ἐνθουσιαστικὴ παραδοχὴ τῆς κοσμικότητας ἀπὸ τοὺς πολυάριθμους χριστιανούς ἐρμηνευτὲς τοῦ «σύγχρονου κόσμου» καὶ τοῦ «σύγχρονου ἀνθρώπου».

Ἐκεῖθε πηγάζουν οἱ «ἐναγώνιες ἀναθεωρήσεις» ποὺ κάνουν Χριστιανοὶ γιὰ τὸ ἀποστολικὸ ἔργο τους, γιὰ τὶς μεθόδους, γιὰ τὴ θέση τους καὶ γιὰ τὸ λειτουργημὰ τους μέσα στὸν κόσμο.

2. Ἡ «*θασικὴ θρησκεία*» καὶ τὸ «*πανθρησκευτικὸ μέτωπο*»

Ἐδῶ μπορούμε νὰ διακρίνομε δυὸ καίρια ρεύματα ἢ ροπές.

Ἐπάρχει πρῶτα ἡ *θρησκευτικὴ ἀντίληψη* γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε κιόλας στὸ πρῶτο κεφάλαιο: σκοπὸ τῆς ἀποστολῆς θεωροῦν τὴ διάδοση τῆς *θρησκείας*, οὐσιαστικῆς ἀνάγκης τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐδῶ τὸ σημαντικὸ εἶναι πῶς οἱ πιὸ συντηρητικὲς, οἱ πιὸ ὁμολογιακὲς, οἱ πιὸ «ἀποκλειστικὲς»

Ἐκκλησίες παραδέχονται τὴν ἰδέα μιᾶς *συμβίωσης* μὲ ξένες θρησκείες, παραδέχονται κάθε λογῆς «διαλόγους» καὶ «πλησιάσματα».

Ἐπὶ ὑπάρχει - ὑποτίθεται - μιὰ βασικὴ Θρησκεία, μερικὲς βασικὲς «θρησκευτικὲς» καὶ «πνευματικὲς» ἀξίες, ποὺ χρειάζεται νὰ ὑπερασπίσῃ ἀπέναντι στὸν Ἄθεϊσμό, στὸ Ματεριαλισμό, καὶ σὲ ἄλλες μορφὲς ἀθρησκείας (irreligion).

Ὅχι μονάχα οἱ «φιλελεύθεροι» καὶ οἱ «μὴ ὁμολογιακοί», ἀλλὰ καὶ οἱ συντηρητικότεροι Χριστιανοὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ παρατήσουν τὴν παλαιότερη ἰδέα τῆς ἀποστολῆς - σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία, ἀποστολὴ σημαίνει τὸ κήρυγμα τῆς μιᾶς ἀληθινῆς οἰκουμενικῆς Θρησκείας, σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς ὑπόλοιπες θρησκείες - καὶ νὰ τὴν ἀντικαταστήσουν μὲ ἓνα κοινὸ πανθρησκευτικὸ μέτωπο ἀπέναντι στὸν Ἐχθρό: τὴν Κοσμικότητα.

Μιὰ καὶ ὅλες τὶς θρησκείες τὶς ἀπειλεῖ τὸ νικηφόρο τράνεμα τῆς κοσμικότητας, μιὰ καὶ ἡ Θρησκεία καὶ οἱ «πνευματικὲς ἀξίες» παρακμάζουν, οἱ θρησκευτικοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ κάθε πίστη χρειάζεται νὰ λησμονήσουν τὶς διαμάχες τους καὶ νὰ ἐνωθοῦν στὴν ὑπεράσπιση τῶν ἀξιῶν αὐτῶν.

3. Οἱ «βασικὲς θρησκευτικὲς ἀξίες»

Ποιὲς εἶναι ὁμως αὐτὲς οἱ «βασικὲς θρησκευτικὲς ἀξίες»;

Ἄν τὶς ἀναλύσει κανένας τίμια δὲ θὰ βρεῖ οὔτε μία ποὺ νὰ παραλλάζει «βασικά» ἀπὸ ὅσα διακηρύχνει καὶ προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους στὶς καλύτερες ὥρες τῆς ἡ κοσμικότητα.

Ἠθικὴ; Φροντίδα γιὰ τὴν ἀλήθεια; Ἀνθρώπινη ἀδερφοσύνη καὶ ἀλληλεγγύη; Δικαιοσύνη; Αὐταπάρρηση;

Ἄν θέλομε νὰ εἶμαστε ἀπόλυτα τίμιοι, θὰ ἀναγνωρίσομε πὼς ὑπάρχει μεγαλύτερο πάθος στὴ φροντίδα γιὰ ὅλες αὐτὲς τὶς «ἀξίες» ἀνάμεσα στοὺς «κοσμικοὺς», παρὰ ἀνάμεσα στὶς ὀργανωμένες θρησκευτικὲς ὁμάδες, πού τόσο εὐκόλα προσαρμόζονται μὲ τὸ ἐλάχιστο ποσοστὸ ἠθικῆς (ethical minimalism), μὲ τὴ διανοητικὴ ἀπεριέργεια, μὲ τὶς προλήψεις, μὲ τὸ ἀπονεκρωμένο μέρος τῆς παράδοσης (dead traditionalism).

Αὐτὸ πού ἀπομένει εἶναι ἡ περιβόητη «ἀγωνία» καὶ τὰ ἀναρίθμητα «προσωπικὰ προβλήματα», στὰ ὁποῖα ἡ θρησκεία παρουσιάζεται ὑπεραρμόδια.

Ἐχει ὅμως μεγάλη σημασία πὼς καὶ ἐδῶ - καὶ κάναμε κιόλας λόγο γιὰ τοῦτο - ὄσες φορὲς ἡ θρησκεία καταπιάνεται μὲ αὐτὰ τὰ «προβλήματα» δανεῖζεται ὑποχρεωτικὰ ὀλόκληρο τὸ ὄπλοστάσιο καὶ τὴν ὀρολογία ἀπὸ τὶς διάφορες κοσμικὲς θεραπευτικὲς.

Ἄλλὰ μήπως δὲν εἶναι ἴδιες στὴν πραγματικότητα, λόγου χάρι, οἱ «ἀξίες» πού καὶ τὰ δυὸ ἐγχειρίδια τῆς γαμήλιας εὐτυχίας - θρησκευτικὸ καὶ κοσμικὸ - ὑπογραμμίζουν, καθὼς καὶ ἡ γλώσσα ἢ οἱ εἰκόνες πού καὶ τὰ δυὸ χρησιμοποιοῦν, καὶ οἱ τεχνικὲς πού προτείνουν;

Μοιάζει μὲ παραδοξολογία, ἀλλὰ ἡ βασικὴ Θρησκεία πού κηρύχνομε καὶ ἀποδεχόμεστε ὡς τὸ μόνο μέσο νὰ καταπολεμήσομε τὴν κοσμικότητα, εἶναι πραγματικὰ μιὰ ὑποταγὴ στὴν κοσμικότητα.

Ἡ ὑποταγὴ αὐτὴ μπορεῖ νὰ γίνει - καὶ πραγματικὰ γίνεται - σὲ ὅλες τὶς χριστιανικὲς ὁμολογίες, ἂν καὶ «χρωματίζεται» διαφορετικὰ μέσα σὲ μιὰ μικρὴ μὴ ὁμολογιακὴ «κοινοτικὴ ἐκκλησία» ἐνὸς συνοικισμού, καὶ διαφορετικὰ μέσα σὲ μιὰ πατροπαράδοτη ἱεραρχικὴ ὁμολογιακὴ καὶ λειτουργικὴ ἐνορία.

Ἡ ὑποταγὴ δὲν γίνεται μὲ τὸ νὰ παρατᾶς ὅσα πιστεύεις, τὶς παραδόσεις, τὰ σύμβολα καὶ τὶς συν-

ήθειες (στον κοσμικό άνθρωπο, κουραμένος καθώς είναι από το λειτούργημα που έξασκει επαγγελματικά, αυτά όλα κάποτε του άρέσουν πάρα πολύ), αλλά με το να δέχεσαι το ίδιο το λειτούργημα της Θρησκείας σύμφωνα με μιὰ άποψη που είναι στην πραγματικότητα ή άποψη της κοσμικότητας - ή άποψη της θρησκείας ως *βοήθειας*: είτε είναι βοήθεια στη διαμόρφωση του χαρακτήρα, στην ειρήνη του νου, είτε είναι διαβεβαίωση για αιώνια σωτηρία.

Άπάνω σε αυτό το μουσικό «κλειδί» γίνεται σήμερα το κήρυγμα και ή άποδοχή της Θρησκείας από εκατομμύρια κοινούς πιστούς.

Και είναι αλήθεια να σαστίζει κανένας με το πόσο μικρή διαφορά παρουσιάζει ή θρησκευτική αυτοσυνειδησία όσων ανήκουν σε όμολογίες που τα δόγματά τους μοιάζει να βρίσκονται σε ριζική αντίθεση το ένα με το άλλο· γιατί ακόμα και όταν ένας άνθρωπος αλλάζει θρήσκευμα, το κάνει συνήθως έπειδή βρίσκει πώς το καινούργιο που άσπάζεται του προσφέρνει «περισσότερη βοήθεια» - ποτέ περισσότερη αλήθεια.

Την ώρα που οι θρησκευτικοί άρχηγοί συζητούν για οίκουμενικότητα στην κορυφή, χαμηλά στις ρίζες παρουσιάζεται κιόλας μιὰ πραγματική οίκουμενικότητα γύρω από αυτή τη «βασική θρησκεία».

Έδώ ακριβώς σε αυτό το «κλειδί» βρίσκομε την πηγή της φαινομενικής έπιτυχίας των θρησκειών σε μερικά μέρη του κόσμου, καθώς είναι ή Άμερική, όπου ή θρησκευτική «άνοδος» όφείλεται πρωταρχικά στην κοσμικοποίησι της θρησκείας.

Αυτή είναι ή πηγή της παρακμής της θρησκείας στα μέρη εκείνα του κόσμου όπου ο άνθρωπος δέν έχει ακόμα στη διάθεσή του άρκετο καιρό για να αναλύει άδιάκοπα τις άγωνίες του και όπου ή «κοσμικότητα» έξακολουθεί να του προσφέρνει τη μεγάλη υπόσχεση για ψωμί και για έλευθερία.

4. Πρὸς μιὰ «παγκόσμια θρησκεία»

” **Α**ν ὅμως αὐτὸ εἶναι Θρησκεία, ὁ ξεπεσμός της θὰ ἐξακολουθήσει, εἴτε πάρει τὴ μορφή μιᾶς ἄμεσης ἐγκατάλειψης τῆς θρησκείας ὡς ἐνὸς παραρτήματος σὲ ἕναν κόσμο ποὺ ἔχει ἀπὸ καιρὸ πάψει νὰ προσανατολίζει τὴν ὑπαρξή του καὶ ὀλάκερη τὴ δραστηριότητά του στὸ Θεό.

Καὶ μέσα σὲ αὐτὸ τὸ γενικὸ θρησκευτικὸ ξεπεσμό, οἱ μὴ χριστιανικὲς «μεγάλες θρησκείες» ἔχουν ἀκόμα μεγαλύτερη πιθανότητα νὰ ἐπιζήσουν.

Γιατὶ μπορεῖ νὰ ἀναρωτηθεῖ κανένας μήπως ὀρισμένες μὴ χριστιανικὲς «πνευματικὲς παραδόσεις» παρέχουν στὴν πραγματικότητα «μεγαλύτερη βοήθεια», ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν ὄσων καρτεροῦν σήμερα οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴ Θρησκεία.

Τὸ Ἰσλάμ καὶ ὁ Βουδισμὸς προσφέρνουν ἐξαιρετικὴ θρησκευτικὴ «ικανοποίηση» καὶ «βοήθεια», ὄχι μόνο στοὺς ἀπλοῖκοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ στοὺς πλέον ἐκλεπτυσμένους διανοούμενους.

Ἄλλὰ μήπως ἡ Ἀνατολίτικη σοφία καὶ ὁ Ἀνατολίτικος μυστικισμὸς δὲν ἐξάσκησαν πάντα μιὰ σχεδὸν ἀκατανίκητη ἔλξη γιὰ τοὺς θρησκευόμενους ἀνθρώπους σὲ ὅλο τὸν κόσμο;

Ἐπάρχει κίνδυνος ὀρισμένες «μυστικὲς» πλευρὲς τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδοξίας νὰ χρωστᾶνε τὴν αὐξανόμενη δημοτικότητα ποὺ γνωρίζουν στὴ Δύση ἀκριβῶς στὴν εὐκολὴ - ἂν καὶ λαθεμένη - ταύτισή τους μὲ τὸν Ἀνατολίτικο μυστικισμὸ.

Τὰ ἀσκητικὰ γραψίματα, τὰ συγκεντρωμένα στὴ *Φιλοκαλία*, ἔχουν μιὰ τρομαχτικὴ ἐπιτυχία σὲ ὀρισμένες ἀποκρυφιστικὲς (esoteric) ὁμάδες πέρα γιὰ πέρα ἀδιάφορες γιὰ τὴ ζωὴ, τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Καὶ τὰ ὄσα ἀπασχολοῦν πνευματικὰ τὶς ἀποκρυφιστικὲς αὐτὲς ὁμάδες δὲν παραλλάζουν καὶ πολὺ,

σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἀπὸ τὰ ὅσα ἀπασχολοῦν τοὺς πλέον ἐμφαντικὰ χριστοκεντρικοὺς κήρυκες τῆς προσωπικῆς σωτηρίας καὶ τῆς «βεβαίωσης γιὰ αἰώνια ζωή».

Καὶ στίς δυὸ περιπτώσεις ἐκεῖνο ποὺ προσφέρεται εἶναι μιὰ «πνευματικὴ διάσταση» τῆς ζωῆς, ποὺ ἀφήνει ἀνέπαφη καὶ ἀμετάλλαξη τὴν «ὕλική διάσταση» - δηλαδὴ τὸν κόσμο - καὶ τὴν ἀφήνει ἀνέπαφη ἔχοντας καὶ τὴ συνείδηση καθαρή.

Θὰ πρέπει νὰ συλλογιστεῖ κανένας πολὺ σοβαρὰ μήπως ὀρισμένες μορφές ἀπὸ τὴ σύγχρονη χριστιανικὴ ἀποστολή, φορεμένες φαινομενικὰ τὴ στολὴ τῆς παράδοσης, δὲν προετοιμάζουν στὴν πραγματικότητα τὸ δρόμο γιὰ μιὰ «παγκόσμια θρησκεία», ποὺ θὰ παρουσιάζει ἐλάχιστα κοινὰ σημεῖα μὲ τὴν πίστη ποὺ νίκησε κάποτε τὸν κόσμο.

Δ΄.

Οίκολογία και θρησκεία

Χρήστου Γιανναρά, «Οικολογία και θρησκεία», έφημερ. «Καθημερινή», Κυριακή 23.11.1997.

Οι έξι έσωτερικοί υπότιτλοι είναι ίδιοι μας, αλλά άπορρέουν από τὸ κείμενο, τοῦ ὁποῦ ἡ διαίρεσις καὶ ὠρισμένες ἐπεμβάσεις γενικά καὶ μόνον στήν δομὴ ἀποβλέπουν στήν πιὸ εὐκόλη προσέγγισι.

Τὸ πρωτότυπο εἶχε τονισθῆ μὲ τὸ μονοτινικό· χρησιμοποιήσαμε τὸν παραδοσιακὸ τρόπο τονισμοῦ τῆς γλώσσας μας, ὥστε νὰ συμφωνῆ μὲ τὰ λοιπὰ κείμενα τοῦ παρόντος βιβλίου.

• **Τὸ ἄρθρο** τοῦ Χ. Γιανναρά γράφτηκε ἐπὶ τῆ εὐκαιρίᾳ τοῦ οἰκολογικοῦ συνεδρίου, μὲ γενικὸ τίτλο: «Θρησκεία, Ἐπιστήμη καὶ Περιβάλλον - Διεθνὲς καὶ Διαθρησκειακὸ Συμπόσιο II: Η ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ - 20 ἕως 28 Σεπτεμβρίου 1997 - Ὑπὸ τὴν αἰγίδα Τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου I καὶ Τῆς Α.Ε. τοῦ κ. Jacques Santer Προέδρου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς».

Βλ. Περιοδ. «Ὁρθοδοξία», Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 1997, σελ. 323-328· περιοδ. «Ἐπίσκεψις», ἀριθ. 550/30.11.1997, σελ. 2-4· περιοδ. «Μαρτυρία» Χανίων Κρήτης, ἀριθ. 190/Σεπτέμβριος-Ὀκτώβριος 1997, σελ. 3-16· περιοδ. «Oxygen», ἀριθ. 7/Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1997, σελ. 40-63.

Οικόλογια καὶ θρησκεία

1. Ἡ θρησκευτικὴ ψυχολογικὴ συναρπαγὴ

Ὅπως ὁ ἔρωτας ἔτσι καὶ ἡ θρησκεία: ἡ βιώσή τους πολὺ συχνὰ διολισθαίνει στὴν ψυχολογικὴ συναρπαγὴ. Συγχέει τὸ πραγματικὸ μὲ μόνη τὴ σιγουριὰ τῶν αἰσθήσεων.

Ἡ θρησκευτικὴ ψυχολογικὴ συναρπαγὴ ριζώνει συνήθως σὲ ἀνεπίγνωστους φόβους, τρέφεται μὲ ἀνασφάλειες.

Ὁ ἐνστικτώδης φόβος γιὰ τὸν θάνατο μοιάζει σὲ πολλὲς περιπτώσεις βασικὸ ἔρεισμα τῆς θρησκευτικότητος.

Σήμερα ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἐπιτείνεται μὲ τὴν ἀπειλὴ τῆς οἰκολογικῆς καταστροφῆς.

Ἴσως γι' αὐτὸ πληθαίνουν τὰ συνέδρια, τὰ δημοσιεύματα καὶ οἱ «ἐκδηλώσεις» μὲ θέμα τὴ σχέση **θρησκείας καὶ περιβάλλοντος**.

Ὅσοι μάχονται νὰ ἀφυπνίσουν «οἰκολογικὴ συνείδηση» σὲ λαοὺς καὶ σὲ κυβερνήσεις ἐπιστρατεύουν καὶ τὶς θρησκείες στὴν ὄντως χρησιμότητα προσπάθειά τους.

Ἀπὸ κοινοῦ ὑπογραμμίζουν τὶς χρονομετρημένες πιὰ προβλέψεις τῆς καταστροφῆς ποὺ ἐπέρχεται καὶ καλοῦν σὲ ἐγρήγορη.

Γιὰ τὴν ψυχολογικὴ θρησκευτικὴ ἀποτελεσματικότερη ἄμυνα στὸν φόβο τοῦ θανάτου εἶναι ἡ ἀτομικὴ ἠθικὴ: Ἄν ὁ θάνατος βιώνεται ὡς ποινή, ἡ ἀτομικὴ ἠθικότητα εἶναι τὸ λύτρο γιὰ τὴν ἐξαγορά της.

Αὐτὴ τὴν ψυχολογικὴ ἄμυνα ἐκμεταλλεύονταν ἄλλοτε ἀκόμα καὶ ἄθεοι πολιτικοὶ ποὺ ἐπιστράτευαν τὴ θρησκεία γιὰ νὰ βοηθήσει στὴν ἀστυνόμευση τῶν ἠθῶν, στὴν ἐμπέδωση κανονιστικῶν ἀρχῶν ἀπαραίτητων γιὰ τὴν κοινωνικὴ εὐρυθμία καὶ τάξη.

2. Οικολογική ήθικη

Μὲ ἀνάλογη χρησιμοθηρική σκοπιμότητα χρησιμοποιεῖται ἡ θρησκεία καὶ σήμερα γιὰ νὰ ἐπιβάλλει μιὰ οἰκολογική ἠθική.

Ὁ ρόλος τοῦ ὑπέρμαχου τῆς ἠθικῆς κολάκευε πάντοτε τοὺς θρησκευτικούς ἡγέτες καὶ τοὺς ψυχολογικά θρηκευόμενους.

Εἰδικὰ στὸν πολιτισμὸ τῆς νεωτερικότητας, ὅπου πρῶτιστο κριτήριό ἀξιολογήσεων εἶναι ἡ χρησιμότητα, μπορούσαν ἐπιτέλους καὶ οἱ θρησκεῖες νὰ ἐκτιμηθοῦν θετικά.

«Ὅ,τι δύναται νὰ προσφέρῃ εὐσεβῆς κληρικός, δὲν δύναται νὰ κατορθώσωσιν ἕκατὸ χωροφύλακες», διακήρυσσε μὲ καύχησι ἀείμνηστος ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Καὶ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τὸ 1920 υἱοθετοῦσε ἀσμένως τὴ συμμετοχὴ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὴ λεγόμενη «οἰκουμενικὴ κίνησι», μὲ μοναδικὸ σκεπτικὸ τὴν ἀντιμετώπισι κινδύνων, ὅπως: «ὁ ὁσημέραι εὐρυτέρας λαμβάνων διαστάσεις ἀλκοολισμὸς, ἡ θριαμβεύουσα περιττὴ πολυτέλεια, ἡ μόλις συγκαλυπτομένη φιληδονία καὶ ἡδυπάθεια, ἡ ἀκολασταίνουσα ἀσχημοσύνη ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ ζωγραφικῇ, τῷ θεάτρῳ ἢ καὶ τῇ μουσικῇ, ἡ θεοποίησις τοῦ πλοῦτου...».

3. Ἡ συνεργασία τῶν θρησκεῶν

Σήμερα εἶναι οἱ οἰκολογικὲς ἀπειλὲς ποὺ δικαιῶνουν τὴν συνεργασία τῶν θρησκεῶν γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή τους.

Δίχως τὴ θρησκευτικὴ ἐπαναπόδοσι «ιερότητας» στὴ φύσι, οἱ οἰκολογικὲς ἐπιταγὲς μένουσι παγιδευμένες σὲ κραυγαλέα ἀντίφασσι.

Γιατί ή λογική τους είναι ή ίδια χρησιμοθηρική - ώφελιμιστική λογική που προκάλεσε την καταλήστευση τής φύσης από τον άνθρωπο.

Άλλοτε τὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου ὑπαγόρευε τὴ μεγιστοποίηση τῆς «ανάπτυξης», τώρα τὸ ἴδιο αὐτὸ συμφέρον πρέπει ώφελιμιστικὰ νὰ χαλιναγωγηθεῖ.

Καὶ ὁ ἀποτελεσματικότερος χαλινὸς εἶναι ὁ φόβος τοῦ θανάτου, μετασκευασμένος σὲ σεβασμὸ τῆς «ιερότητας» τῆς φύσης.

Οἱ θρησκείες νιώθουν νὰ εἶναι καὶ πάλι χρήσιμες: ή οικολογία «πουλάει», τὸ οικολογικὸ ἔνδιαφέρον ἐξασφαλίζει λαμπρὲς δημόσιες σχέσεις καὶ διεθνῆ προβολή.

Γι' αὐτὸ καὶ στὴν ὑπεράσπιση τῆς οικολογικῆς ἠθικῆς συναντῶνται σήμερα ὅλες οἱ θρησκείες μὲ ἐκπλήσσοσα ἄμιλλα πλειοδοσίας σὲ πρωτοβουλίες.

Στὰ δια-θρησκειακὰ οικολογικὰ συνέδρια, σεβάσιμες παραδόσεις ἐμπειρίας καὶ πάλης γιὰ τὴν εὔρεση **νοήματος** τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου συμφύρονται μὲ παιδαριώδεις σέκτες κρετινικῆς θρησκοληψίας καὶ πουριτανικοῦ ψυχολογισμοῦ.

Ὁ συμφυρμὸς δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μὲ ὑπαρξιακὰ ἐρωτήματα τοῦ ἀνθρώπου, σκοπεύει μόνο στὴν οικολογικὴ ώφελιμότητα, στὸ ἐπίπεδο που θὰ σκόπευαν καὶ οἱ πρόσκοποι ἢ ὅποια ἀνάλογη ἠθικοπλαστικὴ πρωτοβουλία.

4. *Ἡ λογικὴ καὶ ή γλώσσα τῆς θρησκευτικῆς οικολογίας*

Μὲ τὴ λογικὴ καὶ τὴ γλώσσα που γέννησε μιὰ μαχητικὰ ἀντιθρησκευτικὴ φιλοσοφία, οἱ θρησκείες σήμερα ὑπενθυμίζουν στοὺς ἀνθρώπους ὅτι **δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα** νὰ καταστρέφουν τὴ φύση που δημιούργησε ὁ Θεός·

ὅτι ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει **δικαίωμα** **στό περιβάλλον**, θεμελιώδες **δικαίωμα** ποῦ πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ ὅλους σεβαστό·

ὅτι οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι ὀφείλουμε νὰ κατοχυρώσουμε **τὰ δικαιώματα** **στό περιβάλλον** καὶ τῶν **ἐπομένων γενεῶν**.

Ὅπως μὲ τὴ λογικὴ τῆς προστασίας τῶν ἡθῶν ἔτσι καὶ μὲ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος οἱ θρησκείες ὑποτάσσονται ἀνεπιφύλακτα στὴ νομικὴ γλῶσσα τῆς χρησιμοθηρίας.

Ἐγκλωβίζουν τὸν θνητὸ ἄνθρωπο στὴν ψευδαίσθηση ὅτι θὰ ἀποτρέψει τὸν θάνατο μὲ τὶς ἀτομικὲς του ἀξιομισθίες, καὶ τὴν οἰκολογικὴ καταστροφὴ μὲ τὸν σεβασμὸ τῶν νόμων τῆς φύσης.

5. Τὸ *ἰδιαίτερα ἐπώδυνο:* *ἡ συμμετοχὴ τῆς Ὁρθοδοξίας*

Ἰ**διαίτερα** ἐπώδυνο εἶναι ὅτι ἐμφανίζεται νὰ συμμετέχει μὲ καύχησι οὐδὲ αὐτὴ τὴν οἰκολογικὴ ὠφελιμοθηρία καὶ ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία.

Εἶναι ἐπώδυνο, γιατί στὴν ἱστορικὴ τῆς παρουσία διέσωζε, ὡς παναθρώπινη ἐλπίδα, μιὰ σθεναρὴ ἀντίσταση στὴ «θρησκαιοποίηση» τῆς χριστιανικῆς ἐμπειρίας.

Ἡ ἀπάντησι τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ὁρθοδοξίας στὴ μεταφυσικὴ ἀναζήτησι τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἦταν ποτὲ μιὰ θεωρία - ἰδεολογία καὶ μιὰ ἠθικὴ προστακτικὴ.

Ἦταν μιὰ συγκεκριμένη πραγμάτωσι **σχέσεων κοινωνίας**, μιὰ **σύναξι-κοινότητα** ποῦ μεταβάλλει (ὡς γεγρονὸς καὶ πράξι) τὸν **τρόπο** τῆς ὑπαρξῆς τοῦ ἀνθρώπου: Ἐλευθερώνει τὴν ὑπαρξιν ἀπὸ τὶς ἀναγκαιότητες τῆς θνητῆς **φύσης**, τὴ μεταθέτει στὴν ἐλευθερία **τῆς σχέσης**.

Αὐτὸς ὁ **τρόπος**, αὐτὴ ἡ **πράξι**, δὲν προκαθο-

ρίζεται από τη θεωρία, που εύκολα διολισθαίνει στο ιδεολόγημα και στην ψυχολογική συναρπαγή: πρέπει να **μετάσχεις** για να τον έπαληθεύσεις εμπειρικά· μαρτυρείται μόνο με τον ρεαλισμό της τέχνης και η θεωρία συνάγεται ως συμπερασμός της πράξης για να συγκροτήσει την έκκλησιαστική όντολογία, ανθρωπολογία, κοσμολογία.

Να περιφέρουμε την όρθοδοξη κοσμολογία σήμερα σε διεθνή οικολογικά συνέδρια, σημαίνει ότι έχουμε χάσει την επίγνωση και εμπειρία της προτεραιότητας του ένσαρκου στο λαϊκό **σώμα** της Έκκλησίας **τρόπου**.

‘Απόδειξη γι’ αυτή την απώλεια είναι ότι η συναρπαστική κοσμολογική μας θεωρία δεν εμπόδισε τις λεγόμενες «όρθοδοξες» χώρες να είναι σήμερα από τις πρώτες σε μόλυνση του περιβάλλοντος, σε πολεοδομικό έκβαρβαρισμό.

6. Τò συνεπέστερο: ή σωτηρία τού τρόπου ή τής πράξης τών ‘Ορθοδόξων στη σχέση με την ύλη και τόν κόσμο

Αντί λοιπόν να οργανώνουμε «όρθοδοξα» οικολογικά συνέδρια για τη σωτηρία της Μαύρης Θάλασσας, ίσως θα ήταν συνεπέστερο να μās άπασχολούσε (έστω και σε συνέδριο) ή σωτηρία τού **τρόπου** ή τής **πράξης** τών ‘Ορθοδόξων στη σχέση με την ύλη και τόν κόσμο.

Θα σηματοδοτούσε ίσως μίαν άλλου έπιπέδου οικολογική δυναμική ένα συνέδριο για τò έκκλησιαστικό νόημα τής **νηστείας**, τήν εύχαριστιακή σχέση με τήν τροφή, τò ένδυμα, τò έργαλειο, τή λειτουργική χρήση που μεταποιεί σε «άναφορά» τò ψωμί, τò κρασί, τò κερι, τò λάδι, τὰ χρώματα, τò ξύλο, τήν πέτρα.

Ἄλλὰ τέτοιοι προβληματισμοὶ δὲν προκαλοῦν οὔτε διεθνὲς ἐνδιαφέρον οὔτε δημόσιες σχέσεις.

Ἄπὸ τῆ φύση τους εἶναι διεργασίες ὑπόγειες, διακριτικές.

Λειτουργοῦν ὅπως τὸ «ἐλάχιστον σπέρμα τῆς σινάπεως».

**«Θρησκεία, Ἐπιστήμη καὶ Περιβάλλον.
Διεθνὲς καὶ Διαθρησκειακὸ Συμπόσιο Β':
Ἡ Μαύρη θάλασσα σὲ κίνδυνο. 20-28.9.1997».**

Τὸ «Συμπόσιο» ἦταν ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τοῦ πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, εἰς ἐφαρμογὴν καὶ τῶν ἐνθρονιστηρίων ἐξαγγελιῶν του:

«Δὲν θὰ ὀκνήσωμεν ἵνα ἀναπτύξωμεν ἀγαθὰς σχέσεις καὶ μετὰ τῶν μειζόνων μὴ Χριστιανικῶν θρησκειῶν, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς συνεργασίας ἐν τῷ πρακτικῷ πεδίῳ, πρὸς διαφύλαξιν καὶ διάσωσιν τῶν μεγάλων πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιῶν τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ καὶ ἀπόκρουσιν πάσης ἀρνητικῆς καὶ καταστροφικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου δυνάμεως».

Στὸ προεδρεῖο διακρίνονται ὁ μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης (Ζηξιούλας) καὶ ὁ πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος.

Ὁ κίνδυνος νὰ ἀπωλεσθῇ ἡ θεανθρωπίνη ταυτότης τῆς Ἐκκλησίας

Εἶναι ὀδυνηρὸ πράγματι τὸ θέμα τῆς συμβολῆς καὶ τῆς εὐθύνης τῶν ὀρθοδόξων οἰκουμενιστῶν σπὴν καλλιέργεια τοῦ συγκρητιστικοῦ ἤθους θεολογικά, πρακτικά καὶ θεσμικά.

Οἱ ἐξ ὀρθοδόξων ὁπαδοὶ τῶν Διαθρησκειακῶν Διαλόγων **τονίζουν** ἐμφατικά τὴν οἰκουμενικότητα τῆς «χριστιανικῆς προοπτικῆς»· **θεωροῦν** τὴν «οἰκουμενικότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ» ὡς τὸν δυναμικώτερο ἀγωγὸ «τοῦ νέου πνεύματος στὶς διαθρησκειακὲς σχέσεις τῶν λαῶν τοῦ κόσμου»· καὶ **ἀποστρέφονται** «τὸν πειρασμὸ τῆς χριστιανικῆς ἐσωστρέφειας».

Τοιουτοτρόπως, οἱ Οἰκουμενισταί, φοβούμενοι αὐτὴν τὴν «μονομέρεια μιᾶς ἐσωστρεφοῦς (χριστιανικῆς) αὐτάρκειας», ἐπιχειροῦν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1920 μίαν προσαρμογὴν στὶς σύγχρονες ἀπαιτήσεις τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ λαμβάνουν σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν τους τὸν κίνδυνο τῆς πλάνης, ἡ ὁποία τοὺς ὀδηγεῖ νὰ κηρύττουν «ἕτερον εὐαγγέλιον».

Ἡ πλάνη ἐργάζεται ἀργὰ καὶ μεθοδικὰ μὲ πολλὰ προσωπεῖα, γιὰ νὰ διασπασθῇ ἡ οὐσιώδης συνέχεια τοῦ Μοναδικοῦ Μηνύματος τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ νὰ ἀπωλεσθῇ ἡ θεανθρωπίνη ταυτότης τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι «ἐκ τοῦ κόσμου τούτου».

Ἡ Ὀρθοδοξία, τὸ Χαρismaticὸ τοῦτο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, βιώνει τὴν Οἰκουμενικότητά Της ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ δὲν φοβεῖται τίς σχέσεις της μὲ τοὺς μὴ Χριστιανούς· γνωρίζει ὅμως τὰ ὅρια αὐτῶν τῶν σχέσεων, ὅπως τὰ διασφαλίζει ἡ Πατερικὴ καὶ Συνοδικὴ Παράδοσις, μέσῳ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς καὶ Μυστηριακῆς ἐμπειρίας τῆς Ἐκκλησίας.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΕΝΙΣΤΑΜΕΝΩΝ

ISBN 960-8024-00-5